T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SİYASAL PROPAGANDA AÇISINDAN 2003 IRAK SAVAŞI(2.KÖRFEZ SAVAŞI) VE MEDYADAKİ YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hakan ÇAVDAR

Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr. Sirel GÖLÜNÜ

Ankara – 2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Hakan ÇAVDAR'a ait "Siyasal Propaganda Açısından 2003 Irak Savaşı (2.Körfez Savaşı) Ve Medyadaki Yansımaları" adlı çalışma, jürimiz tarafından Halkla İlişkiler ve Tanıtım Eğitimi Anabilim / Ana sanat Dalında DOKTORA / SANATTA YETERLİK / YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof.Dr.Naci BOSTANCI
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üye Yrd.Doç.Dr. Sirel GÖLÜNÜ
Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

Üye Prof.Dr.Nilgün GÜRKAN PAZARCI
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Kitlelerin ikna edilmesi çabaları, günümüzde gelişen iletişim araçları neticesinde artık daha kolay ve daha hızlı yapılabilmektedir. Özellikle aynı anda milyonlara ulaşabilme imkanı artık bilginin hızının ve beraberinde güvenilirliğinin önemini arttırmıştır. Eskiden tek bir kaynaktan alınan bilgiler, pek fazla sorgulanmadan olduğu gibi kabul edilmekteydi. Kafalarda kalan soru işaretleri ise kimi zaman kulaktan dolma bilgilerle kimi zamansa efsanelerle çözülmeye çalışılmaktaydı. Ama artık kitlelerle iletişimin ve onları bilgilendirip kendi tarafına çekmenin birçok yolu var. Bu yolların başında da siyasal propaganda gelmekte.

Dünyayı ilgilendiren ortak konularda tüm haber kaynakları en doğru bilgiyi elde etmeye gayret ederken, haberin oluşmasına neden olan kişiler veya devletler ise kamuoyuna kendi görünmek istedikleri şekilde bilgilendirme yapmaktadırlar. Ancak gelişen teknoloji siyasal propaganda çalışmalarını olumlu yönde etkilediği gibi doğru bilgiye ulaşmakta kararlı ve uzman olan haberciler nedeniyle de olumsuz etkilemiştir. Eskiden tek bir kaynaktan insanları etkilemek daha kolayken günümüzde birçok kaynaktan farklı mesajlar hedef kitleye ulaşmakta ve bu yönüyle teknoloji siyasal propagandacıların daha da tutarlı ve dikkatli bir süreç izlemelerine neden olmaktadır.

Tezimde 2. Körfez Savaşı gibi tüm dünyanın yakından takip ettiği bir olayda ABD'nin Irak Devleti'nin savaş sürecinde nasıl bir siyasal propaganda süreci izledikleri ortaya koymaya çalışacağım. Ortadoğu'nun yeniden karıştığı şu günlerde güncelliğini hiç yitirmeyen Irak sorununu ve Ortadoğu meselesini bir yönüyle incelemeye çalışacağım.

Bu tezin yazımında bana yardımlarını esirgemeyen danışmanım Yrd.Doç.Dr. Sirel Gölünü'ye, benim bu noktalara gelmemde maddi ve manevi çok büyük katkıları olan yeni kaybettiğim Babam Necati ÇAVDAR'a ve hala

eşsiz desteği devam eden annem İnayet ÇAVDAR'a ve benim bu tezi her şeye rağmen bitirmem için tüm yüreğiyle bana inanan nişanlım İdil KAYAHAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ankara 2006

HAKAN ÇAVDAR

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYASAL BİR ETKİLEME METODU OLARAK PROPAGANDA

İKİNCİ BÖLÜM
SİYASAL PROPAGANDA AÇISINDAN 2003 IRAK SAVAŞI'NIN TÜRK MEDYASINDAKİ YANSIMALARI VE SAVAŞIN DEĞERLENDİRİLMESİ

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
BM	:Birleşmiş Milletler
vb	:Ve benzeri
vs	:Ve saire

TABLOLAR VE ŞEKİLLLER CETVELİ

TABLOLAR

GİRİŞ

Siyasal propaganda bir süreçdir. Bu süreç içerisinde yönetim katında meydana gelen olayların, bu olaylarla ilgilenen kamuoyuna meşru bir şekilde sunulması yoludur. Bu durumda karşımıza argüman üretme konusu çıkmaktadır. Argümanı, yönetim katında meydana gelen olayları, kamuoyunun gözünde meşru kılmak için üretilen söylem olarak tanımlamak mümkündür. Burada bahsedilen yönetim katı, ister bir ülkeyi yöneten hükümet olsun, ister bir spor kulübünün yönetim kurulu olsun, isterse bir vakfın başkanlığı olsun fark etmez. Neticede izlenen yol ve ulaşılmak istenen hedef aynıdır. Sadece yapılanlardan etkilenenlerin niteliği farklı olacaktır.

Bilginin oluşumu iktidar, seçkin ve halk arasındaki ilişkilerden bağımsız değildir. Focault'a göre bir tarafta bilgi diğer tarafta toplum, bir tarafta bilim diğer tarafta devlet yoktur, yalnızca içice geçmiş ' hemhal' olmuş bilgi-güç ve iktidar formları vardır. Bu nedenle her toplumun her dönemin bir hakikat rejimi, hakikat ile ilgili bir ' genel siyaseti' ve kuşkusuz bu siyaseti temsil eden hakikat sayılanı (doğru bilgiyi) dile getirmekle yükümlü olanların statüleri vardır.

Bir kurum, bir ülke, bir ürün vs. ile hedef kitlesi arasında iyi niyet oluşturma ve kamuoyu nezdinde olumlu imaj meydana getirme ve var olan olumlu imajlarını sürdürme amacına yönelik olarak yapılan iletişim faaliyetlerinin bütünü olan halkla ilişkilerin faaliyetleri içerisinde, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için toplulukları etkileme çalışmalarını içeren siyasal propaganda, halkla ilişkilerin kapsamlı ve etkin bir faaliyet alanıdır.

Demokratik yönetim anlayışı ve kişisel hak ve özgürlükler söylemlerinin artmakta olduğu mevcut yapıda kendisine yer bulabilen yönetimler ve sistemler, bu söylemleri sürdürmeye ve tatmin etmeye yönelik bir yapıya kavuşma gayreti içerisindedirler. Bu söylemlerin oluşturulma biçimi ve

kamuoyunu etkileme çalışmalarını içeren çalışmalar bütünü ise siyasal propagandanın inceleme alanına girmektedir.

Günümüzde iletişim araçları oldukça gelişmiş dünyada olup bitenler artık dakika dakika her yerden takip edilebilecek hale gelmiştir. Bu yüzden kamuoyu açısından hızlı bilgilendirilmek kadar doğru bilginin önemi daha da artmıştır. Çünkü çoğu zaman hızlı haber vermek pahasına çok fazla araştırılmadan yanlış bilgiler ortaya atılabilmektedir. Bu yüzden kamuoyunun yanlış bilgilendirilmesi tehlikesine karşın ve ilk ağızdan hedef kitleyi bilgilendirmek için medyayla iletişimin çok güçlü tutulması gerekmektedir. Siyasal propaganda bu bağlamda doğru söylemin oluşturulması ve kamuoyuna duyurulması bakımından artık daha da önemli bir hale gelmiştir.

Halkla ilişkiler, örgütlerin yada kişilerin hedef kitlelerini olumlu inanç ve eylemlere yöneltmesi, tepkileri değerlendirerek tutumuna yön vermesi, uzun vadeli, güvene dayalı bir ilişki kurmayı ve bunu sürdürmeyi (Göksel ve diğerleri,2002:470) böylece karşılıklı fayda sağlayan ilişkiler sürdürme yolundaki planlı çabalarını (Kazancı,1980:31) ifade eder. Halkla ilişkiler; firma, örgüt yada baskı gruplarının, basın açıklamaları, basın toplantıları, lobicilik, reklam, özel olaylar, danışmanlık, tamamlayıcı iletişim vs. gibi çok geniş bir mecrada yer alan araçlarla (Şahbaz,2000:24) halkı örgüt hakkında aydınlatma, kamuoyu zihninde kuruluş hakkında bir sempati, olumlu bir imaj, tutum ve davranış yaratmayı hedefleyen planlı bir iletişim sistemidir (Peltekoğlu,2001:34). Halkla ilişkiler ister kurumlar için, isterse bireyler için yapılsın, yukarıda birkaç örneğini verdiğimiz çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanmaktadır. Halkla ilişkiler yöntem ve teknikleri içinde gösterilebilecek, özellikle tarih boyunca kullanılan ve günümüzde de artık önemi iyice artan en önemli iletişim araçlarından birisi de siyasal propaganda uygulamalarıdır.

Propaganda; bir bireyin yada grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip, biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için haberleşme araçlarından yararlanarak ve bu bireylerin ya da grupların

belirli bir durum veya konudaki tepkilerin kendi amaçlarına uygun tepkiler şeklinde olacağını umarak giriştikleri bilinçli bir faaliyettir (Qualter, 1980:279). Günümüzde gelişen, hitap ettiği hedef kitle büyüyen iletişim araçları nedeniyle topluluklara ulaşmak artık çok daha kolay hale gelmiştir. Habere, bilgiye artık çok yakın olan dünya kamuoyu, birden fazla iletişim kanalından aynı habere çok hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Bu yüzden tutarlı, sistemli söylemler oluşturarak kamuoyunu etkilemek durumunda kalan iletişim uzmanları, siyasal propaganda taktiklerinden sıkça faydalanarak hedef kitlelerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Günümüzde bu sebeplerden dolayı siyasal iletişim içerisinde, siyasal propagandanın önemi çok daha artmıştır.

Siyasal propaganda savaşlarda kullanılan en etkili silahlardan biridir. Son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte kullanılan iletişim araçlarının artması, yapılan siyasal propaganda çalışmalarının daha geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Konumuz son yıllarda gelişen bu alanın uygulandığı bir olayı incelemek açısından önemlidir.

Dünyamız 2. Dünya Savaşı'ndan sonra oldukça değişmiş ve gelişen endüstri silah ticaretine de yansımıştır. Özellikle son yıllarda ortaya çıkan kitle imha silahları, savaşları daha ürkütücü kılmaktadır. Hem bu savaşın çıkmasında etkili olan hem de savaş sürerken ülkemiz dahil tüm dünyaya korku salan kitle imha silahı tehdidi doğrusu büyük bir tehlikedir. Biz araştırmamızda hangi neden ve söylemlerin bu kadar tehlikeli bir olayın yaşanmasına sebebiyet verdiğini ortaya koymaya çalışacağız. Ülkelerin kendilerini böyle bir olayın yaşanmasında nasıl lanse ettiklerini incelemeye gayret edeceğiz.

Irak savaşı yukarıda sayılan sebepler bir yana, gerek coğrafi gerekse siyasi açıdan tüm dünyayı ilgilendirdiğinden fazla ülkemizi ilgilendirmesi açısından da önemlidir. Özellikle ülkemizde yarattığı tartışmalar ve tezkere konusu ile Irak Savaşı ülkemiz için ayrı bir öneme sahiptir. Bu kadar yakınımızda yaşanan ve

ülkemizi derinden etkileyen bu savaşın başlaması ve sürmesi sırasında ortaya konan siyasal propaganda çalışmalarını ve iki ülkenin söylemlerinin medya da nasıl yer aldığını inceleyemeye çalışacağız.

Araştırmamızın amacı Irak Savaşı sırasında ortaya konulan siyasal propaganda söylemlerini ortaya çıkarmak ve bu söylemlerde ülkelerin ne denli başarılı olduğunu saptamaya çalışmaktır. Örneğin AB.D.'nin savaştan önce sıkça bahsettiği "Irak'a Demokrasi götürme söylemi ve Kitle İmha Silahı" söyleminin ne kadar gerçekçi olduğunu araştırıp ortaya koymaya çalışmaktır. Irak savaşı gerek savaşa hazırlıkları sırasında gerekse savaş sırasında oldukça tartışılan ve A.B.D.'nin dünyaya kendini dünyaya meşru göstermeye çalıştığı bir konuydu. Daha harekat düzenlenmeden Irak hakkında hem Avrupa da hem de dünya da kendine müttefik bulmaya çalışan A.B.D. bu savaş için neredeyse tüm dünyayı karşısına aldı. Biz araştırmamızda A.B.D.'nin ve Irak'ın savaşta kendilerine taraf çekmeye çalışırken izledikleri siyasal propaganda yollarının ve söylemlerinin Türk medyasındaki yansımalarından hareketle ne kadar başarılı olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktayız. Dünya gerek savaş öncesi gerekse savaş sırasında hangi söylemler ve hangi ülkenin siyasal propaganda materyalleri nedeniyle kime destek verdi bu ana başlıkları ortaya koymaya çalışmaktayız.

Çalışmamızda yukarıda belirttiğimiz durumlarda savaşa giren ülkelerin savaş sürecinde kendi halklarıyla, birbirleriyle ve tüm dünyayla yürütmeye çalıştıkları siyasal propaganda çalışmalarını incelemeye çalışacağız. Genel olarak nasıl bir söylem stratejisiyle hareket ettiklerini ele almaya çalışacağımız ülkelerin, tutarlı ve doğru bir çalışma yapıp yapmadıklarını ortaya çıkarmaya gayret edeceğiz. Özellikle söylem olarak söylenenler ve yapılanlar arasındaki tutarlılığa dikkat edeceğimiz çalışmamızda, kamuoyunu etkileme sürecinde bu söylem ve yapılanların uyumunun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaya çalışacağız. Ülkelerin savaş öncesi vaat ettikleri ve savaş sırasında

yaptıklarının halka nasıl anlatıldığı, dünya kamuoyunun yapılanlarla ilgili nasıl bilgilendirildiğini incelemeye uğraşacağız.

Tezimiz, Irak savaşı'nın hazırlıklarının başladığı dönemden Irak savaşı'nın sürdüğü ve Bağdat'ın düştüğü güne kadar ortaya konulan söylemleri içeriyor. Bu zaman aralığını seçmemizdeki sebep Irak savaşının fiilen günümüzde kısmen de olsa devam etmesi, ancak Bağdat'ın ortaya düşmesiyle birlikte savaşın resmen sona ermesidir. Medyayı Türk medyasında faaliyet gösteren Milliyet, Sabah ve Cumhuriyet gazeteleri ve Aktüel ve Tempo dergileri olarak ele aldık. Bu gazete ve dergileri ele almamızdaki sebep ise Türk medyasında farklı görüşleri temsil etmeleridir. Savaşa ve söylemlere farklı bakış açılarıyla yaklaşan bu gazete ve dergilerden topladığımız verilerin araştırmamıza bu farklılıkları yansıtacaklarını düşünüyoruz.

Çalışmamızda ülkelerin siyasal propaganda çalışmalarının medyada nasıl yer bulduğu konusuna genişçe yer vereceğiz. Özellikle ülkelerin söylemlerinin, halkların tepkisi'nin ve dünya kamuoyunun olaylara nasıl tepkiler verdiği konusunda basında yer alan haberlerden yararlanacağız. Tezimizde yöntem olarak, betimleyici bir analiz çalışması yapılmaya çalışılacaktır.

Çalışmamızın ilk bölümünde genel hatlarıyla siyasal iletişim, siyasal propaganda kavramlarını ele alarak, tarihsel gelişimleri, uygulama alanları ve kullandıkları alanlarla ilgili bilgiler vermeye çalışacağız.

Çalışmamızın ikinci bölümünde 2003 Irak Savaş'ı sürecini ana hatlarıyla ele alıp tarafların savaş sürecinde yaptıklarıyla ilgili bilgiler sunmaya çalışacağız. Son bölümde ise savaş sürecinde tarafların kullanmış oldukları söylemleri ve bu söylemlerin siyasal propaganda açısından incelenmesine gayret edeceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYASAL BİR ETKİLEME METODU OLARAK PROPAGANDA

A.PROPAGANDA TANIMI VE AMACI

1. Propaganda Kavramı ve Kavramın Doğuşu

Propaganda aslında oldukça eski bir eylem olmasına rağmen isimlendirilmesi henüz çok yenidir. Başkalarının kanaatlerini değiştirme girişimlerine çok eski zamanlarda da rastlanmakta, hatta yazının bulunmasından bile önceye dayandığı saptanmaktadır. Bireyin bir başkasından etkilenmesi, dilin öğrenilmesi ve iletişim olgusunun ortaya çıkışı ile birlikte kitlelerin fiziksel güce başvurmaksızın ikna edilişine dayandığından propaganda konuşma ile başlamıştır denebilir (Brown, 1992:31).

Propaganda Latince "Propaqare" kökünden gelir. Sözcük anlamı ise, bir inancın bir düşünüşün yayılması için yapılan fiil ve hareketlerdir (Ziyaoğlu, 1963:21). Barlet ise propagandayı : "toplumların görüş ve davranışını benimsemelerini sağlayacak biçimde etkileme girişimi" olarak tanımlamaktadır (Domenach, 1995:17). Leonard w. Doob ise: "ilgili kişi yada kişilerin telkin vasıtasıyla grupların tutumlarını ve sonuçta da bu grupların hareketlerini kontrol altına almak için yaptıkları sistematik hareketler" olarak açıklamaktadır (Brown, 1992:23). Kapsamlı bir tanım yapmak gerekirse; Terence H. Qualter propagandayı "bir bireyin yada grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip, biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için haberleşme araçlarından yararlanarak ve bu bireylerin ya da grupların belirli bir durum veya konudaki tepkilerin kendi amaçlarına uygun tepkiler şeklinde olacağını umarak giriştikleri bilinçli bir faaliyettir" (Qualter, 1980:279). Propaganda ilk kez Katolik kilisesinde sosyolojik anlamda kullanıldığından, kavramın bir anlamı da bu yolla meydana getirilmiş

fikirlerin yayılmasıdır; bu fikirler doğal olarak ortaya çıkmış fikirler değil, yetiştirilmiş olan ya da yapay olarak meydana getirilmiş fikirlerdir.

Propagandada tek tek bireylerden çok, gruplara yönelmek amacı güdülür. Bu nedenle onları etkileyebilecek sevgi, öfke, korku, umut, uçluluk ve amaca uygun diğer unsurların içinde barındırılmasına dikkat edilmelidir (Brown, 1992:29).

Yukarıdaki tanımlardan ve söylenenlerden yola çıkarak propagandanın şu ortak özellikleri üzerinde durabiliriz.

- Propaganda insan psikolojisini etkilemeye yönelik olup telkine yönelik faaliyetler sıklıkla kullanılmaktadır.
- Propaganda faaliyetlerinde gerektiğinde yalana ve saptırmaya yer verilmektedir.
- Propagandada tek tek insanlardan çok gruplar hedef seçilmektedir.
- Propagandanın belki de en belirgin özelliği bilinçli olarak uygulanması ve gerçekleştirilmesidir. Buradan yola çıkarak propagandanın en önemli özelliğinin bilinçli bir girişim olduğu, herhangi bir eylem ya da girişimin propaganda sayılabilmesi için, topluluğun düşünce, tutum ve davranışlarını etkileyecek hareketin bilinçli olarak hazırlanmış bir kampanya içinde yer alması gerekmektedir.
- Propagandanın önemli bir diğer özelliği de verilmek istenen mesajın sıkça tekrarlanması ve adeta slogan haline getirilerek insanların akıllarında ve söylemlerinde yer almasının sağlanmasıdır. Unutulmamalıdır ki belirli bir grubun bir fikri anlayabilmesi ve o fikri benimseyebilmesi için belli bir vakte ihtiyaç duyulmaktadır. Farklı kanallar aracılığıyla içeriği aynı olan mesajı sıkça tekrar ederek toplumu etkilemeye çalışmak propaganda da ana kurallardan biridir.
- Propagandanın etkili olabilmesi için, propagandayı yapan kişinin inanılır ve güvenilir biri olması gereklidir. Çünkü yüksek saygınlığı olan

kaynaktan gelen iletişim, daha kolaylıkla kabul edilir. Yalanlarıyla sabıkalı bir propagandacının veya kitle yönlendiricisinin etkisi sınırlıdır (Kağıtçıbaşı, 1988:168-169). Propaganda da gerektiği koşullarda yalana başvurulabilir ancak yalanı söyleyen kişinin bile bu konuda inandırıcı olması ve kitleleri etkileyebilecek bir şahsiyette olması gereklidir. Aksi takdirde yalan söylediği her halinden belli olan bir kişiye kimse güvenmez.

2. Propagandanın Amacı

Propaganda insanları istenilen şekilde motive etmek, ve istenilene inandırmayı amaç edinmiştir. Tabi ki bu amaç gerçekleştirilirken amaca ulaşmak için her yolun mubah olması propagandanın en büyük özelliklerinden bir tanesidir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sırasında Naziler propagandayı amaçlarına uygun halde kullanmak için, "kısa zamanda düşmanı yok edecek bir silah icat ettikleri" söylentisiyle düşmanlarını korkutmuşlardır (Qualter, 1980:275).

Propaganda amacını gerçekleştirirken kişinin serbest iradesini kullanarak bir karara varması yanında, bireye verilmek istenen düşünce otomatik olarak bilinç altına yerleştirilmektedir. Bu yüzden propaganda yaparken çok dikkatli olmalı, önceden hazırlanmış ayıklanmış bilgileri, propagandanın etkisini artıracak biçimde kullanmak gereklidir. Propagandanın temel amacını "fertlerin kabule zorunlu olmadıkları bir düşünceyi istekleriyle yapmaya kabule, yapmaya zorlanamayacakları bir hareketi istekleriyle yapmaya yöneltmektir" şeklinde ifade edebiliriz. (Özsoy, 1998:9). Nitekim Hitler Kavgam isimli kitabında sürekli şu cümleyi vurgulamaktadır; "İnsanlara büyük yalanlar söyleyiniz ki, bu yalana sizden daha çok inansınlar" (Hitler, 1998:12). İşte bu yüzdendir ki; Hitler, 2. Dünya Savaşının kaybedilmesinin kesinleşmesiyle birlikte intihar kararını verirken, propaganda bakanı Göbbels'in karısı kendisini savaşı halen kazanabilecekleri yönünde ikna etmeye çalışmıştır. Propaganda bu amacını gerçekleştirebilmek için

kendisine sonsuz bir sınır çizmekte ve bu bağlamda her şeyi amacına ulaşmak için kullanmaktadır. Çünkü Harold D Laswell propagandayı "düşünce ve doktrinlerin kasıtlı aşılanma girişimi" olarak ifade etmektedir (Onaran, 1994:67).

Propagandanın amacı insanları salt bir düşünceye inandırmak değil, aynı zamanda insanları o düşüncenin sıkı bir savunucusu haline getirmektir. Bu yüzden propaganda insanlara inandırılmak istenen hakkında eleştiriler yaptırmak yerine, gerçek tepkiler ve inançlar yaratmayı amaçlamaktadır. Yani propaganda da bireyin mantığına hitap etmekten çok, duygularını ele geçirmek esastır (Bektaş, 1996:159). Hitler bu bağlamda yine Kavgam isimli eserinde şu sözleri söylemiştir; "ustaca oluşturulmuş bir propaganda ile insanları cennetin cehennem olduğuna ve cennette en sefil hayatın yaşandığına inandırmak mümkündür" demiştir (Hitler, 1998:87). Hitler'in bu sözlerinden de propagandanın iyi tasarlandığında ve kullanıldığında ne denli büyük sonuçlar alabileceğini çıkarmak mümkündür. Yine Hitler Kavgam isimli kitabında propagandanın amacını "bir yerde örgüt ideoloji için taraftar toplamak ve doktrini anlatmak ve benimsetmek" olarak ifade etmektedir (Hitler, 1998:161).

B. BELLİ BAŞLI PROPAGANDA ARAÇLARI

1. Söz

Propaganda insanlar konuşarak iletişim kurmaya başladıkları andan itibaren söz, propagandanın en önemeli araçlarından biri olmuştur. Çok önemli teknolojik gelişmelerin yaşandığı günümüzde de halen söz propagandanın en önemli aracıdır. İşte bu yüzdendir ki insanları etkilemede, onları telkinle büyülemede ve dinleyici ile konuşmayı birleştirme de sözün önemi büyüktür. Her ne kadar "söz uçar, yazı kalır" gibi genel bir kanı varsa da, hitap ile etkilenen dinleyici kitlesi uzun süre bu etkiden kurtulamaz. Çünkü insanlara konuşmayla hitap etmek, her zaman onların kendilerini

karşısındakiyle konuşuyormuş gibi hissetmelerini sağlayacak dahası onların gözünde hitap eden kişiyi daha gerçek bir şekilde algılamalarına yardımcı olacaktır. Çünkü konuşmanın verdiği algı her daim kitaptan okumanın verdiğinden daha insani değerler taşımaktadır.

Söz teknolojik gelişmelerle birlikte önemini yitirmemiş, aksine radyo, TV gibi araçlarla artık sınır tanımaksızın dünyanın her yerine ulaşmayı başarabilen bir propaganda aracı haline gelmiştir. Özellikle Hitler 2. Dünya Savaşı sırasında radyo kanalıyla ve mitinglerle kitlesini adeta hipnoz ederek onları etkilemeyi başarmıştır.

2. Kitap

Söz propagandanın etkinliğinde ne kadar önemliyse, kitapta düşüncelerin geniş ve sağlıklı bir biçimde anlatılması için o kadar etkilidir. Söz ile açamadığınız ve ayrıntılı bahsedemediğiniz fikirleri kitapla, sistematik bir şekilde kitlenize ulaştırabilirsiniz. Özellikle 18. yüzyılda devrimci düşünürler fikirlerinin yayılması için kitaplara başvurmuşlardır. İhtilallerde kitaplarla sağlanan propagandanın etkisi, kitlelerin bilinçlenmesine yardım nedeniyle son derece önemli rol oynamıştır. Fakat o zamanlar basım sürelerinin uzunluğu, kitap basımının pahalı bir olmasına neden oluyordu. Böyle olunca da kitap ancak belli bir zümrenin tekelinde oluyordu (Domenach, 1995:22). 20. yüzyıla gelindiğinde ise aydın bir kitle oluşmasında kitap başrol oyuncusu olmuştur (Bektaş, 1996:141).

Bazı kitaplar vardır ki tarihte propaganda açısından önemli rol oynamışlardır. Bunları ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan birinci grup içerdiği fikirler ve tepkiler nedeniyle kitleleri direk olarak etkileyen kitaplardır. Örneğin; Marx'ın Das Kapital'i, Rousseau'nun Contrat Social'i gibi. İkinci grup ise içerdiği fikirleri dolaylı yoldan okuyucularına ileten kitaplardır. Bunlara örnek olarak ise; Dickens ve Zola'nın kitaplarını veya Osmanlı döneminde

Vatanseverlik aşılayan Namık Kemal romanı Vatan Yahut Silistre'yi yazabiliriz (Bektaş, 1996:142).

3. Gazete

Gazete özellikle son yıllarda en etkin kullanılan propaganda araçlarından biridir. Hem günlük çıkabildiği için güncel konuları içeriyor olması hem de olayları daha geniş çapta irdeliyor olması nedeniyle gazeteler 1.Dünya Savaşı ve 2. Dünya Savaşında olduğu gibi günümüzde de en yaygın kullanılan propaganda araçlarından biri olarak gözümüze çarpmaktadır. Bir gazetenin bildiri gibi taşınabilir olması da gazeteyi propaganda aracı olarak öne çıkaran bir diğer unsurdur. Konuşmayı ve bir mitingi eğer kaydediciniz yoksa bir kere izleyebilirsiniz ancak gazete de beğendiğiniz bir yazıyı arkadaşlarınıza göstermek ve bu fikri yaymak için tek yapacağınız şey o gazeteyi yanınızda bulundurmaktır.

Yazılı araçları özellikle Lenin'in kullandığını ve hatta 2.Dünya Savaşı sırasında Lenin'in yazılarıyla Hitler'in konuşmalarının savaşa propaganda açısından damgasını vurduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde de hala bu iki liderin yapmış oldukları propaganda teknikleri incelenmekte ve çoğu uzmana yol göstermektedir. Lenin'in yazılı olarak dağıttırdığı yayınlar mektuplar, konuşmaları, halkını savaşa motive etmede oldukça etkili olmuş ve savaşın kazanılmasında halkın isteğinin arttırılması açısından önemli rol oynamıştır. Rusya'nın kendine has şartlarından çok iyi faydalanan Lenin, feodal yapının ezdiği köylü, asker ve işçileri, "toprak ve barış" sloganı etrafında toplamayı başarırken, Bolşevikler yazlı araçları özellikle de gazeteyi bir propaganda aracı olarak çok iyi kullanmışlardır.

Gazetenin propaganda aracı kullanılması aslında çok eski tarihlere dayanmaktadır. Özellikle ilk çağda eski Roma Devletinin propagandasını yapmak için tapınaklarda halka "Acta Publica, Acta Diurna, Acta Sebatus" isminde Roma gazeteleri dağıtılmaktaydı. Daha sonra matbaanın icadıyla

birlikte gazete günlük hayatımıza iyice girmiş ve yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Özellikle kamuoyu oluşturma da çok önemli yeri olan gazeteler, günümüzde çok büyük bir okuyucu kitlesine sahip oldukları için kimi olaylarda iktidarı bile yerinden edebilmekte, ortaya çıkardıkları kimi dosyalarla hem kamuoyu oluşturmakta hem de kimi önemli olaylarda takındıkları tavırlarla belirleyici bir rol oynamaktadırlar. Gerek dünya da gerekse ülkemizde bir çok skandalın ortaya çıkarılmasında önemli rol oynayan gazeteler, seçim zamanlarında da kararsız seçmenlerin fikirlerini etkileme de çok önemli bir propaganda aracı olarak partiler tarafından kullanılmışlardır. Hatta günümüzde iş o kadar ileriye gitmiştir ki, kimi yazarlar hatta gazeteler bir partiye veya kişiye olan yakınlıklarını ortaya koymaktan çekinmemektedirler. Nitekim Medya da tekelleşmenin başlamasıyla birlikte de medya patronları siyasi çevrelerle yakın ilişkiler kurmakta ve gazeteler bu yönde önemli bir propaganda aracı olarak yakınlık kurulan kişi veya gruba desteklerini açıkça vermektedirler. Ülkemizde Gazetesi olan parti lideri örneği de Cem Uzan ile yaşanmış, Uzan partisi Genç Parti'nin propagandasını gazetesinden seçim süreci boyunca yapmaktan geri kalmamıştır.

4. Radyo

Propaganda aracı olarak radyodan bahsedince söze mutlaka ki Hitlerden başlamak gerekmektedir. Hitler Almanlara "ne kadar büyük bir millet oldukları" telkinini verirken, radyonun propagandadaki yerini kavrayarak, geniş kitleleri etkilemeyi başarmıştır. 1933 yılında iktidara geldikten sonra radyonun teknik bakımdan geliştirileceğini ve yaygınlaştırılacağını açıklayan Hitler, bu iş için propaganda bakanı Göbbels'i görevlendirmiştir. Göbbels, radyoları Nazi yandaşları ile doldurarak kesif bir beyin yıkama hareketi başlatmıştır. Artık radyoda her program "tek halk, tek devlet, tek başkan" sloganları ile açılmaktadır. Her gittiği yerde radyo aracılığıyla Almanlara

seslenme imkanı bulan Hitler, propagandasını radyoyu kullanarak yürütmüş, propaganda bakanı Göbbels ise tarihe “radyo dehası” olarak geçmiştir”.

Propaganda araçlarını sözlü ve yazılı olmak üzere ikiye ayıracak olursak, klasik propagandanın en önemli sözlü şekli mitingler ve toplantılar, yazılı propagandanın ise basındır. Radyonun ise hem toplantılara hem basına göre etkinliği daha fazladır. Radyonun her şeyden önce seslendiği insan sayısı diğer araçlara oranla daha fazladır. Basın gibi okur yazar olmayı bile gerektirmez. Mitinglerdeki sesin ulaşma alanı sınırlı değildir. En ücra köşelere kadar ulaşabilir. Eğer radyo vericisi kuvvetli ise mesafe ve sınır dahi tanımaz. Dinleyicinin bir düğme çevirmesi ile duyma alanına girme özelliğine sahiptir. Radyo dinleyicisinin, gazete okuyucusundan farklı olarak söylenenler üzerinde durup düşünmesi, söylenenleri eleştiri süzgecinden geçirmesi zordur (Kuran, 1962:48).

Radyo her ne kadar 2. Dünya Savaşında çok etkili olarak kullanılmaya başlasa da asıl propaganda aracı olarak kullanılmaya başlaması 1.Dünya Savaşında olmuştur. Özellikle totaliter sistemlerde mevcut ideolojiyi kitlelerle buluşturmada en etkili propaganda silahı olmuştur. Örneğin Lenin Rusya’sında sosyalizmin kitlelere ulaşması için bile radyo kulüpleri kurulmuştur (Berkeş, 1942:94). Radyonun etkisi ve inandırıcılık gücü o kadar fazladır ki bazen akıl dışı olayların dahi, gerçekleşmişçesine insanların inandırılması mümkündür. Buna örnek vermek gerekirse; 30 Ekim 1938 yılında, Amerikan C.B.S. radyosu, aniden Orsan Welles’in Merihlilerin dünyayı işgal ettiklerini anlatan bir programı yayınlamaya başlamıştı. Olay öyle gerçekçi verilmiştir ki daha yayın bitmeden New York’ta vatandaşların Allah’a yalvarıp haç çıkardıkları, Merihlilerden kaçmak için sokaklara düştükleri, telefonlara sarılıp yakınlarıyla vedalaştıkları, gazete merkezlerini arayıp tamamlayıcı bilgi istedikleri görülmüştür (Kuran, 1962:49).

Radyo’nun bu gücü hakkında Lazersfeld, Berdson ve Gaudet; yaptıkları araştırmalar sonucunda, törensel durumlara zihnende olsa katılma olanağı

verdiği, dinleyicilerin radyoya karşı kişisel bir yakınlık duyduğu ve neticede bunun “yüz yüze temasa yakın” bir durum yarattığı sonucu çıkmıştır(Bektaş, 1996:134). Radyonun gücünü kavrayan yönetimler ABD dışında hemen hemen bir çok ülkede radyonun devlet aracılığı ile kurulması ve işletilmesi yoluna gidilmiştir(Bektaş, 1996:141). Radyonun yukarıda bahsettiğimiz bu önemli saltanatı tabi ki televizyonun icat edilmesi ve kullanılmasının yaygınlaşmasıyla birlikte sona ermiştir.

5. Televizyon

Televizyon iletişim araçları içerisinde belki en son icat edilenlerden biri olmasına rağmen en çok ve çabuk gelişeni haline gelmiştir. Günümüz insan hayatının haber almakta ve eğlenmekte vazgeçilmez bir parçası haline gelen televizyon, elbette ki önemli bir kitleyi de ekranları başına topladığı için propagandacılarında gözünden kaçmamış, en önemli propaganda araçlarından biri olmuştur.

Bütün iletişim araçları içerisinde en yüksek erişim ve ikna gücüne sahip olması nedeniyle politik söylem için televizyon önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu nedenle televizyon özellikle batı ülkelerinde ve son yıllarda Türkiye’de de siyasal kampanyaların temel silahlarından biri haline gelmiştir(Turam, 1994:202). İzleyici sayısının çokluğu televizyonun kitle egemenliğine yol açmaktadır. Olaylara anında resimlerle ve sesle verebilmesi televizyonu diğer kitle iletişim araçları içerisinde güçlü kılmaktadır.

Televizyon propaganda açısından özellikle son yıllarda çok önemli bir silah haline gelmiştir. Bu nedenle özellikle seçim zamanlarında gerek bu yönde hazırlanan açık oturumlar, röportajlar, reklamlar, haberler kararsız seçmenlerin fikirlerini etkilemekte çok önemli rol oynamaktadırlar. Açık oturum programlarında liderlerin karşı karşıya getirilmeleri, projelerini, fikirlerini ortaya koymaları ve tartışmaları, seçmenin kararlarında etkili olmakta. Bunu çok iyi bilen propaganda uzmanları bu programlara özel

söylemler ve taktikler geliştirmekte, liderlerini adeta maça hazırlanan takım edasıyla hazırlamakta ve yönlendirmektedirler. Bu programların etki gücü o kadar yüksektir ki bazen şanslı görülen bir adayın, televizyon tartışması sonucu seçimi kaybettiği dahi görülmüştür. Örneğin 1960 Amerikan Başkanlık seçimlerinde Nixon-Kenedy arasındaki televizyon tartışması seçimin gidişatını etkilemiştir. 26 Eylül 1960 tarihinde düzenlenen televizyon tartışması sırasında Nixon'un aksayan ayağı (iki hafta önce dizinden yaralandığı için), dekorla yanı renk kıyafet giymesi, sakal tıraşı olmaması, yorgun ve sinirli görünmesi, buna karşılık Demokrat aday Kennedy'in dekorla tam bir uyum içinde görünmesi, yüzünün tıraşlı olması, gazetecilerin sorularına uygun cevap vermesi, Nixon'a önem vermiyormuşçasına kameranın içine bakarak konuşması ve sıcak tavırları onun kitle tarafından benimsenmesini sağlamıştır. 7,13,21 Ekim tarihlerinde üç televizyon programı daha yapılmıştır. Bu tartışmaları yüz yirmi milyon kadar kişi seyretmiş ve sonunda Kennedy, seçimleri sadece 112.000 oy farkıyla kazanabilmiştir(Turam, 1994:209). O tarihten bu yana televizyon, kullanılan teknikler gelişmiş, ulaşabildiği kitle sayısı çok büyük boyutlara ulaşmış, kararsız seçmen sayısı artmıştır. Dolayısıyla pasta bu kadar büyük olunca partiler ve propaganda uzmanları kararsızları etkileyebilmek için özellikle seçim dönemlerinde çok büyük çabalar sarf etmektedirler. Düzenlenen programlara ve liderlerin duruşlarına kadar özenle hazırlanmakta ve ağızdan çıkacak her kelime dikkatle seçilmektedir. Zira günümüzde bu tarz programlarda yoğun ilgi görmekte ve zaman zaman kitlelerin kararlarını etkilemektedir. İşte bu yüzden son yıllarda televizyon gösterdiği teknolojik gelişme ve izleyici kitlesinin çok büyük boyutları ulaşması nedeniyle en önemli propaganda aracı haline gelmiştir.

6. Sinema

19. yüzyılın sonlarına doğru hayatımıza giren sinema 20. yüzyılın başlamasıyla birlikte gelişim göstermiş ve televizyonun olmadığı dönemde görsel olarak insanları etkileyen en önemli araç unsur olarak görev yapmıştır.

Özellikle 1930'lu yıllardan sonra sesin sinemada kullanılmaya başlamasıyla birlikte gücüne güç katmıştır(Betton, 1993:34). Sinema özellikle duygularla oynayarak propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Özellikle savaş filmleri propaganda için çok uygundur. Bu tarz filmler insanlara vatanseverlik ruhu aşılayarak, birlik beraberlik duygusunu geliştirmeye yardımcı olur. Ayrıca bu filmler halkın beklentisini saptamaya ve iktidardaki düşüncenin propagandasını övmeye de yardımcı olur(Bektaş, 1996:141).

Sinemayı propaganda aracı olarak en iyi kullanan ülke ise A.B.D.'dir. Özellikle Hollywood'un büyük bir film endüstrisi haline gelmesi sayesinde Amerikan bakış açısı filmlere işlenerek sunulmaktadır. Bu filmlerde. Amerikalıların dış politikasına ait söylemler, onlara göre adalet duyguları ve maddileşmiş günlük yaşam temel mantıktır(Zebil, 1997:57). Bu filmleri kurmuş oldukları dağıtım firmaları sayesinde dünyanın her yerinde pazarlayarak, dünya da genel olarak bir sempati toplamaya çalışırlar. Gerek Vietnam savaşı, Gerek 2. Dünya Savaşı hakkında sayısız filmler çeken Hollywood, amerikanın güncel olarak rol oynadığı neredeyse tüm olayları film haline getirerek dünyada bir kamuoyu yaratmayı kendine yol edinmiştir.

7. Afiş

Afiş özellikle seçim dönemlerinde kullanılan en eski propaganda araçlarından bir tanesidir. Afiş sanatı ilk defa Mezopotamya da ardından da Yunanistan'da kullanılmaya başlamış ve günümüze gelişerek gelmiştir (Topuz, 1991:160). Belli başlı bazı afiş çalışmaları hakkında bilgi vermek gerekirse; A.B.D. James Montgomery'nin parmağını bize uzatmış halkı orduya çağırmak için hazırlana "Sam Amca" afişi dünyaca ünlüdür. Türkiye2de ise Demokrat Parti'nin yaptırdığı bir elin havaya kalkarak "Yeter Söz Milletin" yazısıyla birlikte verilen afiş çok ünlüdür.

Afiş, fikir düzeyi düşük olan geniş halk kitlelerinin anlaması için kolay ve anlaşılır sadelikte hazırlanmalıdır. Adayın mesajını vermek, kitle de duygusal

bir bağ yaratmak için kullanılan çoğunluklada kampanyanın özünü anlatan bir araçtır. Çarpıcı dört beş sözcükten ve bir bakışın birleşmesinden oluşur. Duvarlara, direklere, köprülere, ağaçlara, panolara, araçlara aklın alabileceği ve toplumun görebileceği her yere yapıştırılır (Domenach, 1995:86). Afiş sanatçısı Sevignac afiş için: "iyi bir afiş duvarı deler, tıpkı bir aktörün ekranı delmesi" diyor (Topuz, 1991:159).

Bir afiş hazırlarken az ve vurucu sözcükler kullanmak, etkili bir simge seçmek kadar, renk seçimine de dikkat etmek gerekir. Çünkü her renk insanların bilinç altında başka hisler uyandırmaktadır. Örneğin kırmızı kızgınlığı ifade ederken, beyaz huzuru ve temizliği anlatır. İşte bu yüzden afiş hazırlarken renk kullanımına da çok dikkat etmek gereklidir.

C. PROPAGANDA KURALLARI

1. Yalınlık ve Tek Düşman Kuralı

Yalınlık isminden de anlaşılacağı üzere, konunun basitleştirilmesi ve kitle tarafından anlaşılacak hale getirilmesine denir. Olabildiğince kitlelere yansıtılacak ifadeler kısalaştırılır ve "parola" ve "slogan" şeklinde sözler haline getirilmeye çalışılır. Örnek vermek gerekirse; "Yaşasın Türkiye", "Umudumuz Karaoğlan" gibi.

2. Büyütme ve Bozma Kuralı

Kuralın ana fikri, söylemek istediğimiz şeyi abartmak ve insanlara çok ilginç gelecek şekilde sunmaktır. Yani belirli bilgilerin veya haberlerin amaçlar doğrultusunda değiştirilip yeniden oluşturulması veya bu bilgilerin ya da haberlerin abartılması söz konusudur. Özellikle Hitler türü propagandada sıkça görülen bu özellik olayları kabaca ve genel ifadelerle anlatmaya denir. Hitler "Kavgam" isimli kitabında bu konuyu şöyle dile getirmektedir; "Her türlü propaganda, düşünce düzeyini seslendiği kişilerin en kalım kafalısının

anlama yeteneğine göre ayarlamalıdır. Düşünce düzeyi ne kadar aşağı olursa inandıracağı insan kitlesi o kadar geniş olur.” Bu cümleden de anlaşılacağı üzere, fikrimizi ve söylemek istedikleri öylesine sunacak öylesine organize edeceğiz ki, bizi dinleyen kitle mesajımızı çok net bir şekilde anlayacak ve zihinlerinde bu mesajı bizim istediğimiz önem seviyesinde konumlandıracaklardır.

3. Aşılama Kuralı

Bu kural isminden de anlaşılacağı üzere fikirleri kitlelere sanki insanların damarlarına veya beyinlerine şırınga eder gibi ulaştırmak anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda, fikirleri insanlara şırınga etmek için sil baştan bir şeyi anlatmak yerine kabul görmüş bazı tutumlardan hareketle benimsetme yoluna gidilmesi gerekmektedir. Bu kurala sevileni kullanma olarak ta isim verebiliriz. Propaganda faaliyetlerinde halkla ters düşmeyecek ve onların düşüncelerine yatkın tarzda mesajlar vermek, halkın yanında olma izlenimi yaratacaktır.

4. Birlik ve Bulaşma Kuralı

İnsanlarda genellikle hakim olan düşünceler vardır. Toplumdan dışlanmamak için insanlar mecburen bazen kabul etmeseler de bu hakim düşünceyi benimsemek zorunda kalabilirler. İşte propagandacı için bu nokta kendi lehine çevirebileceği bir noktadır. Eğer toplumun geneli tarafından kabul gören bir düşünceyle kendi düşüncesini desteklerse diğer kararsız ve fikrini söylemeye cesaret edemeyen insanları da kendi tarafına çekebilir. İnsanlar karşı olsalar dahi korktukları veya fikirlerini açıklamaya çekindikleri için bu fikri desteklemek durumunda kalacaklardır. Çünkü çoğunluğa uymak, ondan etkilenmek genel ve güçlü bir eğilimdir. Propagandada da böylesi bir oybirliğini yapay olarak oluşturmak ve güçlendirmek esastır.

5. Düzenleme Kuralı

Propaganda da tekrarın önemi çok büyüktür. Az sayıdaki düşünce devamlı olarak tekrarlanmalı ve bu düşünceler kitlelerin bilinçaltına yerleştirilmelidir. Bu kurala göre ana mesajın yanında, bu mesajı destekleyen yan mesajlarda kullanılmalı ve bu mesajlar devamlı olarak farklı kanallardan verilmelidir. Çünkü bunun sonucunda insanlar bu duydukları mesajları doğruymuş gibi algılayacaklardır. Genç Parti lideri Cem Uzan 2003 seçimlerinde bu kuralı çok güzel bir şekilde uygulamış adeta düşüncelerini izleyicilere ezberletmişti. İlk başta komik gelen mesajlar gün geçtikçe insanlar tarafından benimsenmiş ve seçim sonucunda da hatırı sayılır bir oy oranı olarak geri dönmüştür. Zira bu kuralı Hitler yine Kavgam isimli kitabında şöyle belirtmiştir; "Propaganda az sayıda düşünceyle sınırlanmalı ve bunları bıkıp usanmadan yinelemelidir. Kitle en basit düşünceleri bile ancak bunlar kendisine yüzlerce kez yinelendikten sonra anımsar. Yapılan değişiklikler yayılması istenen öğretinin temeline hiçbir zaman dokunmamalı, yalnızca biçimde kalmalıdır. Parola değişik görüşler altında sunulmalı, ama her zaman değişmez bir kalıp biçiminde yoğunlaştırılmış olarak belirmelidir." Hitler'in bu düşünceleri günümüzde sıkça uygulanmakta ve başarılı olmaktadır.

D. PROPAGANDA TÜRLERİ

1. Dikey ve Yatay Propaganda

Dikey propaganda da yayılan fikrin, inanışın veya liderin kitleden üstün olduğu kabul edilerek çalışmalar yapılır. Bu tarz propaganda uygulamalarında lider adeta bir kral gibi görülerek onun yaptığı işler sorgulanmaz ve "ne yaptıysa doğrudur" anlayışı çerçevesinde hareket edilerek, kitlenin kayıtsız şartsız bu inanışa biat etmesi beklenir. Lider kitle üzerinde o denli üstünlük kurmuştur ki kutsal olduğuna inanılır ve her yaptığı hareket, her söylediği söz adeta bir mucize gibi algılanır. Bu tarz propaganda türünde genellikle kitle iletişim araçları ve tekniklerinden yararlanılır (Tolan,

1985:473). Dikey propaganda, gerçekleştirilmesi kolay olan bir propaganda türüdür. Bununla birlikte etkisi kısa bir süre sonra kaybolur, her defasında işe yeniden başlamak gerekir (Taş, Şahim, 1996:148). Çünkü kitlelerin üzerinde oluşturulan büyü kısa sürede dağılır.

Yatay propaganda ise, dikey propagandanın tam tersidir. Oldukça yeni bir propaganda türü olan yatay propagandanın özelliklerinin başında, propaganda yapılan grup ve kitle içerisindeki bütün bireylerin aynı düzeyde ele alınması ve doğrudan doğruya bir liderin olmayışıdır (Taş, Şahim, 1985:473). Yatay propaganda bireylerin birbirlerini grup içinde etkinlikleri sayesinde gerçekleşir. Yatay propagandanın bir diğer özelliği ise rasyonel olmasıdır (Tolan,1985:473). Yatay propaganda demokratik bir ortam yaratarak, grup içerisinde herkesin fikri alınır ve ortak hareket edilmeye çalışılır. Her ne kadar yine grup içerisinde sivrilinler olsa da genel olarak yatay propaganda uygulanırken ortak hareket etmek ve herkesin eşit seviye de tutulmasına özen göstermek esastır.

2. Kişisel Propaganda ve Kitle Propagandası

Bu propaganda türü biraz ilkel olmakla birlikte aslında en etkili propaganda türlerinden bir tanesidir. Tek tek konuşmak, tartışmak ikna etmek neredeyse kapı kapı dolaşarak yapılan bir propaganda türüdür. Bu kadar teknolojik gelişmeye ve modern tekniklere rağmen her liderin zaman zaman başvurduğu bir yöntemdir. Örneğin 27 Mart 1994 tarihinde yapılan mahalli seçimlerde kulağa, göze hitap eden televizyonlara propaganda yasağı konması sonucunda, kapı kapı dolaşan siyasi partilerin seçimlerde karlı çıkması kişisel propaganda türüne örnek olarak verilebilir (Taş, Şahim1996:146). 2003 seçimlerinde de halkla en çok bir araya gelen hatta onlarla tek tek fotoğraf bile çektiren Genç Parti lideri Cem Uzan çok ilgi çekmişti. Bu konuda en ilgi çekici liderlerden bir tanesi ise kendine has bir tokalaşma tekniği bile geliştiren Hasan Celal Güzel'dir. 2003 seçimlerinde tüm parti liderleri aslında birebir iletişime çok önem verdiler. Çünkü özellikle

Türk insanı lidere dokunmak onu bir kez yakından görmekten çok etkilenmekte. İşte bunu gören parti liderleri sık sık mitingler ve toplantılarla halkla bir araya gelmişlerdir. Bu da şunu göstermektedir ki, ne kadar iletişim araçları gelişirse gelişsin, yüz yüze iletişimin önemi yadsınamaz. Şartlar ne olursa olsun, teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin liderler halkla bir araya geleceklerdir.

3. Bütünleştirici (Tutucu) Propaganda

Bu propaganda türünde ise aynileştirme, standardizasyon mantığı vardır. Yani geçerli normlara uyma propagandası da diyebiliriz başka bir deyişle. Tarih boyunca egemen güçlerin etkinliklerin sürdürebilmek için uyguladıkları bir propaganda türü olan bütünleştirici(tutucu) propaganda toplum içinde sınıflar farklılıkları, çıkar çatışmaları gözden saklamayı, düzenin akla uygunluğunu yaymayı amaçlar. Bireyin toplum içinde bütünleştirmek, düzene uyumlu hale getirmek gerekçe olarak sunulur (Alçora, 1981:107). Bu propaganda türünde insanların düzen adamı olmaları sağlamakta ve eleştiriye pek yer ve imkan verilmemektedir. Ancak istene bir şey daha vardır, o da sadece düzenin adamı olmak değil sıkı bir savunucusu da olmak. Böylelikle düzeni eleştirmeye kalkışan kişileri de daha seslerini yükseltmeye imkan vermeden halk içinde susturmak amaçlanmaktadır. Yani bu propaganda türünde bireyin düzeni sevmesi de istenmektedir. Böylelikle düzen meşruluğunu kazanabilir ve uzun süre devam edebilir. Çünkü zorlukla kabul ettirilen düşünceler tepki toplarken, sevdirmek o düzenin devamını sağlamaktadır.

4. Sosyolojik ve Siyasal Propaganda

Bu propaganda türünde bir grup hedeflenmekte ve o grup etkilenmeye çalışılmaktadır. Sosyolojik propagandaya örnek olarak sinemayı verebiliriz. Örneğin her ülkenin yönetmeni kendi ülkesini ve yaşam tarzını filmlerinde yansıtmaktadır. Propaganda uygulanan grubun hedefi mümkün olan sayıda

kişiyi birleştirmek, kendi yaşam biçimini çevreye diğer grup ve toplumlara yaymak ve bu yolla kendini ve egemenliğini kabul ettirmektir (Tolan, 1985:468). Hükümet, parti ve baskı gruplarının, etkilemek istedikleri kişi ya da grupların davranışlarını kendi paralellerinde değiştirmek için kullandıkları etkileme tekniklerini içerir. Yönetimin seçimi özel olduğu için arzulanan ve amaçlanan açıkça belirtilmelidir (İnceoğlu, 1997:74).

5. Akılcı ve Duygusal Propaganda

Akılcı propaganda bilimsel bilgi ve teknikleri kullanarak insanları etkilemek amacındadır. Yaptığınız etkinliklerin sonucunu uzun sürede alırsınız ancak insanları da uzun süre etkileyebilirsiniz. Bir anda her ne kadar geniş kitlelere ulaşmanız mümkün olmasa da elde ettiğiniz yandaşlarınız sizin sadık bir taraftarınız haline gelirler. Akılcı propaganda rasyonel olmasına rağmen duygusal propagandanın tekniklerinden de yararlanır.

Duygusal propaganda ise; coşku ve duygulara seslenen, kitleyi heyecanlandıran propaganda türüdür. Kısa sürede birçok insana ulaşır ve onları heyecanlandırır. Ancak bu kadar kısa sürede yayılan fikirler yine çok kısa zamanda unutulurlar. Duygusal propagandanın en büyük eksiği ise buradadır. Kitlenin heyecanını sürekli canlı tutmak için aktivitelerinize ara vermeden devam etmeniz gerekir. Bu da oldukça yorucu ve masraflı bir iştir. Mitingler, konserler gibi organizasyonlar düzenlemeniz halkı sürekli olarak coşturmanız gerekmektedir. Aksi halde fikirleriniz ve düşünceleriniz çok çabuk unutulabilir. Bu propaganda türünü uzun süre çok başarılı bir şekilde uygulayan lider ise Hitler'dir. Hitler iktidarda kaldığı süre içerisinde, savaş dönemi dahil halkının heyecanını hep coşkusal ve duygusal propaganda türü ile canlı tutmuştur. Halk ona o denli inanmıştır ki, Hitlerin konuşmalarını adeta hipnotize olmuşçasına dinlemişlerdir.

E. PROPAGANDANIN TARİHİ

İlk çağlardan bu yana kullanılan propagandanın ilk ustaca kullanılmasını bilenler Yunan filozoflarıdır. M.Ö. 2. yüzyılda Atina'da büyük şöhret kazanan sofistler özellikle kelime uyumları ve zihinsel tartışmalarla dikkatleri üzerlerine çekmişlerdir. Sofistler rakiplerinin fikirlerini çürütmek için yalana bile başvurmakta çekinmemişlerdir. Çünkü ahlak olarak, erdem bütün hükümler, insani değerler, hepsi tartışmalar sonucu elde edebilirdi. Fakat daha sonra sofistlerin bu saltanatı uzun sürmemiş, Hıristiyanlığın doğmasıyla birlikte yıldızları sönmüştür. Çünkü Hıristiyanlığın bazı manevi gerçeklere, insanların tartışmadan, çekinmeden inanmalarını emrediyordu (Türkmen, 1953:89). Yunanlılar döneminde "polis" adı verilen şehirlerde yaşamaktaydılar. Yöneticilerde şehrin güvenliğini sağlamak ve siyasal iktidarını sağlamlaştırmak için dinsel motiflerle süslenmiş propagandaya sık sık başvurmuşlardır. Atina'da propaganda aracı olarak tiyatroya önem verilmiştir. Ayrıca Eski Yunan'da yöneticiler kitleleri etkilemek için mimariden de sıkça faydalanmışlardır.

Yunan uygarlığında olduğu gibi, Roma İmparatorluğu döneminde de hatipler siyasi arenada hızla kendilerini göstermişlerdir. Öyle ki hatip Çiçeron'un şöhreti, konuşma yeteneği sebebiyle günümüze kadar ulaşmıştır. Fakat zamanla hatiplerle sağlanan propaganda faaliyetinin yerini, tiyatro, ilan ve gazeteler almıştır. İmparatorluğun çok kuvvetli bir merkezi yapıya sahip olması, haberlere kısa sürede ulaşılması sonucunu doğurmuştur. Öyle ki önemli haberleri toplayıp satmak işi bir meslek haline bile gelmişti. Önceleri imparator memurları için çıkarılan resmi gazeteler, zamanla halkında okuyabileceği yayınlara dönüştürülmüştü. Jul Sezar ülke içinden gelen haberlerin halka dağıtılarak, halkın bilgilendirilmesini bile istemiştir (Berkes, 1942:50-51). Roma İmparatorluğunda propagandayı en ustaca kullanan lider Jul Sezar olmuştur. Sezar, halkın, ilahi gücün etkisinden kurtulamadığını iyi gözlemlemiş, kendi gücünün kaynağını ilahileştirme yoluna gitmiştir. Yaptığı propaganda sayesinde kendisinin tanrısal bir aileden geldiğini söylemiştir.

Büyükçe bir heykelini yaptırmış altına "Yenilmeyen Tanrıya" yazdırmıştır. Bunun dışında lejyonların çok düzenli ve tertipli olmasını sağlamış böylelikle hem kendi gücünü halkın gözünde pekiştirmiş hem de birlik ve beraberlik fikrini sağlamlaştırılmasını amaçlamıştır (Qualter, 1992:257). Ayrıca Roma'da mimariye de çok önem verilmiş ve halkın gözünde yönetici sınıfın gücünü halka göstermek ve kabul ettirmek için anıtsal özellik taşıyan mimari eserlere çok önem verilmiştir (Teber, 1990:127). Roma da en önemli propaganda araçlarından biri de hiç kuşkusuz Gladyatörlerin arenada yaptıkları dövüşlerdi. Bu sayede halk çok güzel biçimde uyutulmakta ve eğlenmeleri sağlanmaktaydı. Modern anlamda bugün bu oyunların yerini ise futbolun aldığını söyleyebiliriz.

Din propagandası da yine propaganda tarihinde önemli yer tutan bir unsurdur. Hz. İsa'nın ölümünden sonra Hıristiyanlığın, yakın batı memleketlerinde ve dünyanın çeşitli bölgelerinde yayılması çok yoğun bir propaganda faaliyeti sonucu olmuştur. Roma İmparatorluğunun elinde bulunan propaganda araçlarından yoksun oldukları halde havariler ve azizler, bu ülkenin belli başlı şehirlerini dolaşarak verdikleri vaazlarla ve dini içerikli mektuplarla yeni dinin lehine taraftar kazanmışlardır. Böylece Hıristiyanlık kısa zamanda Avrupa'da yayıldıktan sonra da, bu kez doğuya yönelinmiş ve misyoner propagandasıyla bu bölgelerin Hıristiyanlaştırılmasına çalışılmıştır (Berkes, 1942:50-51). 9. yüzyılda ise kilise ayinlerde kutsal metinleri yorumlarken heyecanı arttırmak için müzikten yararlanmaya başlamıştır. Bu yöntem sayesinde cahil halkın ilgisi çekilerek kiliseye gelmeleri amaçlanmıştır (Domenach, 1995:9).

Napolyon'da yine propaganda tarihi için önemli bir isimdir. Bonapart özellikle din propagandasını çok iyi yapmış, İskenderiye'de ulemayı ve halkı kendine lehine çekmek için Kur'an okuyup namaz bile kılmıştır (Kocabaş, 1992:58). Napolyon yapmış olduğu din propagandası ile ilgili ise şunları söylemiştir; "Kendimi Katolik yapmak sayesinde Vande'e savaşını sona erdirdim; Müslüman görünerek Mısır'da yerleştim; Roma kilisesinin fikirlerini

benimsemek sayesinde İtalya'da kamuoyunu lehime çevirdim. Eğer Yahudi olsaydım önce Hz. Süleyman tapınağını ihya ederdim." (Kayabalı, Arslanoğlu, 1983:57). Buradan da Napolyon'un ne denli iyi bir din sömürüsü yaptığını çıkartabiliriz. Ayrıca Napolyon iktidarı eline geçirir geçirmez basını baskı altına almış ve "Dizginleri onlara bırakırsam, iktidarda üç aydan fazla kalamam" demiştir. Napolyon da propaganda tarihinde çok önemli bir şahsiyet olarak tanınmaktadır.

Daha birçok devlet ve iktidarda gerek bilerek gerekse bilmeyerek propaganda yapmışlardır. Ancak modern anlamda propagandanın gelişmesinde ve bugünkü halini almasında şüphesiz iki ismin önemi büyüktür. Birisi Lenin, diğeri de Hitler. Bu ikisi gerek savaş dönemlerinde gerekse normal zamanlarda devlet yönetiminde propagandan sıkça faydalanmışlar ve propagandanın bugünkü haline gelmesinde önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bu iki dönemi daha ayrıntılı incelemenin propagandanın gelişimini anlamamıza daha yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1. Bolşevik Propagandası ve Lenin

Rusya'da Bolşevik ihtilalini hazırlayan hareketlenmeler 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamaktadır. Bu dönemde henüz işçi sınıfı oluşmadı için köylüye yönelinmiştir. İhtilal fikrinin propagandacılarını ise üniversite öğrencileri ve topraklarını "küçük kardeşleri" diye nitelendirdikleri köylüleri terk eden idealist "tövbekar aristokratlar" oluşturmaktaydı. Bunlara Narodnik (halk) ihtilalcileri deniyordu (Hecker, 1935:28).

Ruslar 1. Dünya Savaşı'nda yüzellibin ölü, yediyüzbin yaralı, dokuzyuzbin civarında da esir verilmiştir. Senelerce süren savaşlar ve 1915'te Almanlar karşısındaki iki yenilgi ve Çanakkale Cephesi'nden beklenen yardımın, Türk ordusunun zaferi nedeniyle gelmemesi halkı iyice yıldırmış. Rusları iyice zayıflatmıştı. Savaş ekonomiyi iyice bozmuş, işçiler ve köylüler yoksulluk

içinde kıvranır duruma düşmüştü (Akarslan, 1994:32). Lenin halkın bu durumunu iyi kavrayarak propagandasıyla Marksist görüşü, halkın beklentilerine umut olarak götürmüştür. Kışkırtıcılara sayesinde halkın duygularını dile getirip, harekete geçmesini sağlamıştır. Harekete geçen kitleleri propagandacılar sayesinde bilinçlendirme yoluna gitmiştir (Domenach, 1995:34). Buradan da şu sonuç çıkmaktadır. Propagandalar ve yeni düşünceler insanların çaresiz oldukları ve tutunacak bir dal aradıkları dönemde yani uygun koşullarda daha kolay yankı bulur ve başarıya ulaşırlar. Çünkü kitleler böyle durumlarda bir kahramanın gelip onları kurtarmasını beklemektedir. İşte o kahramanı yaratmak ve onların gözünde büyütmek propagandacının işidir. Böyle durumlarda da bu pek de zor olmamaktadır. Unutulmamalıdır ki tarihte tüm önemli liderler halklarını zor durumdan kurtaran kişilerdir ve bu dönemler kahramanların ortaya çıkması için çok doğru dönemlerdir. Propagandacılar için ise işlerinin en kolay olduğu dönemlerdir aynı zamanda.

Bolşevik ihtilalinde Lenin taraftarlarına, ellerinde yeteri kadar güç, gazete, kitap olmamasına rağmen, propagandacıların ve kışkırtıcıların söyledikleri “halk için özgürlük”, “köylü için toprak” gibi sloganlarla, insanlara etkili bir biçimde ulaşmasını başarmıştır (Benningsen, Quelguejay, 1994:95).

6 Kasım 1917’de Bolşevikler iktidarı ele geçirdikten sonra da propaganda çalışmaları artarak devam etmiştir. Ordu içine gönderilen “politik komiserler” sayesinde bu kişilerin köylere giderek, köylüler gibi yaşaması ve buralarda devrim düşüncesini yaymaları sağlanmıştır (Domenach, 1995:37). Sosyalizmin öğretilmesi için çok sayıda komite kurulmuştur. İnsanların bilinçlenmesi için büyük çaba harcayan Bolşevikler, bu amaçla yeni propaganda yaklaşımlarıyla kitlelerin karşısına çıkmışlardır. En küçük fabrika da, atölye de, bakanlık teşkilatlarında, ordu da, mahalle aralarında özel yetiştirilmiş propagandacılar “siyasi öğretmen” gibi etkinliklerde bulunmuşlardır. Öyle ki bu insanlar vapurlar da, trenlerde dahi gazete dağıtarak ve konferans vererek devrim fikrini aşılamaya çalışmışlardır

(Ertürk, 1995:3). Genç Sovyet devleti ülke içinde propaganda yaptığı kadar, ülke dışında da propagandasını yapmayı amaçlamıştır. Buna yönelik olarak “aqitprop” isimli propaganda dairesi kurulmuştur (Giritli: 1984:332).

Bolşevikler, ihtilalden sonra çok büyük bir propaganda çalışmasına girişmişler ve fikirlerini yaymak için her alanda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Gerek kültürel anlamda, gerekse siyasi anlamda yeni bir düzenin temini sağlamak için dört koldan çalışan Bolşevikler, tüm iletişim araçlarından propaganda faaliyetlerini var güçleriyle yürütmüşlerdir. Sosyalist propagandaya genel olarak bakıldığında devletin resmi propagandası yanında sosyalist yapıda oluşmuş ailenin, hukukun, siyasal sistemin, sendikaların, haberleşmenin kültürel etkinliklerin neden olduğu gizli baskılar görülmektedir. İnsan, bu ideolojik baskı altında farkına varmadan sosyalist propagandanın etkisinde kalmaktadır (Althusser, 1991:33-34).

Propagandanın etkisi o kadar büyüktür ki Lindi bu konuda şöyle demektedir; “ Komünist propagandanın sloganlarıyla sürekli rahatsız edilmek, bu bir ruh yıpranması sıkıntısı doğurur ki, buna ancak toplumda ruhça en güçlü olanlar ve en sabırlı kişiler dayanabilir.” Komünist propagandası tek yönlü bir propaganda şeklindedir. Propaganda silahını ustaca kullanan bu anlayışla ülke dışında neler olup bittiğine dair objektif bilgiye ulaşmak mümkün olmamaktadır. Dış ülkelerden gelen bilgiler ancak sıkı bir denetimden geçtikten sonra halka sunulmuştur(Akarslan, 1994:4). Böyle bir anlayışla tam bir izolasyon içerisinde rejimin güçlenmesi ve devam edilmesi amaçlanmıştır.

2. Nazi Propagandası Ve Hitler

1. Dünya Savaşı’ndan sonra hem maddi açıdan hem de manevi açıdan halk çok yıpranmıştı. Halkın savaştan çok yorulması ve Versay Antlaşmasıyla birlikte bozulan ekonomik yapı Almanya’yı çok yıpratmıştı. Tıpkı Sovyetler gibi Almanya’da bir çıkış yolu arıyordu. İşte böyle bir ortamda Almanya’da

“Adolf Hitler” adında ki Avusturyalı bir Alman, bu ülkenin tarihine yön vermeye hazırlanıyordu.

1. Dünya Savaşı’nın ardından demokratik sistemle güvensizlik olgusu Avrupa’da yayılmaya başlamıştı. İspanya, Portekiz, Polonya, Latin Amerika ülkeleri diktatörlük ile yönetilmekteydi. Hatta Fransa’da bile demokrasi eleştirilmekteydi (Kıratlı, 1961:169). Alman halkı da dünyada ki bu rejimden etkileniyordu.

Komünizme de tepki duyan halk kitleleri, Hitler’in partisini memleketi komünizmden koruyacak tek parti olarak görmekteydi. Hem Marksizm’den, hem de Kapitalizm’den hoşlanmayan Almanlar, sosyalizmle milliyetçiliği uyum içinde tuttuğunu belirten Nazizme yönelmeyi tercih etmekteydi (Kıratlı, 1961:169).

Adolf Hitler 2 Ağustos 1933’te Cumhurbaşkanı oldu. Halkın tam da kahraman aradığı bir dönemde ortaya çıktı. Yavaş yavaş oy oranını ve arkasındaki kitleleri artırdı. Bundan sonra Göbbels ile yolları kesişen Hitler, propagandaya çok inanıyordu. Hitler “propaganda bizim iktidara gelmemizi sağladı. Şimdi de dünyayı ele geçirmemizi sağlayacak” diyordu (Shirer, 1968:201).

Hitler propaganda araçları içinde özellikle radyoya çok önem veriyordu. Her gittiği yerden radyoyla kitlelere ulaşıyordu. Ancak Hitler sadece radyoyu kullanmakla kalmıyordu. Kültür odalarını kurmuşlar ve bu odaya bağlı yedi alt oda ile propagandalarını yönetiyorlardı. Bunlar; basın,radyo, film, güzel sanatlar, müzik, tiyatro ve edebiyat odalarıydı. Bu alanlardan herhangi birinde çalışan herkes mesleği ile ilgili odaya kayıt olmak zorundaydı. Odalar, “siyasi bakımdan güvenilmeyen” üyelerini atabilirdi. Böylesi bir anlayış ise kişinin bir daha mesleğini yapamayacağı anlamına geliyordu (Shirer, 1968:384). Naziler o kadar büyük bir propaganda ağı kurmuşlardı ki halkın bir şekilde bundan etkilenmemesi mümkün değildi. Basın onlar için çalışıyordu. Neredeyse çıkan

tüm gazeteler Führer'in resimleri ve söylemleriyle doluydu. Radyo zaten Hitler'in en büyük propaganda silahıydı. Sinema da ise devlet Nazi propagandası yapan filmlere teşvik ödüyordu. Bu dönemde Yahudi aslı Alman, Avusturya ve Çekoslovakyalı yönetmenler Alman sinema endüstrisinden ayrılmak zorunda kalıyor, önce Fransa'ya ardından Amerika'ya gidiyorlardı (Betton, 1993:52).

Hitler sadece halkı medya yoluyla etkilemiyor, halka kendini sevdirmek ve kabul ettirmek için tüm propaganda araçlarını en etkili biçimde kullanıyordu. Naziler düzenlettirdiği işçi eğlenceleri ile, neşe yoluyla güçlenme etkiliği sayesinde bireyleri gönüllü olarak otoritenin gücü altında toplayabilmişlerdir (Teber, 1990:117). Edebi alanda da Naziler propagandaları yapıyor, yabancı yazarların bazılarının, Yahudi yazarların ise bütün edebi eserleri üniversitelerde düzenlenen kampanyalarla yakışmıştır (Salihlioğlu, 200). Hitler iktidara gelir gelmez "soysuzlaştırılmış" diye düşündüğü resim sanatını, kendi düşüncesine uygun bir anlayışla biçimlendirmeye çalışmıştır. Alman müzelerinden çoğu empresyonizm, kubizm, dadaizm gibi sanat akımlarına ait altıbinbeşyüze yakın resim kaldırılmıştır (Shirer, 1968:387). Bach, Beethoven, Mozart, Brahms gibi ünlü sanatçılar yetiştirmiş Almanya'da Naziler müziğe fazla baskı yapmamışlardır. Ancak Mendelssohn gibi Yahudi sanatçıların eserlerinin çalınması yasaklanmıştır. Opera ve orkestra müziği Nazi yönetiminde gelişme göstermiştir (Shirer, 1968:38).

Hitler, gençlerin eğitimine ve onların organize edilmesine çok önem vermiştir. Bu mantıkla erkek grupları, kız grupları, çocuk grupları oluşturulmuş, her çocuk adeta bir küçük Nazi askeri gibi yetiştirilmiştir. Buralarda yetiştirilen birçok genç savaş alanlarında kullanılmıştır.

Hitler çok iyi bir hatipti. Onu dinleyenler onun sözlerini büyülenmiş gibi takip etmekte ve inanılmaz etkilenmekteydiler. Söz sanatını çok iyi kullanmakta olan Hitler sık sık mitingler düzenlemekte ve halkını adeta hipnotize etmekteydi. Kitlelerle sürekli olarak bir araya gelen Hitler, onları

toplu halde Alman ırkının üstünlüğüne inandırıyordu. Kendisini de Führer olarak bu üstün ırkın üstün lideri olarak ilan etmekteydi. Konuşmaları sırasında belli noktalarda alkışlamaları için miting alanına 150-200 kişilik alkış grubu konuluyordu. Bu alkış grubu alkışı başlatıyor ve kitleleri alkışlamaya zorluyordu. Sürü psikolojisiyle insanlar genelde neyi alkışladıklarını bilmeden bir anda kendilerini bu coşkunun içerisinde bulmaktaydılar.

Hitler çok iyi hazırlanmış bir propaganda faaliyeti düzenlemiş ve halkını çok iyi örgütlemiştir. Propaganda bakanı Göbbels de son ana kadar çalışmış ve Hitler'in bu denli başarılı olmasında önemli rol oynamıştır. Hitler iyi yapılan bir propaganda faaliyetiyle neler yapabileceğinin en büyük kanıtı olan kişi olarak tarih sayfalarında yerini almıştır. İyi bir propaganda ile sıradan bir subay iken neredeyse tüm dünyayı ele geçirebilecek güce kavuşan ve halkının Führer'i haline gelen Hitler, bugün bile yaptıklarıyla propaganda faaliyetleri konusunda adından bir ekol olarak söz ettirmektedir.

F. SİYASAL İLETİŞİM

1. Siyasal İletişimin Tanımı

Siyasal iletişim, "Siyasete ilişkin olan ve durumun siyasal yorumunun denetimini elinde bulundurmayı hedefleyen söylemlerin çatışma alanı" olarak tanımlanmaktadır (Wolton, 91:52). Siyasal iletişimi, "İnsanın evinin dışında meydana gelen her türlü kasıtlı ve öğüt verici uğraşların büyük çoğunluğunu içine alan bir kategori" olarak tanımlamakta mümkündür. Başka bir tanım "Siyasal iletişim, hükümet işlerine ait bilgi, fikir ve tutumları yaymak için oluşturulmuş bazı uzman kuruluşların uğraşlarıdır" der (Tokgöz, 86:2). Bu minvalde siyaset ise "toplumsal grupların ve aktörlerin yalnızca kendi çıkar ve ilgilerine yönelik olarak politik iktidarın denetimini sağlamak ya da kendi iktidar alanlarını politikleştirmek için hedef program oluşturma gayretleridir" şeklinde tanımlanır (Köker, 98:18). Siyasal iletişim, bir siyasal görüş ya da

organın, etkinlikte bulunduğu siyasal sistem içerisinde kamuoyu güvenini ve desteğini sağlamak dolayısıyla iktidar olabilmek için zaman ve konjonktürün gereklerine göre, reklam, propaganda ve halkla ilişkiler tekniklerinden yararlanarak sürekli bir biçimde gerçekleştirdiği tek veya çift yönlü iletişim çabaları olarak da tanımlanabilmektedir.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere siyasal iletişim gerek kullanılan yöntemler, gerekse iletişimi kurma tarzı bakımından bir uygulama biçimine sahip değildir. Hangi teknik ve iletişim biçiminin tercih edileceği partilerin felsefeleri, örgüt yapıları ile ilgilidir. Ancak siyasal iletişim çabalarının halkla ilişkiler faaliyetlerine ve çift yönlü ilişkilere ağırlık vermek siyasi hedeflere ulaşmak için daha fazla yarar sağlamaktadır diyebiliriz. Bu çıkarımı yapmak için geçmiş tecrübeleri incelemekle birlikte, diğer iletişim biçimlerinden de faydalanmak gerektiğini unutmamak gerekmektedir.

Siyasal İletişim ile uğraşan akademisyenlerden kimisi konuya modernleşme açısından yaklaşırken kimisi de konuya yapısal-görevselci bir çerçeveden bakmaktadır. Diğer bir grup ise, kuramsal görüşlerini alanda ve laboratuarda yaptıkları görgül araştırmalarla sınama yolunu denemektedirler.

"Kimileri; siyaset biliminin iletişim terimleri ile tekrar kavramsallaştırılması gerektiğini ileri sürerken iletişimin karar verme bakımından önemine işaret etmektedirler". Bir başka kesim ise, kitle iletişim araçlarının "daha fazla siyasal katılmaya kişileri yönelttiklerinden söz etmektedirler(Tokgöz, 2000:98). Bizce siyaset ve iletişim birbirinden ayrılmaz iki alandır. Çünkü siyaseti yapanlar veya uygulayanlar, dertlerini anlatmak için iletişimi mutlaka kullanmak zorundadırlar. Eskiden bu iletişim şekli yüz yüze iken, şu an kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte daha çok iletişim araçlarına kaymıştır. Siyaseti yapanlar, yani siyasetçiler olarak adlandırabileceğimiz insanlar, kendilerini insanların desteklemesi için onları ikna etmek zorundalar. Bu zorunluluk nedeniyle insanlarla iletişim içinde olmaları gerekmekte. Diğer bir

deyişle siyasetçilerin insanları ikna etme zorunda olmaları siyasetle iletişimin birlikteliğini kaçınılmaz kılmaktadır.

Siyaset ve iletişim arasındaki yakın ilişki, gündelik yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Bu ilişkinin tarihsel süreç içindeki başlangıç noktası önceki bölümlerde de bahsettiğimiz gibi Aristoteles'e kadar genişletilebilir.Ancak "siyasal iletişim" üzerine çalışmaların üzerine esas itibariyle 2. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında hızlandığı da belirtilmiştir. Günümüzde ise seçmenleri ikna süreci ve bu sürecin kimi unsurları, kampanya iletişimi, danışmanlık, reklamcılık, daha çok öne çıkmaktadır. Bu çerçevede dar anlamıyla politik tanıtım, seçmene ulaştırılacak siyasal mesajların en doğru ve etkili bir biçimde verilebilmesi için yapılan tüm profesyonel çalışmayı siyasal iletim olarak tanımlamaktayız. Burada siyasal iletişim uzmanı, mesajın taşıyıcısı ile mesajın hedefi arasında iletişimi sağlayacak seçenekleri önermekte, uygulamasına yön vermekte ve geri dönüşümün oy olarak dönmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Siyasal reklamcılık, siyasal yada politik pazarlama olarak anılan tekniklere genel olarak "Siyasal iletişim" de denmektedir.

Pazarlama, bir ürünü pazara uydurmak, tüketiciye tanıtmak, benzerleriyle aradaki ayırımı belirtmek ve satışları elde edilecek kazancı arttırmak için kullanılan tekniklere denmektedir. Siyasal pazarlama da buna benzer bir durum olmaktadır. Amaç bir adayı en çok sayıda seçmene tanıtmak, öteki adaylarla arasındaki ayrımı belirtmek ve seçimi kazanmak için en çok oyu toplayabilmektedir diye tanımlanabilmektedir (Topuz, 1991:5-10).

Roland Cayrol "İnsanlar bilerek, yada bilmeyerek her zaman siyasal iletişim yaptılar" demektedir. "Çünkü demokrasilerde kişiler, güvenini istedikleri insanlara mesajlar iletmek durumundadırlar." Pazarlama ruhu işte böyle doğup gelişip göstermiştir. Bugün "siyasal iletişimde modern teknikler"

yada “siyasal pazarlama” dediğimiz zaman tecimsel pazarlamadan politikaya geçen teknikleri düşünüyorsak, televizyon, kamuoyu araştırmaları ve reklam bu alanda üçlü oluşturmaktadır.

Siyasal iletişimi üç başlık altında incelemek mümkündür. Siyasal reklamcılık, siyasal halkla ilişkiler ve siyasal propaganda. Kabaca bakıldığında siyasal reklamcılığın etkinlikleri ile istek ve ihtiyaçların istismarını, siyasal halkla ilişkilerin etkinlikleriyle zihinsel kesişme ve örtüşmelerin temin edilmesini, siyasal propagandanın ise; etkinlikleriyle zihinlerin inşasını hedeflediği söylenebilir (Anık, 2003:8). Şimdi bu üç ana başlığı daha ayrıntılı ele almakta fayda görülmektedir.

1.a Siyasal Reklamcılık

İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika’da doğup gelişen ve 60’lı yıllar da Batı Avrupa ülkelerinde uygulamalarına başlanan “siyasal reklamcılık” Michael Bongrand tarafından şöyle tarif edilmektedir: “Siyasal reklamcılık bir adayın potansiyel seçmenlerine uygunluğunu sağlamak, adayı en yüksek sayıdaki seçmen kitlesinin ve bu kitledeki her bir seçmenin tanımasını sağlamak, rakiplerle ve muhalefetle farkını yaratmak ve minimum araçla, bir kampanyayı kazanmak için gerekli oy sayısını elde etmek amacıyla kullanılan tekniklerin tümüdür” (Bongrand, 1992:17). Bir başka görüş ise “partiler kendi yandaşlarının başka partilere kaymalarını önlemek ve daha çok yeni destekçi kazanmak için reklamlı tanıtım kampanyaları yaptılar ve neticesinde siyasal reklamcılık denen bu kavram ortaya çıktı” demektedir (Çivrili, 1993:66).

Ogilvy’nin görüşüne göre; siyasal reklamcılığın ilk uygulaması 1950 yılında ABD’de New York valilik seçimleri sırasında Cumhuriyetçi aday Thomas Dewey tarafından kullanılmıştır. Dewey’in yaptığı bildiğimiz anlamda siyasal reklam kampanyası sayılmasa da, televizyonun politik amaçlı ilk kullanımıdır.

Yine Ogilvy'e göre bu gün kullandığımız anlamda ilk siyasal reklamın devreye girdiği tarih ABD'de 1952 yılında yapılan başkanlık seçimleridir. Reklam dünyasının en büyük dehalarından biri olarak kabul edilen Rosser Reeves, ilk siyasal reklamı 1952 başkanlık seçimlerinde General Dwight Eisenhower için yapmıştır. Amerika'da ilk kez yararlanılan siyasal reklam, diğer ülkelerin siyasetçilerini de harekete geçirmiştir. 1960'lı yılların sonuna doğru yukarıda da bahsettiğimiz gibi bir kısım Avrupa ülkelerinde de siyasal reklam kullanılmaya başlanmıştır.

Siyasal iletişim danışmanlığının ilk öncüsü olarak Jo Napolitan'ı da görenler az değildir. Kendisine "John Kennedy'nin gizli silahı" denmektedir. İki yüzden fazla adayın seçim kampanyalarını düzenlemiştir. Bu adayların %85'i seçimleri kazanmışlardır. Jo Napolitan 1936'da Franklin Delano Roosvelt'in kampanyasını yürütmüştür. Cumhuriyetçiler de Jo Napolitan'a karşılık F.Clifton White adlı bir danışman kullanmışlardır. Clifton White bir televizyoncudur ve düzenlediği kampanyalar daha sonra çok başarılı olmuştur (Bongrand, 1992:9).

Amerika'daki gelişmeleri uzaktan izleyenler Fransa'da ilk pazarlama kampanyalarını 1963'te başlatmışlardır. Sosyalist parti o dönemde Marsilya belediye başkanı Gaston Deffer'i Cumhurbaşkanlığına aday göstermiştir. Simon Nora, Claude Chevrillon, Neusen Wande ve Alain de Valpion adlı reklamcılar bir kampanya hazırlaşmışlar fakat bu kampanya hiç başarılı olmamıştır. O yıllarda Michel Bangrand adlı iletişim uzmanı kısa zamanda ün kazanmıştır. Amerika'da Jo Napolitan ile birlikte çalışmış olan Bongrand 1965'te Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde De Gaulle'e karşı adaylığını koyan Jean Lecanuet'in seçim kampanyasını düzenleyerek seçimlere farklı bir hava katmıştır (Topuz, 1991:13-14). Gerçekten de, televizyonda görünen bu ilk seçim kampanyası iletişim sorunu, yani imajı yaymaya yönelik basın ve radyo yayınlarını gündeme getirdi. Televizyon ve basında koşut bir varlığa sahip olma kaygısıyla basına yeni bir yaklaşım

gerektirdi. Fransız tarihinde ilk defa bir adayın tüm Fransa'yı kapsayan bir seçim gezisine çıkması ve kampanyanın mantıklı bir biçimde organize edilmesi de medyanın etkisini güçlendirmiştir (Bongrand, 1992:10) .

Günümüz Fransa'sında bile çok güçlü olan ve ulusal gazetelerin tirajlarıyla yarışan, hatta bazen onları geride bırakan büyük bölgesel gazeteler ilk kez bu seçimlerde dağıtım bölgelerinde tekrarları engellemek amacıyla her biri için özel hazırlanmış ve içinde kampanyayla ilgili fotoğraflar bulunan basın dosyaları elde etme ayrıcalığına sahip olmuşlardır. Bunun bir pazarlama olup olmadığını söylemeden önce bunun kesin olarak politik kampanyaya ilk kez bir "pazarlama ruhu" nun katıldığı ve temelde bir kişinin yararına çalışan ve o dönem için modern bir halkla ilişkiler fenomeni oluşturduğunu söyleyebiliriz. Politik pazarlamanın "hizmetleri ve metodları" ilk kez Başbakan Georges Pompidou'nun isteği üzerine 1966'da bir yıl sonraki seçimlerin tahmin çalışmaları için düzenlenmiştir. Bu dönemde, Michael Bongrand çevresinde toplanan güçlü bir ekip, pazarlamanın ilk dokümanlarını üretmiştir (Bongrand, 1992:10). Bongrand 1968'de Amerika'daki yakın arkadaşı Jo Napolitan'la birlikte uluslar arası Siyasal İletişim Danışmanlığı Derneği'ni kurmuştur. Böylelikle siyasal danışmanlar örgütlenmeye de başlamışlardır.

Siyasal iletişim danışmanlığı meslek olunca pek çok iletişimci, reklamcı ve halkla ilişkilerci bu alanında uzmanlaşmıştır. Örneğin Claude Marti adlı bir reklamcı Michel Rocard'ın, sonra da Mitterand'ın kampanyalarını hazırlamıştır. Bernard Krief ve Jean-Pierrre Raffarin De Gaulle'cü adaylara hizmet etmişlerdir. Jacques Sequela Mittarand'a büyük hizmetlerde bulunmuştur (Topuz 1991:14).

Siyasal reklamcılık, ilk evrelerinde, partilerin ideolojilerinin ve programlarının tanıtımına ağırlık verirken, zamanla lider veya aday imajına doğru bir gelişim seyri izlemiştir. Stratejisi ne olursa olsun siyasal reklam; özgür seçimlerin yaşandığı demokrasilerde politikacıların görmezden

gelebilecekleri bir araç olmaktan çoktan çıkmıştır. Uzun veya kısa dönemli, küçük ya da büyük bütçeli siyasal reklam, iktidar oyunun artık olmazsa olmazları arasındadır. Birçok siyasal reklam uygulamasında, seçimlerin arifesinde birkaç haftaya sığdırılan kampanyaların etkinliği veya diğer anlatımla, seçmen tercihlerine etkisi her geçen gün biraz daha sorgulanmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda anılmaya başlayan siyasal reklamcılık, Türkiye için henüz yeni bir kavramdır. Fransız siyasal reklamcısı Jacques Sequela'nın 1991 yılının Ağustos ayı başlarında Türkiye'ye gelerek Anavatan Partisi ile ilişki kurmasından sonra siyasal pazarlama ya da siyasal reklamcılık Türkiye'de de artık uygulanan bir siyasal iletişim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Topuz, 1991:7). Bugün artık ülkemizde de siyasal reklamcılık seçimlerin olmazsa olmazları arasına girmiştir. Örneğin son 2003 seçimlerinde tüm siyasal partiler, gerek gazete yoluyla gerek Tv yoluyla, gerekse billboard yoluyla siyasal reklamcılığı etkin bir biçimde kullanılmıştır.

1.b Siyasal Halkla İlişkiler

Siyasal halkla ilişkiler insanları etkinlikleriyle zihinsel kesişme ve örtüşmelerin temin edilmesini sağlamayı amaçlar (Anık, 2003:8). Halkla ilişkiler siyasal iletişim biçimleri içerisinde etkisi en uzun sürenidir. İnsanların iknasını amaçlayan bu siyasal iletişim biçimi demokratik bir anlayışla insanların ne düşündüklerini ve onlardan gelen istekleri de göz önünde bulundurarak hareket ettiği için insanları uzun süre etkiler.

Halkla ilişkilerin yürütülebilmesi için gayet tabi demokratik bir ortama ihtiyaç vardır. Eğer herkesin fikrini ifade edemediği, baskıcı ve güdümlü bir yönetim varsa zaten halkla ilişkilerin böyle bir ortamda varolması hem imkansız hem de gereksizdir. Böyle bir ortamda olsa olsa propaganda olur. Diğer yandan demokrasi için gerekli yönetsel ve toplumsal koşulları sağlayan çerçevenin sağlıklı oluşabilmesi için halkla ilişkiler faaliyetleri gereklidir. Yönetsel bir araç

olarak demokrasi, öncelikle halkın ikna edilmesine bağlıdır. Yönetimin meşru olabilmesi için bu bağlamda halkla ilişkiler çok önemlidir. Yani demokrasi halkla ilişkiler için, halkla ilişkiler demokrasi için hem gerekli hem zorunludur.

Demokrasiyi yalnızca bir yönetim biçimi olarak değerlendirmemek gerekir. Demokrasi bir yaşayış biçimidir, aynı zamanda. Herkesin eşit ve özgür olarak yaşama hakkına sahip olduğu bir ortamın temini sağlayan görünmez bir zırhtır. Ancak işin yönetim boyutunu düşünürsek, halkla ilişkilerin demokrasiye yönetim biçimi olarak da katkıları büyüktür. Örneğin hükümetin faaliyetlerinin sebepleri, sonuçları, beklentiler, uygulamalarla ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirmek gibi faaliyetleri sağlıklı bir şekilde yürütmek istiyorsak halkla ilişkilere ihtiyaç duyarız. Siyasi seçimlerden önce bu faaliyetlerde belli bir noktaya gelinmek zorundadır ki, adil bir seçim olsun. Yönetimin meşruluğundan sonra sistemin işlemesi için yine halkla ilişkiler faaliyeti gerekli olacaktır. Birbirinden farklı önceliklere sahip siyasi partilerin kendilerini, misyonları, planlanan faaliyetlerini halka tam anlamıyla anlatabilmeleri için kullanabilecekleri en etkili araç halkla ilişkiler faaliyetleridir. Bu noktada tanıtmadan tanıma bağlamına da geçiş yapabiliriz. Farklı siyasi misyona sahip partilerin niçin farklı siyasi misyona sahip olduklarının cevabı da burada yatar. Halka hizmet etmek için halkı tanımak zorundadırlar. Bu tanıma faaliyetlerinin sonucunda kendilerine misyon seçeceklerdir. Halkın ihtiyaçlarını, taleplerini, eksikliklerini bu tanıma faaliyetleri ile tespit edeceklerdir. Yönetsel bir araç olarak halkla ilişkilerin işlemesi topluma karşı sorumlu ve duyarlı bir yönetim anlayış ve uygulamasını gerekli kılar, ki aynı zamanda bir siyasi partinin iktidar olabilmesi de burada yatar. Hizmet etmek istediği halkı tanıyarak ancak istediği noktaya gelebilecektir. Ele alınacak ikinci bağlam ise, halkla ilişkilerin demokratik toplumlarda ortaya çıkan sorunları gidermeye, dolayısıyla sistemi sürdürmeye yönelik çabalardan biridir. Bu sorunlardan bir kısmı teknolojik gelişmeler, uzmanlık, işbölümü, kompleks yaşam biçimleri sonucu yönetsel etkinliklerin giderek karmaşık ve teknik bir nitelik kazanmasıyla ilgilidir. Tunç Kanunu gereği zamanlar yönetsel karar verme mekanizması, bireyden

uzaklaşır ve yönetenler ve yönetilenler arasında bir iletişim kopukluğu ortaya çıkar. Yöneticilerle halk arasında yeniden bir bağ kurulması için halkla ilişkiler faaliyetleri yine tanıma ve tanıtma yönünde çalışacaktır. Yönetsel bir işlev olarak halkla ilişkiler, kuruluşlar ile halk arasında iki yönlü iletişime dayalı bir köprü görevi yapmaktadır. Yönetimler, kuruluş amaçları, politikaları, etkinlikleri ile ilgili bilgileri aktararak kamuoyunun bilgilenmesini amaçlar. Bu şekilde hem halka hesap vermekte, yani yönetimde açıklık ilkesinin işletildiğini göstermektedir.

Bilgilenmek, kendi kendini yönetmek en temel insan haklarından biridir. Bu bağlamda halkla ilişkiler demokratik sistemin hatasız işlemesini sağlayacak bir enstrüman olarak insan haklarının korunmasına da hizmet eder. Toplumun çeşitli kesimlerinin yönetimle ilişki kurmaları ve taleplerini aktarabilmelerinin sağlar. Halkın yönetimde söz sahibi olmasına olanak tanır. Demokrasiyi kavramayı geliştirir, tiranlığını engeller, refah artışına imkân tanır. Halkın yönetime katılmasına olanak sağlayarak çift-yönlü bir iletişim sağlar.

1.b.(1) Siyasal Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi

Halkla ilişkiler adı resmen 1807'de ABD'nin üçüncü Başkanı Thomas Jefferson'ın Birleşik Devletlerin dış ilişkileri ile ilgili olarak 10. Kongreye gönderdiği mesajda kullanılmıştır. 1882'de Yale Üniversitesi'nde "Halkla İlişkiler ve Hukukçuların Yükümlülükleri" adlı bir konferans verilmiştir.

Çağdaş anlamda ilk halkla ilişkiler departmanı 1889 yılında George Westinghouse tarafında, kendi elektrik şirketinde meydana gelen krizi ortadan kaldırmak için kuruldu. Bu olayda basın sözcüsü kullanılarak kuruluşun görüş ve çalışmaları halka tanıtılmaya çalışıldı.

1900'lü yılların başında halkla ilişkileri günümüzdeki anlam ve yorumuyla uygulayan ve ilk halkla ilişkiler adamı olarak bilinen gazeteci Ivy Lee

olmuştur. 1903 yılında Newyork'da ilk halkla ilişkiler bürosunu kurarak, basın ve iş çevresini birbirine yaklaştırmaya çalışmıştır. Kamuoyu ücret politikası, arz-talep ve tekeller konusunda aydınlatılmaya başlanmıştır. Halkla ilişkileri meslek olarak yapan ilk kişi olan Ivy Lee, yayınladığı birtakım kitapçıklarla halkla ilişkilerin ilk örnek ve ilkelerini ortaya koymuştur.

Edward Bernays, halkla ilişkilerin temel kitabını yazan ve danışmanlık fonksiyonunu kazandıran kişi olarak tarihe geçti. Yapmış olduğu araştırmalarla kamuoyu eğilimlerinin neler olabileceği, bunların danışmanlık hizmeti kapsamında müşteri olan kuruluşlara nasıl yansıtılacağını ortaya oydu. Bugün bir çok kuruluşta halkla ilişkiler biriminin en üst yöneticiye doğrudan bağlı olmasının temelinde Bernays'ın uygulamalarının sonuçları yatmaktadır. Bernays'ın çabalarıyla halkla ilişkiler yeni bir boyut kazandı. "Sevgi"ye dayalı halkla ilişkiler değil, sosyal ve davranışsal bilimlere dayalı bir uygulama olmasıdır.

Halkla ilişkilerin gelişiminin felsefesini eksen alacak olursak;

I. Basın Ajansı Dönemi: Bu model halkla ilişkiler uygulamaları propagandayla benzerlik göstermekte ve dürüstlük her zaman gerekli görülmemektedir. İletişim ise daima kuruluştan hedef kitleye biçiminde, tek yönlü özelliğe sahiptir.

II. Kamuoyu Bilgilendirme Dönemi: Bu tür uygulamaların temel amacı, kuruluşla ilgili ama her zaman ikna amacı taşımayan bilgi yaymaktır. Bu modelin uygulatıcıları da daha çok basın sözcülerini andırır faaliyet gösterirler. İletişim yine tek yönlüdür ama dürüstlük her zaman iletişimin temelini oluşturur.

III. İki Yönlü Asimetrik Model: Bu model uygulamalarının amacı bilimsel ikna olarak ifade edilmekle birlikte, uygulayıcıları daha çok tanıtım uzmanı görevi görürler. Uygulanan iletişim iki yönlü olmakla birlikte, halkla ilişkiler uygulamalarının sonucuna göre kuruluşun politikasını değiştirmesi söz konusu değildir.

IV. İki Yönlü Simetrik Model: Bu modelin uygulayıcıları kuruluş ile

hedef kitle arasında ortak zemin yakalamayı amaçlayan mediatör görevi görmektir. Diyaloğa dayanan bu model uygulamalarda, yönetimin aldığı feed-back'ten etkilenmesi ve politikasına yön vermesi söz konusudur.

Türkiye'de halkla ilişkiler çalışmaları ilk kez devlet kuruluşlarında görülmüştür. Dışişleri Bakanlığı "Enformasyon Genel Müdürlüğü" ve Milli Savunma Bakanlığı "Basın ve Halkla Münasebetler Daire Başkanlığı" bugün bilinen anlamıyla olmasa da, ilk örneklerdir. Devlet Planlama Teşkilatı "Yayın ve Temsil Şubesi" ve 1964 yılında kurulan Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü Tanıtma Şubesi Türkiye'de çağdaş halkla ilişkiler çalışmaları yapan ilk kamu kuruluşları olarak kabul edilmelidir.

Türkiye'de halkla ilişkilerin özel sektörde yer alması 1960'lı yılların sonlarına rastlamaktadır. 1969 yılından itibaren büyük holdingler ile bazı bankalar halkla ilişkilerin önemini kabul etmişlerdir.

Türkiye'de halkla ilişkiler eğitiminin başlangıcı ise 1960'lı yılların ortalarına rastlar. İlk kez 1966 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bildiler Fakültesi, Gazetecilik Yüksek Okulu'nda halkla ilişkiler eğitimi verilmeye başlanmıştır. Daha sonra halka ilişkiler dersleri İzmir, İstanbul ve Ankara'daki Gazetecilik Yüksek Okulları'nın eğitim programlarında yerini almıştır.

Halkla İlişkiler Derneği bundan 31 yıl önce 1972 yılında kurulmuş ve Betül Mardin başkanlığındaki dönemde IPRA ile ilişkiler başlamıştır.

MEHTAP projesi, İdari Reform Danışma Kurulu, İdari Danışma Merkezi, KAYA projesi vb. projeler halkla ilişkiler alanında önemli projeler olmakla birlikte hedeflerine tam anlamıyla ulaşamamıştır.

1.c Siyasal Propaganda

Siyasal propagandayı önceki başlıklarda uzunca anlattığımız için sadece burada başlık olarak değinilmesinde ve siyasal iletişimin bir yolu olarak belirtilmesi yeterli olmaktadır diye düşünüyoruz.

2. Siyasal İletişimin Tarihsel Gelişimi

Siyasal iletişimi tarihsel gelişim açısından değerlendirirken, davulcuları, tellalları, çığırtkanları, koşucu ve atlı ulakları, hokkabazları, haber mektuplarını, devlet dairelerindeki emir ve genelgeleri, basın konferanslarını, gazeteleri muhakkak göz önüne almalıyız(Wolton, 91:54). Her ne kadar siyasal iletişimi tam anlamıyla karşılamasalar da, siyasal iletişimin bugünkü halini almasında kuşkusuz bu araçların payı büyüktür. “21. yy.la girdiğimiz şu yıllarda, giderek arata kitle iletişim araçları, siyasal iletişime eskiye oranla daha uzmanlaşmış bir görünüm kazandırmaktadırlar. Hal böyle olunca radyo ve TV uzmanlaşmış ve etkin araçlar olarak kitle iletişim sürecini daha farklılaştırmış ve karmaşık hale getirmişlerdir. Hemen hemen her ülkede kitle iletişim araçları toplumsal ve siyasal bünyeyi ağ gibi sararak, halkın aydınlatılması, eğitilmesi, kamuoyunun oluşturulması, ulusal ekonomilerin genişletilmesi bakımından önemli roller üstlenmişlerdir” (Ataüz, 86:15). Neticesinde siyasal iletişim bu araçlar sayesinde gelişmiş ve argüman üretme işi de önemli bir konuma yükselmiştir. Halka bilgi veren, onları yönlendiren, kamuoyu oluşturan kitle iletişim araçları geliştikçe, kamuoyuna yansıtılacak olan haberlerde meşrulaştırma yani argüman üretme daha üzerinde durulan bir iş olarak yapılmaya başlanmıştır. Eskiden tellallarla, ulaklarla 100 kişiye ulaşabilen haberler, bugün TV, radyoyla milyonlara ulaşabilmektedir. Dolayısıyla kitle büyüdükçe, minare uzamakta, kılıfta yani argümanda geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Şüphesiz 100 kişiyi bir olaya inandırmakla milyonlarca kişiyi inandırmaya çalışmak aynı şey değildir. Eskiden öylesine uydurduğunuz bahaneleri, bugün profesyonelce hazırlanan argümanlar haline getirmeniz bir zorunluluk halini almıştır.

"Siyasal iletişimin önemli bir olgu olarak ortaya çıkışı, iki yüzyıl önce başlayan ve 18. yüzyılın demokrasi idealini farklı tarafların meşru bir statüye sahip olduğu genişletilmiş bir kamu alanına aktarılmasını sağlayan demokratikleşme ve iletişim süreçlerinin tamamlanmasıdır" (Wolton, 91:52).

Türkiye'de siyasal iletişime dolaylı olarak ilk çalışmaların 1960'lı yıllarda başladığını söylemek mümkündür. 1960'lı ve 70'li yıllardaki kitap ve makalelere bakıldığında, bunların çoğunlukla "propaganda" ağırlıklı çalışmalar olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri radyo ve televizyonun Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında daha geç bir dönemde ülke geneline yaygınlaşması olarak belirlenebilmektedir. Aslında "iletişim" in özel bir alanı olarak "siyasal iletişim" üzerine yapılan çalışmaların gelişimi bir bakıma kitle iletişim araçlarının gelişimi ve yaygın kullanımı ile paralellik göstermektedir.

3. İletişim ve Siyasal İletişim

Kişiler arasında anlamlı mesajların alış-verişi süreci olan iletişim, çift yönlü yalın iletişimdir.Geniş kitleler arasındaki teknik araçlı iletişim ise tek yönlü olmakla birlikte kamu yoklamaları ile geribildirim elde edilebilmektedir (Yavaşgel, 2000:64). Siyasal iletişim ana alanının bir alt başlığı olarak ele alınabilir. Temel olarak iletişime dayanan bir işleyişe sahip olan siyasal iletişim siyasal mesajlar taşıması ve amaçların farklı olması nedeniyle iletişime faydacı bir boyut katar. Yani insanları maniple etme ve hedef kitlesinde istenilen davranışı oluşturma amacı nedeniyle siyasal iletişim uygulayıcıları, iletişimi kendi amaçlarına hizmet etmesi için bir araç olarak kullanır. Aslında iletişim siyasal içerik kazandıkça kirlenmeye ve güven unsurunu da kaybetmeye başlar. İşte bu yüzden kimi zaman gerçekten doğru söyleyen uygulayıcılar zor duruma düşerler. Bunun en güncel örneklerini günümüz siyasetçilerinde görebiliriz. Her ne kadar hepsinin söylediklerini siyasal iletişlim çalışması olarak değerlendirmesek de, milletvekillerinin ve

diğer bürokratlarının sözlerine halk hep temkinli yaklaşır. Hatta siyaset "yalan söyleme sanatı" olarak tanımlayanlar da vardır. Bu yüzden işin içine siyasetin girdiği her alana çekinerek yaklaşan halkta siyasetin geçtiği her alan veya siyasetçinin verdiği her mesaj için şüphe vardır. Dolayısıyla siyasal iletişim uygulayıcıları kimi zaman zor durumda kalırlar.

Siyasal iletişim, açık bir şekilde siyasal içerik taşıyan iletişim olarak adlandırılmakta ve toplumdaki aktörler(politikacı, medya, nabız yoklamacılar) arasındaki anlamlı siyasal mesajların alış-verişi ile gerçekleşmektedir(Üstuğ, 99:76). Bu noktada siyasal iletişimin sadece siyaset yapan kişilere has bir iletişim şekli olmadığını belirtmekte yarar var. Çünkü siyasal iletişim her ne kadar ismi itibariyle siyasal bir içerik taşıyor gibi gözükse de bu siyasal iletişimin her daim siyaset yapanlarca kullanılan bir yöntem olacağını anlamına gelmemektedir.

4.Siyasal İletişim Sürecini İşleyişi

Siyasal iletişim, siyasetin karakteristik politik söylemlerinin karşı karşıya gelmesine imkan veren çağdaş siyasal alanın vazgeçilmez bir sürecidir. Politikacılar için ideoloji ve eylemin, gazeteciler için haberin nabız yoklamalı ve kamuoyu için iletişim süreci. Bu üç söylemin her birinin uzlaşmaz özelliği, onların iletişimle siyasette ve meşruiyetle aynı ilişkide olmamaları olgusunun sonucudur (Wolton, 91:56).

Siyasal iletişim farklı durumlarda farklı bir süreç izlemektedir. Örneğin dış ve iç siyasal kriz durumunda siyasal iletişimin dengesi farklıdır, politikacıların önceliği ağır basar. Durumun acilliği, alınacak kararların ve eylemin önemi politikacıyı siyasal iletişimin merkezine koyar. Eğer böyle durumlarda politikacılar bu siyasal iletişim sürecini güvence altına almazlarsa, buhran durumlarında sık sık görüldüğü üzere medyanın bunu yapma tehlikesi var olmaktadır.

Yukarıda bahsedilen çok sık karşılaşılan ve siyaset merkezli bir durumda izlenilen siyasal iletişim sürecidir. Bir süreç olarak siyasal iletişim, hem bu sürecin öncesinde, hem uygulamasında, hem de sürecin sona erdiğinin zannedildiği dönemleri kapsamaktadır. Yani bir siyasal iletişim çalışmasına başlamadan önce argümanlarıyla, ön araştırma ve zemin oluşturmasıyla, bu sürecin iletişim araçları vasıtasıyla yürütülmesiyle ve iletişim araçlarında bu süreci bitirdikten sonra bile takip edilmesiyle siyasal iletişim bir süreçtir. Uzun soluklu, sabır isteyen ama iyi yönetilirse etkisi oldukça kalıcı bir süreçtir.

Siyasal iletişim ilk olarak, ortaya çıkan yeni sorunların tanımlandığı, daha sonra bir tür meşruiyet sağlanarak bu sorunların güncel politik tartışmanın içine dahil edildiği, son olarak ta artık çatışma konusu olmayan veya üzerinde geçici bir mutabakat oluşmuş olan temaların gündemden dışlanmasını sağlayan bir süreçtir. Süreç kelimesi uzunca bir dilimi ifade etmek için kullanılır. Hemen sonuç alınması istenen bir durumda elbette itici bir kelime olarak tanımlanmaktadır. Ancak bir süreci kapsayan siyasal iletişim etki bakımından, uygulanmasıyla doğru orantılı olarak uzun bir süre kamuoyunda olumlu yer eder. Elbette ki koşul iyi yönetilmesi ve doğru, sağlam temeller üzerine oturtulmasıdır.

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz siyasal iletişim sürecinin en önemli çıkış noktası da elbette ki argüman üretme konusudur. İyi düşünülmüş ve gerçekten yapılanı haklı gösterecek bir argüman çoğu zaman siyasal iletişim sürecinin kaderini tayin eder. İyi argüman, iyi siyasal iletişimdir diyebiliriz. Çünkü siyasal iletişimin temellendiği nokta argümanlardır. Argümanlarımızı, yaptıklarımızı meşru kılacak, kamuoyunu ikna edecek biçimde hazırlamak, kamuoyunun desteğinin ve onlarda yaratmak istediğimiz etkinin garantisini sağlamak demektir.

Her şeyden önce bir iletişim süreci olan siyasal iletişim süreci “toplumsal çatışmaları düzenlemeyi ve siyasal iktidarı elde etmeyi amaçlayan tüm etken süreçler olarak adlandırılabilir ve gerek yüz yüze iletişim gerekse medya

kanlarlı aracılığıyla işler (Binark, 94:185). Bu noktada amaca ve araçlara ilişkin bir tespit vardır. Ancak her zaman amacınız iktidarı elde etmek olmayabilir, iktidarı sürdürmek, sürdürdüğünüz iktidarın ne kadar iyi olduğunu kanıtlamak için veya kamuoyunun dikkatini başka yöne çekmek için de siyasal iletişim süreci yürütebilirsiniz. Ancak amacınız ne olursa olsun izlediğiniz yol ve oluşturduğunuz argümanlar yeterliyse, istediğiniz etkiyi siyasal iletişim çalışmasıyla kalıcı bir şekilde bırakabilirsiniz.

Siyasal iletişim, isminden ötürü sadece siyasi partiler ve hükümetin politikalarına ilişkin bir süreçmiş gibi algılanma talihsizliği yaşamaktadır. Aslında bu siyaseti yanlış algılamamızla da doğru orantılı bir durumdur. Sadece politikayla uğraşanların ilgilendiğini zannettiğimiz siyaset gibi siyasal iletişim de aksine hayatımızda genişçe bir yer işgal etmektedir. İlerleyen bölümde örnek olaylarla daha somutlaştırmaya çalışacağımız bu konu hakkında, siyasal iletişimin aslında yaşadığımız ve mesaj bombardımanına maruz kaldığımız bu toplum içerisinde ne denli bizi sarıp sarmaladığını göreceğiz. Bugün siyasal iletişim sadece hükümetlerin politikalarına ilişkin bir söylem oluşturma boyutundan çoktan şıkmış, vakıfların, sendikaların bile yürüttüğü koordineli ve profesyonelce yapılan bir süreç halini almıştır. Bu süreçte, en can alıcı noktayı da elbette argüman üretme konusu oluşturmaktadır. Sıradan olaylar olarak değerlendirdiğimiz çoğu günlük yaşantımızda karşılaştığımız olayların arkasında yoğun bir siyasal iletişim ve kamuoyunu etkilemeye yönelik bir çalışmanın yattığının çoğu zaman farkında bile olmayız. Ancak bizim günlük yaşamın normal gündem konuları olarak üzerinde durmadığımız veya çok ilgilendiğimiz konular, çoğu zaman aslında ciddi birer argüman üretme ve tabi ki siyasal iletim çalışmasının sonucunda ortaya çıkarlar(Ataüz, 86:24).

Siyasal iletişim, siyasetin karakteristik politik söylemlerinin karşı karşıya gelmesine imkan veren çağdaş siyasal alanın vazgeçilmez bir sürecidir. Politikacılar için ideoloji ve eylemin, gazeteciler için haberin nabız yoklamalı

ve kamuoyu için iletişim süreci. Bu üç söylemin her birinin uzlaşmaz özelliği, onların iletişimle siyasette ve meşruiyetle aynı ilişkide olmamaları olgusunun sonucudur (Wolton, 91:56).

Siyasal iletişimin bir başka temel özelliği de aktörlerin her biri sürekli olarak iki düzeye de konuşmaları anlamında topluma açık bir alandır. Bir yandan kredi emsaliyle konuşur gibi siyasal iletişimdeki partnerleri için konuşulur, öte yandan da kamuoyu için konuşulur.

5. Siyasal İletişimin Rolü ve Fonksiyonları

Siyasi iletişimin temel rolü, politik mücadelenin konusu olan her çeşit temayı bünyesine katarak politik tartışmanın kendi içine kapamasını önlemeli ve bu sürekli seçme, kademelendirme ve eleme sürecini kolaylaştırarak siyasal sisteme esneklik getirmektedir. Siyasal iletişim demokratik politik sistemin başlıca çelişkisine yeni sorunlara açık bir sistem alternatifi kurmak ve kamusal alan her şeyin sürekli tartışma konusu olmasını önlemek isteyen bir kapalı sistem arasındaki çelişkiye nezaret etmeye yarar(Wolton, 98:56).

Bu açıklık ve kapalılık çifte fonksiyonuna nezaret etmek için siyasal iletişim üç fonksiyon sağlar. İlkin ortaya çıkan yeni sorunların ,politikacıların ve bu konuda başlıca rol oynayan medyanın tanımlamasına katkıda bulunur. Daha sonra bir tür meşrutiyet sağlayarak onların güncel politik tartışmanın içine dahil edilmesini teşvik eder. Burada nabız yoklamaları ve politikacılar hassas rol oynarlar. Son olarakta artık çatışma konusu olmayan veya üzerinde mutabakat oluşmuş olan temaların gündemden dışlanmasını kolaylaştırır (Anık, 2000:45).

6.Siyasal İletişimde Kamuoyu Yoklamalarının Önemi

Siyasal fikirlerin fotoğrafı olarak açıklayabileceğimiz kamuoyu yoklamaları; bütün ülkelerde önce hükümetlerce yapılmaya başlanmış, sosyal ve

ekonomik alanda soruşturmalarla elde edinilen bilgiler, hükümetlerin bu alanda daha tutarlı politikalar üretmelerine yardımcı olmuştur(Wolton,98:225). Kamuoyu yoklamaları siyasal iletişim süreci içerisinde, uzmanlara yol gösterici işlevleri sayesinde yardımcı olmaktadırlar. Yapmış oldukları çalışmaların halk üzerindeki etkisini merak eden uzmanlar siyasal iletişim çalışmalarının başarılarını kamuoyu yoklamaları sayesinde tayin edebilmekte ve ne kadar yol aldıkları konusunda kendilerini ölçebilmektedirler.

Günümüzde özellikle seçim çalışmalarında sıkça başvurulan bir yöntem olan kamuoyu yoklamaları, hangi adayın ne kadar destek aldığı konusunda veya hangi partinin ne kadar oy alacağı konusunda seçim öncesinde yaklaşık sonuçlar verebilmektedir. Sadece seçim çalışmaları için başvurulan bir yöntem değildir kamuoyu yoklamaları. Örneğin Kıbrıs'ta Annan Planı'na evet, hayır konusunda da kamuoyu yoklamaları önemli ölçüde gündemi meşgul etmiş ve Siyasal iletişim çalışmalarına yön vermiştir. Kamuoyu yoklamaları siyasal iletişim çalışmalarının başarısını ve etkisini ölçmede önemli ve etkili bir yöntemdir.

Kamuoyu araştırma şirketi sahipleri siyasal iletişim çalışmalarına günümüzde etkin bir şekilde katılıp, onlarda bu sürecin bir parçası olarak faaliyet göstermektedirler. Sürekli yaptıkları çalışmalar nedeniyle adeta halkın nabzını tutan uzmanlar halkın beklenti ve talepleri çok iyi bildiklerinden siyasal iletişim çalışmalarında kimi zaman argüman oluşturulması ve sürecin yönetilmesi konusunda etkin bir rol oynamaktadırlar. Bu noktalar siyasal iletişim çalışmalarının başarı şansını arttırmakla birlikte halkın yönlendirilmesine uygun zemin hazırlamaktadırlar.

7. Siyasal İletişim Sürecinde Kitle İletişim Araçlarının ve Uzmanlaşmanın Önemi

Bugün dünyada eskiye oranla çok daha demokratik ve özgür bir hava vardır. Her şeyden önemlisi fikir beyan etme temel bir insan hakkı olmuştur.

Dolayısıyla kendisini ilgilendirsin, ilgilendirmesin herkes, toplumda meydana gelen olaylar hakkında yorum yapabilmektedir. Bu yorumları yönlendirenler ise büyük ölçüde kitle iletişim araçlarıdır. Siz kendi kurumunuzla veya şirketinizle ilgili bir olayı sizin istediğiniz gibi kamuoyuna yansıtmak istiyorsanız öncelikle kitle iletişim araçlarına doğru argümanı sunmakla işe başlamalınız gerekmektedir. Aksi takdirde siyasal iletişim sürecini sağlıklı bir şekilde yürütmeniz mümkün olmamaktadır. Çünkü kendisi ikna olmayan kitle iletişim araçları, kamuoyunu hiç mi hiç ikna edememektedir. Sağlam argümanla yola çıkar ve öncelikle bu araçları inandırırsanız, işiniz daha kolaylaşmaktadır. Bu nedendendir ki argüman oluşturma siyasal iletişim sürecinin bel kemiğini oluşturur.

Siyasal yaşam toplum içinde her bireyi öyle veya böyle ilgilendiren sorunların oluştuğu bir harekettir ve değişen bir ortamı ifade etmektedir. Siyasal yaşam göz önüne alındığında, mücadelenin uzmanlaşmış ve profesyonelleşmiş yöneticileri etkilemek isteyen işveren, sendikalar, çeşitli kuruluşlar, kamuoyunu oluşturan kitle iletişim araçları ve artık giderek varlığı çok fazla hissedilen, reklam ajansları siyaset bilimi çerçevesine konulması gereken konular ve etkenler arasına girmektedir (Dalkıran, 95:39).

Artık çok geniş bir kitleyi ve çevreyi etkileyebilen siyasal iletişim, kararları yönlendirdiği gibi yeni karar etkileyicilerinin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Örneğin, eskiden kendi bahanesini kendisi bulan yöneticiler, bugün profesyonel yardım almak için reklam ajanslarının ve iletişim uzmanlarının kapılarını aşındırmaya başlamışlardır. Dolayısıyla bu konuda yeni yeni meslekler ortaya çıkmıştır. Eskiden de yöneticileri yönlendiren kimseler elbette bulunmaktaydı ancak bugün bu iş bir sektör haline geldi ve daha profesyonelce yapılmaya başlandı. Olayların kamuoyuna nasıl yansıtılması gerektiği konusunda uzmanlaşmış bu kişiler, kurum ve kuruluşların siyasal iletişim sürecini daha sağlıklı yürütmelerini sağlamaktadırlar. Kamu kuruluşlarının hemen hemen hepsinde bulunan basın ve halkla ilişkiler müşavirlikleri ve danışmanlar, bu kurumların siyasal iletişim süreçlerini

yürütmelerinde yardımcı olmaktadırlar. Bu bölümlerim pek başarılı olduklarını söylemek mümkün olmamakla birlikte, ihtiyacı karşılama yönünden ve kamuda siyasal iletişim sürecinin geliştirilmesi ve yerleştirilmesi bakımından önemli bir adım sayılabilirler. Zamanla iletişim dünyasından gelen, bu işin eğitimini almış kişilerin kamuda çalışmaya başlamasıyla birlikte, kamuda da siyasal iletişim konusunda önemli mesafeler kat edilebileceğini düşünüyorum. Ancak şu sıralar kamuda hem argüman üretme konusunda hem de siyasal iletişim sürecinin başarıyla yönetilip yürütülmesi konusunda önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır (Yavaşgel, 2000:54).

Avrupa'da ve özellikle Amerika'da gerek kamu kuruluşları, gerekse özel kuruluşlar, siyasal iletişim çalışmalarını oldukça başarılı bir biçimde yürütmekteler. Amerika'da kamu kuruluşları dahil tüm kurumlar yürütecekleri siyasal iletişim çalışmalarını uzman kişi ve kurumlarla birlikte hazırlamaktalar. Dolayısıyla ortaya daha etkili ve başarılı çalışmalar çıkmaktadır. Seçim vakti yaklaşınca tüm partilerin yerel seçimlerdeyse adayların yürüttükleri başarılı kampanyalar ve siyasal iletişim çalışmaları ortaya çok iyi bir rekabet ortamı çıkarmaktadır. Bu ortam halka daha iyi bir seçim yapma şansı doğururken, tüm adayların ve partilerin birbirlerinin zayıf yönlerini ortaya dökmeleriyle, yapılması gereken argüman çalışmalarını daha da mükemmelleşmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü eskiden sadece kişinin aday olduğu partiye ve o partinin icraatlarına ilişkin eleştiriler yapılırken, bugün adayın mahrem alanı olan ailevi yaşantısına kadar her şey seçim malzemesi yapılmakta ve adeta belden aşağı vurulmaktadır. Hal böyle olunca her yönüyle çok iyi düşünülmüş ve sağlam temeller üzerine oluşturulmuş bir argümanlar silsilesi çerçevesinde siyasal iletişim süreci yürütmek zorunluluk halini almıştır.

8. Siyasal İletişimde Kişisel Unsurların Rolü

Kişilerin kanaatlerinin oluşmasında kişilik yapısı ile ilgili psikolojik unsurlar söz konusu olabilir. Örneğin; algılama, özdeşleşme, kızgınlık, bunalım, tercihler, bıkma, uyuşmazlık, çatışma, kompleksler, değerler, basmakalıp

fikirler kişinin oyunu her zaman etkileyebilir. Bireyin bütün bu mevcut olan veya görülemeyen vasıfları onun kişisel kanaat ve tutumlarını açıklamak için kullanılan unsurlardır.

Kişinin iç dünyasını yaratan ve onun davranışlarını bir ölçüde etkileyen ve yönlendiren unsurlar arasında rasyonel olmayan bilinçaltı etmenlerin, iç dürtülerin, çocukluktan kalma anıların ve izlenimlerin yer aldığı özellikle Freud'a göre insanın kendi hakkında tüm bildikleri onun bilincini oluşturur. Bilinç ve bilinçaltının oluşturduğu kişilik katmanları ise bireyin tutumuna ve davranışına yön vermektedir (Cüceloğlu, 1999:405). Kişilerin belirli konular, varlıklar karşısında takındıkları olumlu veya olumsuz tavırlar onların tutumlarını belirler. Kanaatin oluşumunda kişisel unsurlar içinde en önde geleni bireyin o ana kadar edindiği tavırlardır. Tutumların bireyin kanaatlerini yakından etkilediği görüşü yaygındır. Hemen hemen bütün tutumlar inanç ve değerlerin ifadesidir. Bunlar değerler sistemi ifadesi ile hiyerarşik bir yapı kazanabilirler. Diğer taraftan tutumlar bir bireye atfedilen ve onun herhangi bir nesne ile ilgili duygu, düşünce ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilimler olarak da ifade edilirler. Kısaca tutumlar hislerle, duygularla ilgilidir. Temeli duygusal bir zemin üzerine oturmuştur. Bunları değiştirmede duygusallık önemlidir (Bektaş, 1996:71).

Kişiler yaşantıları boyunca biriktirdikleri hem zihinsel hem de duygusal yönleri olan bu inanç ve değerlerinin yardımıyla, karşılaştıkları çeşitli olaylarda ne gibi bir davranış biçimi göstermelerinin uygun olduğunu belirlerler. Tutumlar bireylerin kanaatini belirlediğine göre bunların niteliklerini saptamak, tutum değişikliklerini incelemek ve hangi koşullarda gerçekleştiklerini araştırmak kişinin sahip olduğu kanaati ve onun yönünü anlamak bakımından önemli ipuçları verecektir. Yapılan çeşitli araştırmalar bireyin değişik tutumları arasında dahi tutarlılık ve hatta bir koşutluk olduğunu göstermektedir. Örneğin faşist eğilimli kişilerde otoriteye ve baskıya boyun eğme, tutuculuk, katılık, hoş görmezlik, ırkçılık gibi tutumlar bir arada tutarlı bir bütün oluşturabilirler (Cüceloğlu, 1999:536).

Genellikle tutumlar erken yaşlarda edinilirler ve zamanla yerleşip gelişirler. Bunlar yeni deneyimler, yeni bilgiler ile de değişikliğe de uğrayabilirler. Bununla birlikte tutumların zamanla kalıplaştığı ve bilinçaltına yerleşerek davranışlarını etkilediği de bir gerçektir. Tavırlar bireyin kafasında dünyanın resmini çizer ve dünyayı biçimlendirir. Kanaatlerin oluşumu yalnızca kişisel unsurlara bağlanamaz. Kişi ile sosyal çevrenin karşılıklı ilişkisi de bu alanda büyük önem taşımaktadır.

9. Siyasal İletişimde Çevresel Unsurların Rolü

İçinde yaşanılan sosyal çevrenin siyasal iletişim açısından önemi büyüktür. Kişinin toplum içindeki yeri, topluma hakim olan ideoloji, demografik yapı, kültür, siyasal kurumlar, din, birincil ve ikincil gruplar, kitle iletişim araçları gibi çevresel etmenler bireyin görüşünü büyük ölçüde biçimlendirmektedir. Bu etmenleri hiçe sayarak siyasal iletişimi açımlamak mümkün değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASAL PROPAGANDA AÇISINDAN 2003 IRAK SAVAŞI'NIN TÜRK MEDYASINDAKİ YANSIMALARI VE SİYASAL PROPAGANDA AÇISINDAN SAVAŞIN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. 2003 IRAK SAVAŞI VE MEDYA

Medyada ki değerlendirmelerimizi savaş söylentilerinin çıktığı ilk tarihlerden itibaren yani, A.B.D.'nin söylemlerle birlikte kamuoyunu savaşa hazırladığı ilk dönemlerden itibaren incelemeye başlayacak Bağdat'ın düşüşüne kadar incelememizi devam ettiremeye çalışacağız.

Medya değerlendirmelerimi dört önemli olayın incelenmesi üzerinden yapıp; ona göre bir değerlendirme yapmaya çalışacağız. bu bağlamda sabah, milliyet, cumhuriyet ve yeni şafak gazetelerinde bu dört önemli olayın nasıl yansıtıldığı üzerinde durmaya çalışacağız.

Bu olaylar savaş kararı alınması sürecinde, BM toplantısı, ikincisi tezkerenin geçmesi süreci, üçüncüsü savaşın başlaması ve dördüncüsü savaşın bitişi.

Medyadaki yansımaları gazetelerle ve dergilerle sınırlı tutmaya çalıştık, bunun nedeni TV'lerde yer alan söylemlerin aktarılmasının güçlüğü ve zaten TV'lerde konu olan haberlerin genişçe gazetelerde ve dergilerde yer bulmasından kaynaklanmaktaydı. Gazete ve dergi olarak Hürriyet, Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazeteleri ve Aktüel ve Tempo dergilerini ele almaya çalıştık. Bu gazete ve dergileri ele almamızdaki sebep ise Türk medyasında farklı görüşleri temsil etmeleridir. Savaşa ve söylemlere farklı bakış açılarıyla yaklaşan bu gazete ve dergilerden topladığımız verilerin araştırmamıza bu farklılıkları yansıtacaklarını düşünmekteyiz.

1.YAZILI BASINDA IRAK SAVAŞI

Medyadaki ilk incelemelerimize yazılı basında yer alan savaş söylemleriyle başlayacağız. Amerika'nın kamuoyunu söylemleriyle savaşa hazırlamaya çalıştığı ilk dönemlerden savaşın bittiği dönem olarak kabul edilen Bağdat'ın düştüğü döneme kadar yazılı basında yer alan söylemleri değerlendireceğiz. Özellikle Amerika'nın Colin Powell ve Başkan Bush'un ağzından başladığı Irak'a yönelik söylemler savaş hazırlığı olarak değerlendirilebilmekte ve yakın zamanda bir savaşın çıkacağına işaret etmektedir. Özellikle Irak'a demokrasi götürme adına yapılan söylemlerle, silah denetçilerin raporlarına ilişkin sürekli yapılan açıklamalar hem bu savaşı işaret etmekte hem de kamuoyunu bu tarz bir sürtüşmeye hazırlamaktaydı. Savaş çıkmasa bile önemli müdahalelerin yapılacağı tahmin edilmekteydi. Çünkü zaten gerek Clinton döneminde gerekse Bush'un seçilişinden sonra zaten Amerika Irak'a çeşitli müdahalelerde bulunmaktaydı. Bu müdahalelerin biraz daha sertleşebileceği öngörülmekteydi. Çünkü Amerika 1. Körfez Savaş'ından sonra ilk kez bu denli sert ve net açıklamalar yapmaktaydı.

Savaşın ilk hazırlıklarının başladığı dönemlerde Amerika medya ile iletişimine ilk etapta Irak hükümetini uyarmakla başlamaktaydı.

"Powell, BM konuşmasında "dumanı tüten silah" kanıtı sunmadı ama Irak'ın silah denetimini engellediğini ortaya koydu. Kanıtlar arasında kitle imha silahlarının denetçiler gelmeden kaçırıldığına dair ses kayıtları ve sonradan ortadan kaybolan laboratuar görüntüleri var. ABD Dışişleri Bakanı, BM Güvenlik Konseyi'ne "Irak'ın füze ve menzilleri haritası" da sundu. Harita, Saddam'ın Ankara'yı vuracak menzilde bir füzesi olduğunu gösteriyor. Geliştirmekte olduğu söylenen başka bir füzenin ise İstanbul'u vuracak güçte olduğu görülüyor. (Sabah, 06.02.2003)". ‚İşte bu söylemlerle yazılı basında düzenleyecekleri hareketi meşru göstermeye çalışan Amerikan Hükümeti, bu tip söylemlerini savaş kararını BM'de kabul ettirene kadar sürdürmekteydi. Üstelik Türk kamuoyunu Irak'a karşı da birleştirmek istediği gözlenen Powell

Irak’ın elinde bulundurduğu iddia edilen füzelerin İstanbul’u dahi vurabilecek menzile sahip olduğunu belirtmekteydi.

BM toplantısında çeşitli kanıtlar ortaya koyan ABD Dışişleri Bakanı’nın bu hareketi medya da şu şekilde yer almaktaydı. “Powell, TSİ 17.30'da başlayan BM Güvenlik Konseyi toplantısındaki konuşmasında ilk olarak teyp kayıtları sundu. Iraklı bir albay ile general arasındaki konuşmalarda, ikilinin BM denetçileri gelmeden silahları kaçırdıkları duyuldu. Saddam'ın oğlu Kusay'ın, babasının saraylarındaki kitle imha silahlarının BM denetçilerinden kaçırma görevini aldığını belirten Powell, "Silahları mobil laboratuarlarla Batı Irak'a kaçırdı" dedi. Mobil tesislerin 1 ve 4 haftalık periyotlarda sürekli harekete geçtiğini ve ülke içinde dolaştırıldığını belirtti. TSİ 17.51'de Powell, ilk uydu fotoğraflarını gösterdi. 10-25 Kasım 2002 tarihleri arasında çekilen 3 uydu görüntüsünde, kitle imha silahlarının bulunduğu fabrikaların ya yok edildiği ya da malların bu fabrikalardan kamyonlarla kaçırıldığı görülüyor. Saddam bu yöntemle 30 fabrikayı temizlendi." Saddam'ın bilim adamlarına baskı yaptığı da Powell'ın söylemi içindeydi. Powell şöyle konuştu: Aralık ayı başında bütün bilim adamlarını "BM'yle konuşmayın" diye tehdit etti. Denetçilerin geldiği günler silah çalışmaları yapan bilim adamları Saddam'ın saraylarında esir tutuldu. İşe gönderilmediler. TSİ 18.03'te Powell, konuyu biyolojik silahlara getirdi: Saddam, yıllardır şarbon, botulinyum ve ricin üretti. Bildiğimiz kadarıyla Saddam'ın ülke içinde gezen 18 mobil tesisi var. Belki bu kamyonların sayısı, daha da fazladır. Saat 18.35'te Amerikalı bakan, konuyu Saddam ile El Kaide arasındaki bağlantıya getirdi. El Kaide teröristi Ebu Musab Zerkavi'nin Saddam'la birlikte kitle imha silahı yapımında çalıştığını şöyle anlattı: Zerkavi, Mayıs 2002'de 12 adamıyla Bağdat'a geldi. 2 ay kaldı. Ameliyat oldu. 12 terörist 8 aydır Bağdat'ta. Saddam'ın adamları, 1996-2001 yılları arasında El Kaide lideri Usame bin Ladin'le 8 kez görüştü. Irak'ın atom bombası programının hâlâ aktif olduğunu belirten Bakan, Irak'ın elinde nükleer silah için gereken 3 unsurdan 2'sine sahip olduğunu söyledi. Powell, "Saddam ve rejimi, birileri onu durdurmazsa durmayacaktır" dedi.”(Sabah, 06.02.2003).

İşte ABD Dışişleri Bakanı bu kanıtlarla savaşı meşru kılmaya çalışırken Irak cephesi kendini şu şekilde savunmaktaydı; “Powell'I düşünceli bir halde dinleyen Irak'ın BM Büyükelçisi Muhammed el Duri şöyle konuştu: Bu açıklamaların gerçekle ilgisi yok. Ses kayıtları gerçek değil. Teknoloji sayesinde herkes her yerde ses kaydı yapabilir. Bunlar isim verilmeyen kaynaklara dayandırıldı. Powell iddialarını denetçilere vermeliydi. Irak, bilim adamlarını korkutmadı aksine teşvik etti. El Kaide ile bağlantımız olmadığını CIA de biliyor”. (Sabah, 06.02.2003).

Savaş başlatmak adına BM’den onay almak durumundaki ABD’nin haberi Sabah’ta böyle yer bulurken. Aynı gün DYP lideri Mehmet Ağar, hükümetin Kuzey Irak'a girilmesi konusunda geç kaldığını ileri sürdü. Ağar, Türk Dünyası Dayanışma Grubu, Türkmen Danışma Meclisi, Sağlık-İş Sendikası ile Kent-Koop ve Türkiye Milli Kooperatifçiler Birliği heyetlerini ayrı ayrı kabul etti. Kabullerdeki konuşmasında Irak ve Kıbrıs üzerinde duran Ağar, Türkiye'nin Kuzey Irak'ta çok ciddi bir askeri varlıkla bulunması gerektiğini, Türkiye'nin bu konuda tarihten gelen sorumlulukları bulunduğunu söyledi (Yeni Şafak, 06.02.2003).

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, dünyanın beklediği Irak'la ilgili kanıtlarını dün BM Güvenlik Konseyi'ne sundu. Irak'a saldırıya karşı çıkan Almanya'nın Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in başkanlık ettiği oturumda Powell, kanıttan ziyade iddialar ve tehditler açıkladı. Powell, Irak lideri Saddam Hüseyin'i, "nükleer bomba" sahibi olmaya çalışmakla suçladı.

Powell, Irak'ın ihlallerine karşı harekete geçmemesi halinde, BM'nin "konunun dışında kalma" riskiyle karşı karşıya olduğunu öne süren Powell, tezlerini silah denetçilerine dayandırdı. Ancak Powell'ın açıklamalarıyla BM Silah denetçilerin raporlarının örtüşmediği görüldü. Irak'ın cephaneliklerinin uydu fotoğraflarını ve ABD'nin hazırladığı grafikleri gösteren Powell, bu tesisler içinde kitle imha silahları olduğunu iddia etti. Ancak bunu açıkça ortaya koyamadı.

BM'nin meşruiyetini sorgulayarak tehlikeli bir üslup kullanan Powell, "Bu örgüt, Irak'ın isteklerine karşı gelmesine etkili ve acil bir şekilde yanıt vermezse, kendisini konu dışı kalma tehlikesine atar" dedi. Powell, Saddam rejiminin Mirage bombardıman uçakların yakıt depolarında, zehirli gaz ya da bakteriyolojik silahları saklamak için değişiklikler yaptığını öne sürdü. Powell, Irak'ın çiçek virüsü üretebilecek ve bunu silah olarak kullanabilecek kapasiteye sahip olduğunu söyledi.

Powell, Irak'ta general ve bir albayın arasındaki konuşmaları içeren kaseti Güvenlik Konseyi'ne dinletti. Powell, asete ilişkin, "Buradaki anahtar noktaları ele alalım. Bir endişe var. Demek ki ellerinde bulundurmamaları gereken birşey var. Onu değiştirmediniz mi diyor. Hangisini değiştirdiniz dediklerinde Alfin yerindekileri diyor. Söz konusu şirket gizli silah sistemleri ile ilgili tanıtılan bir kaset. Bir başka kaset daha dinletmek istiyorum. Silah başlıkları bulunmuştu. Geçen hafta gerçekleşen bir konuşma" dedi. Diğer kaseti dinleten Powell, "Burada unutulmuş bir şey olabilir. Bütün bunlar bir takım şeyleri gizlemek için verilen mesajlar. Kitle imha silahlarının carlığına dair birşey olmadığını söylüyorlar. Bu komite doğrudan Saddam'a ve yardımcısına bilgiler sunuyorlar" dedi.

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Amerikan istihbaratına göre, Irak lideri Saddam Hüseyin'in El Kaide örgütüyle bağlantısı olduğunu söyledi. Powell, BM Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmada, Irak'la El Kaide arasında "tehditkar bir bağlantı" bulunduğunu öne sürdü. ABD Dışişleri Bakanı, "Bağdat yönetiminin terörizme on yıllardır destek verdiğini" savundu.

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Irak'ı nükleer bomba elde etmeye çalışmakla suçladı. Powell, "Irak lideri Saddam Hüseyin, nükleer bomba elde etmeye kararlı" dedi. Powell, "Irak; Rusya, Romanya, Slovenya ve Hindistan'dan uranyumu zenginleştirmekte kullanılacak elektromanyetik malzeme alma girişiminde bulundu" diye konuştu. Powell, Irak'ın 100 ila 500 ton kimyasal silah malzemesi bulunduğunu tahmin ettiklerini söyledi.

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Iraklı bilim adamlarının ölümle tehdit edildiğini söyledi. BM Güvenlik Konseyi'de Irak ile ilgili "kanıtlar" sunan Powell, Bağdat rejiminin bilim adamlarını ölümle tehdit ettiğini, bazı kimseleri de BM denetçilerinden sakladığını iddia etti. Powell, görgü tanıklarının anlatımlarının, Irak'ta mobil biyolojik silah laboratuvarları olduğunu gösterdiğini söyledi (06.02.2003, Yeni Şafak).

Savaş sürecinin artık iyice dönülmez yola girmeye başladığı gözlemlenmekteyken, Nato'da savaş hakkında bir kararsızlık hüküm sürmekteydi. Bu durumda basında şu şekilde yer almaktaydı. "Irak savaşında ABD'ye destek verilmesine karşı olan Fransa, Almanya ve Belçika, Türkiye'nin NATO tarafından savunulmasını engellemeye çalışıyor. Üç ülke, bu yöndeki tasarıyı veto ederken, Türkiye İttifak anlaşmasının 4. maddesinin uygulanması için resmen başvurdu. Olağanüstü toplanan NATO Konseyi'nden bir sonuç alınamadı. Konsey yarın bir kere daha toplanacak. Belçika ve Fransa'nın, NATO'da veto hakkını kullanarak, Genel Sekreter George Robertson tarafından başlatılan "sessizlik süreci"ni bozması ve olası bir Irak savaşında Türkiye'nin savunmasına ilişkin önlemleri içeren kararı engellemesi üzerine, NATO Konseyi, "derhal" olağanüstü toplantıya çağırıldı. Akşam saatlerinde sona eren toplantı sonrasında yapılan açıklamada, NATO'nun Kuzey Atlantık toplantısında bir sonuca varılamadığı, Konsey'in yarın TSİ 12.00'da tekrar toplanma kararı aldığı bildirildi. Türkiye, bu gelişmelerden sonra, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 4. maddesinin

	Savaş Söylemiyle İlgili Çıkan Toplam Haber Sayısı	Demokrasi Söylemiyle İlgili Haber Sayısı	Terör Söylemiyle İlgili Haber Sayısı
Sabah	83	42	41
Hürriyet	79	50	29
Yeni Şafak	45	25	20
Cumhuriyet	56	43	13

Tablo 1: Savaş Söylemiyle İlgili Çıkan Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

uygulanmasını resmen istedi.”(Hürriyet, 11.02.2003) Yukarıdaki tabloda savaş söylemleriyle ilgili çıkan haberlerin incelenen dönemdeki sayısını ve gazetelere göre eğilim gösterilen noktaları görebilmekteyiz.

Savaş konusunda her yerden farklı bir yorum gelirken Türkiye’nin savaş sırasında kendisine yardımcı olmasını talep eden ABD hükümetinin gözü kulağı Türkiye hükümetinin alacağı karardaydı. Oysa Türk hükümetinin tezkere konusunda pek de kararlı olmadığı gözükmekteydi. Diğer yandan, Irak hükümeti de tüm dünyaya savaşın çıkmasına neden olan konularda üzerlerine düşenlerine yaptıklarını anlatmaya çalışmakta ve bu durum basında şu şekilde yer bulmaktaydı. “Irak'ın Ankara Büyükelçisi Salih, Gül'ün, Taha Yasin Ramazan'a ilettiği, U2'lerin uçuşuna izin verilmesi, bilim adamlarının yalnız sorgulanması gibi taleplerin yerine getirildiğini söyledi. RAK'IN son dönemde, BM denetçilerinin istediği yaptırımları yerine getirmesi ve U2 casus uçaklarının denetimine hava sahasını açmasının Türkiye'nin talepleri üzerine gerçekleştiği ortaya çıktı. Irak'ın Ankara Büyükelçisi Talib Ahmet Salih, yaptığı açıklamada, "Bütün bunları Türkiye istedi diye yerine getirdik. Şimdi sıra Türkiye'de" dedi. Başbakan Abdullah Gül'ün geçen hafta Irak Devlet Başkan Yardımcısı Taha Yasin Ramazan ve Dışişleri Bakanı Naci Sabri ile yaptığı görüşmeye atıfta bulunan Büyükelçi Salih, Türkiye'den kalkan bir uçağın ülkesini bombalaması halinde Türkiye'yi de savaşan taraf olarak kabul edeceklerini söyledi. Büyükelçi Salih, Türkiye'ye şu mesajları verdi”:

Sayın Gül'ün Sayın Ramazan'la yaptığı görüşme de dahil olmak üzere Türk tarafı Irak'a, BM ve BM silah denetçileri ile daha fazla işbirliği yapılması yönünde görüş ve öneri getirdi. Irak yetkilileri bu talepleri hep saygıyla karşıladı. Mesela son görüşmede Türk tarafı Irak'ın casus uçak U2 kullanılmasını kabul etmesini önerdi. Kabul ettik. Iraklı bilim adamlarının Irak dışında ve yanlarında Irak yetkilileri bulunmadan sorgulanmasını da istedi. Biz bunu da kabul ettik. Bunları hep Türkiye istediği için kabul ettik.

Önümüzdeki günlerde Türkiye istedi 'Irak bundan sonra kitle imha silahı üretmeyecek' diye yasa da çıkaracağız.

İnşallah, Türkiye'nin isteği üzerine yerine getirdiğimiz bu yükümlülüklere karşılık Türkiye de ABD'nin saldırgan planlarına yardım etmez. Çünkü ABD uçakları Türkiye'nin üslerini kullandığı zaman veya Türk ordusu Kuzey Irak'a girerse veya ABD ordusuna Türk toprağı üzerinden Kuzey Irak'a girmesine izin verirse, Irak'ın bakış açısından Türkiye'nin savaşa katılımı şeklinde algılanır. Tabii bunu hiç temenni etmiyoruz.

Umuyoruz Türkiye tavrını, Almanya, Fransa, Belçika ve Rusya'nın tavırlarına paralel olarak geliştirir. Bu ülkelerin veto kararı Türkiye'ye yardımcı olur. Türkiye, NATO toplantısının ardından tavrını bir kez daha gözden geçirir.

Türkiye'nin ABD ordusunun Türk toprağını kullanmasına ilişkin Mutabakat Zaptı'nı imzalaması ihtimali üzerinde durmuyoruz. Irak halkına Türkiye üzerinden bir saldırı olmamasını temenni ederiz. Çünkü eğer Türkiye üzerinden Irak halkına bir saldırı olursa, Irak halkı şok olacaktır. Çünkü Irak halkı, Türk toprağı üzerinden saldırı uçakları kalkmasını ve Irak'ı vurmasını hiç beklemiyor. Eğer bu gerçekleşirse, bundan sonra Türkiye ne söylerse, Irak halkı kabul etmez. Çünkü Türkiye'nin bu karar için dayanabileceği ne ahlaki ne de kanuni bir zemin var.

Savaşsız çözüm için yeni bir toplantı fikrini destekliyoruz. Ama bu defa toplantının bildirgesi ABD'ye yönelik olsun.”

Basında Irak’ın istekleri yer alırken bir yandan da Türk hükümetinden Irak’a asker gönderme şartı basında şu şekilde yer alıyordu.” AKP lideri Tayyip Erdoğan, "Sınırlarımızda doğabilecek herhangi bir boşluğu bir başkasının doldurmasına göz yumamayız, yummamalıyız" dedi. Erdoğan, asker giriş çıkışı ile ilgili tezkerenin BM Güvenlik Konseyi'nin vereceği karar ve gelişmelere bağlı olarak, Hükümetin yapacağı görüş alışverişinden sonra

gündeme geleceğini söyledi. Erdoğan, Kurban Bayramı'nı geçirmek üzere geldiği Rize'de, 2 Mart Spor Salonu'nda vatandaşlarla bayramlaştı. Erdoğan, yandaki evde yangın olduğunu ve bu yangının Türkiye'yi etkileyebileceğini ifade ederek, şunları söyledi: “Bu yangının sizin binaya sıçramaması mümkün mü? Değil. Eninde sonunda sizin binanıza sıçrar. Öyleyse yapmanız gereken gerekli tedbirleri almak. Bu tedbirlerin azamisini almak zorundayız. Türkiye şu anda elinden geleni yapıyor. Sınırlarımızda doğabilecek herhangi bir boşluğu bir başkasının doldurmasına göz yumamayız, yummamalıyız. Irak'ın toprak bütünlüğüne kesinlikle saygılıyız. Bu konuda hükümet üzerine düşeni yapmakta. Irak'ta doğabilecek herhangi bir bölünmeye, herhangi bir devlet kurulmasına Türkiye hiçbir zaman sıcak bakmamaktadır." Binlerce kilometre uzaklıktaki ülkelerin açıklamalarının anlamlı olduğunu da vurgulayan Erdoğan, şöyle devam etti: "Ama bu konuda Türkiye'nin açıklaması farklıdır. Çünkü yandaki yangın bizi etkiliyor. Onlar rahat olabilir, biz onlar kadar rahat değiliz. Çünkü 1991'de biz tecrübe yaşadık. Ateş onları sarmadı. Bedelini onlar ödemedi, biz ödedik. Dolayısıyla sütten ağzımız yandı, yoğurdu üfleyerek yiyoruz. Bu böyle biline." Meclis'te görüşülmesi planlanan tezkere konusuna da değinen Erdoğan, şunları kaydetti: "Bizi bağlayıcı nedenlerle Meclis adımını attı. Bu adım Türkiye'den asker çıkışı ile alakalı değildir. Tamamen üs ve limanların modernizasyonu ile alakalı. Asker giriş çıkışı ile alakalı konu ise Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin vereceği karar ve gelişmelerle ilgili olarak hükümetimizin ilgili kurumlar ile yapacağı görüş alışverişinden sonra atacağı adımlardır. Bazı etkileyici nedenler de vardır. Bunları görmeden biliniz ki Türkiye adım atmayacaktır. Görecek, değerlendirecek ondan sonra tezkeresini hazırlayacaktır." (Hürriyet, 12 Şubat 2003).

İşler ABD için iyi gitmezken, Bush ve ekibi avaştan vazgeçmek şöyle dursun, Türkiye’yi tezkere konusunda sıkıştırmaktaydı. Bu vesileyle Dışişleri Bakanı Powell Türkiye ile tezkere için sürekli görüşmekteydi. Uzun zamandır

süren görüşmeler şu şekilde basına yansımaktaydı; “ABD Dışişleri Bakanı Powell, Türkiye'den, önerdikleri ekonomik yardım konusunda bugünün sonuna kadar bir cevap beklediklerini belirterek, "Şu an için ABD'nin yapabileceği yardım bu kadardır. Bundan daha yukarı çıkamayız" dedi. ABD'nin son teklifi 6 milyar dolar hibe ve 20 milyar dolar da kredi garantisi.

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Dışişleri Bakanlığı binasında Irak konusunda gazetecilerin sorularını yanıtlarken, Türkiye'den önerdikleri ekonomik paket konusunda son cevabı beklediklerini söyledi. Powell, ABD'nin muhtemel Irak operasyonu için yaptığı yardım önerisinin son olduğunu vurgulayarak, "Bu rakamlardan öteye ABD geçemez. Bizim son sınırımız" dedi. Amerikalı yetkililer, son teklif edilen paketin, 6 milyar dolar hibe, 20 milyar dolar da kredi garantisi olduğunu belirtiyor. ABD Dışişleri Bakanı ayrıca, "Daha farklı yardım önerilerimiz gelecekte olabilir ancak şu anda ABD yapacağı yardımın en üst seviyesindedir. Bu rakam yükselmeyecektir" diye konuştu”(Hürriyet, 18.02.2003).

Tezkerenin gündeme geldiği gün gazetelerde işte bu hava vardı ancak hiç de beklenildiği gibi bir sonuç ortaya çıkmadı, tüm öngörüler ve tüm beklentiler bir anda boşa çıkmış görünmekteydi. Bazı kesimlerden derin bir oh çekildiği söylentisi gelirken kimileri Türkiye’nin eline geçen bu tarihi fırsatı değerlendiremediği kanısındaydı. “TBMM Irak konusundaki olağanüstü toplantısında Türk askerinin yurtdışına gönderilmesi ve yabancı ülke askerlerinin Türk topraklarında bulunmasına ilişkin tezkere 264 evet oyuna karşılık salt çoğunluk olan 267 bulunamadığı gerekçesiyle reddedildi. Oylamaya katılan 533 milletvekilinin 250'si hayır, 19'u ise çekimser oy kullandı.

TBMM'de saat 14.00'te başlayan görüşme öncesinde AKP grubu tezkereyi kapalı oturumunda ele aldı. Ardından Meclis Genel Kurulu'nda tezkere aleyhinde ve lehinde ikişer milletvekili konuşma yaptı. Ardından Meclis kapalı oturuma geçti. CHP toplantı öncesinde tezkereye hayır diyeceği konusunda grup kararı almıştı. Yaklaşık 3.5 saat süren kapalı yapılan

oylamada 264 milletvekili evet, 250 milletvekili de hayır oyu kullandı. 19 milletvekili de çekimser kaldı. İlk açıklamada evet oyunun hayırdan daha fazla olması nedeniyle tezkerenin kabul edildiği açıklandı. CHP'liler oylamaya katılan 533 kişinin yarısından 1 fazla olan 267 kabul oyu sağlanamadığı gerekçesiyle oylamaya itiraz etti. İtirazlar sonucunda TBMM Başkanı Bülent Arınç oturumu kapamayarak 10 dakikalık bir aradan sonra oylamayı tekrar değerlendirdi. (Hürriyet, 02.03.2003).

Yurtdışına asker göndermeyi ve yabancı asker kabul etmeyi öngören yetki tezkeresi reddedildi. 533 milletvekilinden 264'ünün evet dediği oylamada salt çoğunluk sağlanamadı. Abdülkadir Selvi, Sami Gökçe, Bilal Çetin Yurt dışına asker gönderme ve yabancı ülke askerlerinin Türkiye'de bulunmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi'nin oylanmasında Anayasa'nın öngördüğü salt çoğunluğa ulaşılamadı. Tarihi oturumlarından birini yapan Meclis'te tezkerenin görüşmeleri kapalı oturumda yapıldı. Tezkerenin görüşmelerine 533 milletvekili katılırken, 264 kabul oyuna karşılık 250 ret ve 19 çekimser oy kullanıldı. Anayasa ve İçtüzük gereğince tezkerenin kabul edilmesi için gerekli olan 268 kabul oyu bulunamadığı için tezkere kabul edilmemiş sayıldı.

Saat 14:00'de genel kurul çalışmalarını açan TBMM Başkanı Bülent Arınç kısa bir konuşma yaptı. İlk sözü alan CHP Ankara Milletvekili Önder Sav, "Bir tek Mehmetçiğin cenazesi omuzlarda yükselirse sizi affetmeyiz, seçmen de affetmez" dedi.

Önder Sav, Başbakanlığın gönderdiği tezkerenin geliş şekli, çelişkili, karmaşık içeriği, hukuk devleti ve Anayasa'ya aykırılığı bakımından, görüşülmesine yer olup olmadığının tartışmaya açık olduğunu ifade etti.

Uluslararası meşruluğun var olup olmadığı yetkisinin yalnızca BM Güvenlik Konseyi'ne ait olduğunu ifade eden Sav, "Bırakın Amerika'yı, Türkiye'siz ne yapacaksa yapsın. Zaten bir süre sonra elma şekerini ABD'nin

yediğini, sapının da Türkiye'ye kaldığını acı bir şekilde göreceksiniz. ABD'den korkmayın, Allah'tan korkun Allah'tan" şeklinde konuştu.

CHP İzmir Milletvekili Kemal Anadol ise tezkerenin Anayasa değişikliği mahiyeti taşıdığını belirterek, "Ancak Anayasa Başbakanlık tezkeresi ile değişmez" dedi. Anadol, milletvekillerinin ağır bir sorumluluk altında olduğunu belirterek, "TBMM bir gazi Meclisi'dir. Gelin İlk Meclis üyesi ve İstiklal Marşımız'ın şairi Mehmet Akif Ersoy'un dediği gibi bu tek dişi kalmış canavara karşı tüm farklılıklarımızı bir tarafa bırakıp birlikte mücadele edelim" dedi.

Tezkere lehine söz alan AK Parti Grup Başkanvekili Salih Kapusuz, konuşmasında Önder Sav'a "Hepimiz Allah'tan korkuyoruz. Bizim ABD veya başka hiçbir ülkeden de korkumuz yoktur" şeklinde cevap verdi. Kapusuz'un, Çekiç Güç'ün görev süresini uzatan tezkerelere CHP'lilerin kabul oyu verdiğini söylemesi CHP'lileri kızdırdı.

Konuşmaların ardından Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış'ın verdiği tezkerenin kapalı oturumda görüşülmesine ilişkin önerge okundu. Kapalı oturuma geçilen Genel Kurul'daki oylama sonuçlarını Meclis Başkanı Arınç açıkladı. Arınç'ın yaptığı açıklamaya göre tezkere 533 milletvekilinden 264'ünün kabul, 250'sinin ret ve 19'unun çekimser oyuyla ret edildi. Arınç, AK Parti Grup Başkanvekilleri'nin tezkerenin yeniden oylanması istemini "Hükümet tezkeresi kabul edilmemiştir. Bu karar şu veya bu grubun değil Meclis'in kararıdır. Herkes saygı duymak zorundadır" diyerek reddetti ve Genel Kurul çalışmalarını kapattı.

Anayasa'nın 96. maddesinde Meclis Genel Kurulu'nda kararların toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile alınabileceği düzenleniyor. TBMM İçtüzüğü'nün 146. maddesinde ise "Oya konulan bütün hususlar, Anayasa'da, kanunlarda veya İçtüzük'te ayrıca bir hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile kararlaştırılır. Salt çoğunluk belli bir sayının yarısından az olmayan çoğunluktur" hükmünü taşıyor. Tezkerenin kabul

edilebilmesi için salt çoğunluk olan 268 kabul oyunun çıkması gerekiyordu. Tezkerenin oylamasında kabul oyları ret oylarından fazla olduğu ve 264 kabul oyu çıktığı için tezkere ne kabul edilmiş ne de rededilmiş sayıldı.

Başbakan Abdullah Gül, yetki tezkeresinin kabul edilmemesinin ardından yaptığı açıklamada Türkiye'nin bölgenin tek demokratik ülkesi olduğunu belirterek, "Herşey demokratik bir süreç içinde oldu. TBMM'nin bu kararına hepimiz sayı göstermeliyiz" dedi. Gül ile AK Parti lideri Erdoğan TBMM'nin kararının açıklanmasından sonra bir grup bakanla değerlendirme toplantısı yaptılar. Toplantının ardından açıklama yapan Başbakan Gül Türkiye'nin bölgenin tek demokratik ülkesi olduğunu hatırlatarak, "Herşey demokratik bir süreç içinde oldu. TBMM'nin kararına hepimiz saygı göstermeliyiz" dedi. Hükümet olarak her türlü önlemleri aldıklarını ifade eden Gül, kararın iç politika malzemesi yapılmamasını istedi. Gül, yetki tezkeresinin yeniden getirilme ihtimali dahil her türlü alternatifin düşünüldüğünü söyledi.

Başbakan Yardımcısı Ertuğrul Yalçınbayır, yetki tezkeresinin ret edilmemesiyle Türkiye'nin uluslararası alandaki kredi notunun yükseldiğini söyledi. Yalçınbayır, bu konunun AK Parti'de bir bölünme olarak değerlendirilmemesi gerektiğini de belirterek, "TBMM'nin hassasiyeti ortaya çıkmıştır. Hükümet de politikalarını tayin ederken buna göre sağlayacaktır. Bu Türkiye'ye güvensizlik değildir, aksine Türkiye'nin itibarı artmıştır" dedi. Daha önce Siirt seçimleri olmasaydı tezkereye imza atmayacağını, istifa edeceğini açıklayan Yalçınbayır, TBMM'deki oylamadan sonra yaptığı açıklamada Türkiye -ABD ilişkilerinin etkilenmeyeceğini ve Türkiye'nin bütün dünyada itibarının arttığını söyledi.

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Başbakanlık Tezkeresi'nin Meclis Genel Kurulu'nda salt çoğunluğun oyunu alamaması ile ilgili olarak, "TBMM milletin çok net siyasi tercihi doğrultusunda bir değerlendirme yaptı. Bunu, Türkiye'nin saygınlığını, önemini, değerini artıran bir gelişme olarak görmek gerekir" dedi. Baykal, oylamanın ardından Meclis'ten ayrılırken gazetecilerin soruları üzerine şu değerlendirmeyi yaptı: "TBMM, milletin çok net siyasi

tercihi doğrultusunda bir değerlendirme yaptı. Bunu çok doğal karşılamak lazım. Demokratik süreç işlemiştir. Türkiye'nin bir hukuk devleti olduğunu, Parlamento'nun milletin tercihlerine saygılı olduğunu ülkeye ve dünyaya bir kez daha göstermiştir. Bu yeni bir tablo oluşturuyor."

AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan, Başbakanlık tezkeresinin oylama sonuçlarını değerlendirirken, "Tam demokratik bir netice, hayırlı olsun" dedi. Erdoğan, TBMM'deki makamından ayrılırken gazetecilerin değerlendirmesini sormaları üzerine, bugünkü Merkez Karar ve Yönetim Kurulu toplantısından sonra bir açıklama yapacağını bildirdi. Başbakan'ın gerekli açıklamayı yaptığını belirten Erdoğan, bu sonucun sürpriz olup olmadığı sorusuna ise, "Daha ne istiyorsunuz? Tam demokratik bir netice, hayırlı olsun" diye cevap verdi. Öte yandan Erdoğan, Reuters ajansına verdiği demeçte, 9 Mart'ta Siirt'te yapılacak milletvekili yenileme seçiminin ardından Başbakanlık görevini devralmak için "acele etmediğini" bildirdi. Erdoğan "Acelemiz yok. Kendi aramızda değerlendireceğiz" dedi.

Başbakanlık tezkeresinin Meclis'te reddedilmesinin ardından yeni bir tezkerenin Meclis'e sunulup sunulmayacağının AK Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'nun bugünkü toplantısında değerlendirileceği bildirildi. Oylamadan sonra AK parti yönetimi ile hükümet üyelerinin bazılarının katıldığı bir değerlendirme toplantısı yapıldı. AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat, yeni bir tezkerenin gelip gelmeyeceğinin partinin bugün yapılacak MKYK toplantısında görüşüleceğini söyledi. Genel Başkan Yardımcısı Hayati Yazıcı da, milletvekillerinin özgürce oylarını kullandıklarını belirterek, "Genel Başkan çok rahat" dedi.

Başbakan Abdullah Gül ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan Meclis'tesi oylamadan sonra Dışişleri Konutu'nda tekrar bir araya geldi. Yaklaşık 3 saat süren toplantıya Devlet Bakanı ve Başbakan yardımcıları Ertuğrul Yalçınbayır, Abdüllatif Şener, Mehmet Ali Şahin, Devlet Bakanı Ali Babacan, Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış, İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu, Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül, Adalet Bakanı Cemil Çiçek, AK

Parti Grup Başkanvekili Salih Kapusuz, Adana Milletvekili Ömer Çelik ve Erdoğan'ın Danışmanı Cüneyd Zapsu katıldı (Yeni Şafak, 02.03.2003).

	Tezkereyle İlgili Çıkan Toplam Haber Sayısı	Tezkereyle İlgili Olumlu Haber	Tezkereyle İlgili Olumsuz Haber
Sabah	77	10	67
Hürriyet	81	15	66
Yeni Şafak	53	3	50
Cumhuriyet	67	-	67

Tablo 2: Tezkereyle İlgili Çıkan Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Bu tabloda Tezkere sürecinde gazetelere çıkan haberleri ve gazetelere göre tezkereye bakış açısını görebilmekteyiz.

Tezkerenin meclisten onay alamaması basında bu şekilde değerlendirilirken ABD'den de duruma bazı tepkiler gelmekteydi. “Günlerdir bekledikleri tezkerenin TBMM'den geçmemesi Washington yönetimini sıkıntıya soktu. Amerikan CNN televizyonu ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın, Başbakan Abdullah Gül'ü arayarak, TBMM'deki oylamanın ne anlama geldiği konusunda bilgi aldığını bildirdi. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcülerinden Tara Riegler ise, "TBMM'deki oylamanın tam olarak ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturmaya çalışıyoruz" dedi.

CNN televizyonu, Beyaz Saray kaynaklarına dayanarak, ABD'nin, TBMM'nin toplanacağı Salı gününe kadar "bekle-gör" politikası izleyeceğini kaydetti. Washington'daki diplomatik kaynaklar ABD'nin bugünkü AKP toplantısından çıkacak sonucu beklediğini belirttiler. Amerikan televizyonlarında ise, Türkiye hayır derse, Irak'a olası savaş durumunda devreye konulacak "B planı" konuşulmaya başlandı. ABD, Türkiye'nin yardımıyla kuzeyden ve Kuveyt'in yardımıyla güneyden iki cepheli bir savaş planı üzerinde duruyor. B planı ise kuzey cephesinin olmadığı seçeneğe

işaret ediyor. ABD ordusundan emekli Tümgeneral Dan Shepard "Kuzey cephesine ihtiyacımız var" dedi ve "Meclis Salı günü yeni bir oylama daha yapacak" tahmininde bulundu. "Kuzey cephesi bizim için çok önemli" diyen Shepard" Türkiye, Amerikan askeri konuşlandırmasına izin vermediği takdirde Ürdün seçeneğinin düşünülebiceğini" kaydetti.

Shepard, Türkiye'nin ''hayır'' demesi durumunda, 6 uçak gemisinin zaten bölgede olduğuna dikkat çekti. ABD'nin Ankara Büyükelçisi Robert Pearson tezkerenin reddinden sonra Dışişleri Bakanlığı'nda Müsteşar Uğur Ziyal ile görüştü. Pearson müzakerelerin devam edip etmeyeceği sorusuna "Umudumuz TBMM'den kabul oyu çıkması yönündeydi. Bizim ilişkilerimizin ne kadar önemli olduğunu dile getirdim. Türkiye ABD'nin hala dostudur" yanıtını verdi. Amerikan Büyükelçiliği'nden diplomatik yetkililer de "Sonuç, Türkiye'deki demokratik işleyişin bir sonucudur. Buna saygı gösteriyoruz. İlişkilerimiz devam edecek" açıklamasında bulundular.” (Sabah, 02.03.2003).

ABD biraz hayal kırıklığı içerisinde biraz da sitemkar bir şekilde tezkerenin reddini değerlendirirken basında bu yeni şu şekilde yer bulmaktaydı.” Tezkerenin kabul edilmemesi, siyasi açıdan da yıkım oldu. Bush yönetiminin bu bölgenin desteğine şiddetle ihtiyacı vardı. Pentagon yetkilileri hala ikinci oylama olabileceğini umuyorlar. Türk kıyıları açıklarında bekleyen 20 geminin rota değiştirmesi ya da başka yöne hareket etmesi yolunda henüz işaret yok. Yenilgi Türk liderler için de sürpriz oldu. Oylamadan önce meclisin tezkereyi kabul edeceğini düşünüyorlardı. Görüşmelerin yavaş sürmesi ve Amerika'nın kendi beğenmiş tavırlarıyla ilgili söylentilerin yayılması, Türk milletvekillerini olumsuz etkiledi.

New York Post; Türkler neden güvensin? Körfez Savaşı'nda verilen sözlerin hiçbiri tutulmadı. Şimdi mali konularda yazılı güvence isteyen Ankara hükümeti ayıplanabilir mi? Bush yönetimi Irak'a demokrasi getirmek istediğini söylüyor. Şu halde aynı yönetimin Türkiye'de demokrasinin inceliklerine saygılı olması gerekir değil mi? Ama ABD□bunun tam tersini yaptı. Halkının

yüzde 90'ı savaşa karşı Türkiye'ye 12 askeri nakliye gemisi yollayıp, "tezkere için birkaç gününüz var" mesajını iletti.

Abc Televizyonu; Sonuç şok yarattı. Türkİye, Meclis'in tezkereyi bloke etmesi sonrası ABD ile ilişkileri düzeltmeye çalışıyor. Bir yandan da Bağdat'ı BM ile işbirliğine son vermemesi için uyardı. Hem sokaklardaki gösteriler hem de teklifteki maddeler milletvekillerini rahatsız etti. Sonuç, parti lideri Erdoğan ve hükümetin otoritesine yıkım olabilir. Partiye yakın kaynaklar, sonucun parti liderlerinde şok yarattığını söyledi.

Cnn Televizyonu; Türk halkı desteklemedi. Türkİye, ABD'nin asker gönderme teklifini reddetti. Teklif, Türk halkı arasında da destek görmemişti. Oylama sonrası ABD Ankara Büyükelçisi Pearson Dışişleri'ne koşarak, "Biz olumlu karar bekliyorduk. Türk Hükümeti'nden sürecin nasıl ilerleyeceğine dair bilgi bekliyoruz" dedi.

İngiliz Medyası Reuters; IMF anlaşması sallantıda. Amerika, Türkiye'siz alternatif savaş planları arıyor. Üst düzey bir Savunma Bakanlığı yetkilisi, "Amerikalı savaş planlayıcıları, sürekli alternatifler planlar. Bizim planlarımız, her seçeneğe göre ayarlanacak şekilde esnektir" dedi. Türkiye kritik bir döneme girdi. Amerika'nın yardım paketinin yanı sıra Türkiye'nin IMF ile kredi anlaşması paketi de sorgulanmaya başlanabilir.

Observer; Bush'a şok yıkım. Karar Bush'a şok yıkım oldu. Yenilgi; Türk liderlerin milletvekillerini ikna edebileceklerini düşünen Amerikalı yetkilileri çok şaşırttı. Türkiye'nin desteğine güvenen Amerikalı yetkililer yeni askeri planlara yönelmek zorunda. Yetkililer operasyonu Türkiye'siz de yapabileceklerini söylüyor.

Fransız Medyası Lıberatıon; Halk ayakta alkışlayacak. Karar, halkın savaşa karşı çıkan önemli bölümü tarafından ayakta alkışlanacaktır. Sonucu memnuniyetle karşılayan sadece muhalefet değil. Başbakan Yardımcısı

Yalçınbayır da, sonucun Türkiye'nin uluslararası zeminde saygınlığını yitirmesine yol açacak bir şey olmamasını dilediğini söylemişti.

Le Monde AKP'ye iç darbe Türkİye ABD askerlerinin ülkeye gelmesine 'hayır' dedi. Hükümet milletvekillerini, savaşa girmemeleri durumunda daha çok şey kaybedecekleri konusunda ikna etmeye çalışmıştı. Oylama, mecliste çoğunluğu elinde bulunduran AKP'ye karşı da bir iç darbe oldu.

İsrail Medyası Haaretz; Sonraki adım ne? KARAR, ABD'nin savaş planları için engel çıkardı. Tezkere kararı çıksaydı, Saddam'a, Amerika'nın önderliğindeki koalisyona destek veren ülkelerle çevrili olduğu gösterilecekti. AKP liderlerinin, nasıl bir adım atılacağını görüşmek için yeniden toplanmaları bekleniyor.

Alman Medyası Bıld; Karar sürpriz oldu Türkİye'de dün akşam sürpriz bir gelişme yaşandı. Türk Meclis'i Amerikan askerlerinin olası Irak harekatı için topraklarında konuşlanmasını onaylamadı. 62 bin askerini, 250 uçağını ve 65 helikopterini Türkiye'ye sokmayı planlayan Amerika'nın bundan sonra nasıl bir yol izleyeceği bilinmiyor.

Der Spıegel; Türk Meclisi'nde kaos. Amerİka'nın Türkiye'ye asker konuşlandırması ile ilgili tezkere, Türk parlamentosunun onayından geçmedi. Türkiye, olası Irak harekatı öncesi, savaşın ardından yaşanacak zararlar için Amerika'dan maddi destek istemişti ancak iki ülke arasında miktarda bir anlaşma sağlanamadı.

Focus; Türkiye yön değiştirdi. Uzun zamandır Amerika ile görüşmelerini sürdüren Türk siyasiler yön değiştirdi. Türkiye'nin savaş sonrası ortaya çıkacak zararlarını karşılamak için istediği ücreti kabul etmeyen Amerika'nın nasıl bir tavır sergileyeceği şu anda bilinmiyor.

İsviçre Medyası Neue Zürcher Zeitung; Dün Amerikan askerlerinin kendi topraklarında konuşlanması ile ilgili tezkereyi reddetti. Meclis'ten yeterli oy çıkmadı. Türkiye, uzun zamandır bu konuyu düşünüyor, Amerika'ya kesin bir

cevap vermiyordu. Görüşmeler başlamadan önce, bina önünde binlerce kişi savaş karşıtı gösteriler yaptı” (Sabah, 03.03.2006).

Tüm dünya Türk hükümetinin onlara göre şok kararını işte böyle yorumlamaktaydı. Peki ama şimdi ne olacaktı. İşte bu noktada önemli 3 ülkenin ortak bildirisi ABD’yi daha derinden sarsmaktaydı.” Paris'te, Irak'la ilgili üçlü bir toplantı yapan Fransa, Almanya ve Rusya dışişleri bakanları, Irak'a karşı savaş açılmasına yetki verecek bir BM kararının geçmesine izin vermeyeceklerini bildirdiler. Fransa, Almanya ve Rusya dışişleri bakanları, Irak krizindeki son gelişmeleri değerlendirmek üzere bugün Paris'te biraraya geldi. Toplantıda, Paris, Berlin ve Moskova, silah denetçilerinin cuma günü BM Güvenlik Konseyi'ne verilecek raporu öncesinde, alacakları ortak tutumu gözden geçirdi.

İşte ABD bu olumsuz şartlar, olumsuz kamuoyu baskısı altında savaşa başlamaya karar vermiş ve harekata başlamıştı. Savaş esnasındaki kamuoyu yönlendirmeleri ve söylemlerde savaş sürecine yön vermekteydi. Bu noktadan sonra ise savaş esnasındaki söylemleri değerlendireceğiz.

Bu ortamda başlayan savaş elbette ki dünya kamuoyunun kafasında çok ciddi soru işaretleri yaratmaktaydı. Bu soru işaretlerini gidermek ve bir an önce bu savaştan karlı çıkmanın yoluna arayan iki tarafta söylemlerini buna göre hazırlamaktaydılar. Savaşın ilk başladığı gün basına haberler şu şekilde yansımaktaydı. “Amerikan ordusu, Irak-Kuveyt sınırındaki askerden arındırılmış bölgeye girdi.

ABD askerleri 5 kilometre genişliğindeki bölgede Irak içlerine girme emri bekliyor. Sabah saatlerinde ise ABD ve İngiliz uçakları kendilerine ateş açan bazı Irak hedeflerini bombaladı. ABD Başkanı George Bush'un, Irak lideri Saddam Hüseyin'e savaşın önüne geçmek için ülkeyi terk etmesi yönünde dün sabaha karşı verdiği 48 saatlik ültimatomun dolmasına bir günden az

süre kala, "ABD önderliğindeki güçlerin Kuveyt-Irak sınırındaki askerden arındırılmış bölgeye girdiği" haberi geldi. Askerden arındırılmış bölgenin doğusunda bulunan Umm Kasr bölgesinde görev yapan bir Kuveytli güvenlik kaynağı, Amerikan konvoyunun Umm Kasr'a doğru ilerlediğini bildirdi. Bir Amerikan askeri sözcüsü, "ABD önderliğindeki güçlerin askerden arındırılmış bölgeye TSİ 10:00 civarı girdiği" yönündeki haberlerle ilgili yorum yapmazken, İngiliz sözcü, askerlerin "ileri savaş mevzii" aldığını söyledi.

Amerikan askerlerinin Kuveyt'in 5, Irak'ın da 10 kilometre içinde bulunan askerden arındırılmış bölgede ne kadar ilerlediği ise henüz bilinmiyor. Irak yönetimin dün, meclisin de bugün ABD'nin ültimatomunu reddetmesinden sonra Körfez'deki Amerikan donanmasının bir komutanı, "savaşın büyük olasılıkla iki gün içinde başlayacağını" söyledi. Öte yandan, Kuveyt çölünün bir başka bölgesinde Irak'ın güneyine girmesi planlananlardan olduğu belirtilen Amerikan askerlerinin, kimyasal silahlara karşı koruyucu giysiler giydikleri haber verildi. Bu arada, Irak'ın kuzeyi ve güneyinde uçuşa yasak bölgelerde uçtuğu belirten Amerikan ve İngiliz uçakları, Irak'taki 29 askeri ve sivil hedefe yaklaşık 2 milyon bildiri daha attı.

Amerikan ordusundan yapılan açıklamaya göre, Irak'a atılan 1 milyon 980 bin bildiride, "koalisyon güçlerinin masum Iraklılara zarar vermeyeceği, Saddam Hüseyin'in kimyasal silah kullanması halinde kurbanların Irak vatandaşları olacağı" mesajları yer aldı ve "Irak ordusunun kitle imha silahı kullanmaması, petrol alanlarını yakmaması" istendi.

Iraklılara yönelik radyo yayını da yapan ABD, şimdiye kadar Irak'ta 17 milyondan fazla bildiri attı. Amerikan özel kuvvetleri ve CIA ajanlarının Irak topraklarına girdikleri ve muhtemel hedefleri belirlemeye, ayrıca istihbarat toplamaya başladıkları bildirildi. Bu yoldaki haberi NBC televizyonu, askeri kaynaklara dayanarak verdi. Özel kuvvetler ve CIA ajanlarının, aynı zamanda Amerikan istilası için arazi hazırlığı yapmakta oldukları belirtiliyor. USS Abraham Lincoln uçak gemisinden kalkan Amerikan uçaklarının, Irak'ta uçuşa yasak bölgenin batısını bombaladığı bildirildi.

Tuğamiral John Kelly, uçak gemisindeki gazetecilere yaptığı açıklamada, uçakların, Irak birliklerinin uçuşa yasak bölgede devriye gezen koalisyon uçaklarına ateş açması üzerine Irak mevzilerinin bombalandığını söyledi. Kelly, Amerikan birliklerinin, bu saldırıya karşılık sabah erken saatlerde, uçuşa yasak bölgenin batı kesimindeki "komuta ve kontrol mevzileri" olduğunu belirttiği "bir dizi hedefi" vurduğunu kaydetti. Öte yandan Bush'un Irak'a verdiği ve yarın 03:15'te dolacak ültimatoma Irak'ın yanıtı sert oldu.

Irak yönetiminin, ABD ültimatomuna verdiği dünkü "ret" yanıtının ardından bugünkü meclis toplantısı, "Üyelerin Saddam Hüseyin'e bağlı kalacakları ve ülkenin savunulması için canlarını vereceklerini" belirten bildiriyle sona erdi. Irak Meclis Başkanı Sadun Hammadi, olağanüstü toplantının ardından gazetecilere yaptığı açıklamada, Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in sürgüne gitmesinin "düşünülemez" olduğunu bildirirken, Enformasyon Bakanı Muhammed Said El Sahaf, ülkelerine yönelik saldırının başarısız olacağını kaydetti. El Sahaf, Irak'a saldıracak Amerikan ve İngiliz askerlerini "ölümün" beklediğini söyledi.

Bir Amerikan askeri sözcüsü, Kuveyt güvenlik kaynaklarının, "ABD önderliğindeki güçlerin Kuveyt-Irak sınırındaki askerden arındırılmış bölgeye girdiği" yolundaki haberleriyle ilgili yorum yapmazken, İngiliz sözcü, askerlerin "ileri savaş mevzii" aldığını söyledi. Askerden arındırılmış bölgenin doğusunda bulunan Umm Kasr bölgesinde görev yapan bir Kuveytli güvenlik gücü kaynağı, Amerikan konvoyunun halen Umm Kasr'a doğru ilerlediğini belirtmişti. Amerikan askerlerinin, bölgede ne kadar ilerlediği ise henüz bilinmiyor. Askerden arındırılmış bölge, Kuveyt'in 5, Irak'ın da 10 kilometre içinde bulunuyor.

Amerikalı Koramiral Timothy Keating, Irak savaşının muhtemelen 2 gün içinde başlayacağını söyledi. Körfez'deki Amerikan 5. filosunun komutanı Keating, USS Abraham Lincoln uçak gemisindeki denizcilere hitaben yaptığı konuşmada, "Sizin gidip gitmeyeceğinizi bilmiyorum, ancak muhtemelen iki gün içinde uçakların gemiden havalanacaklarını düşünüyorum" dedi.

Avustralya Dışişleri Bakanı Alexander Downer, Irak savaşının yarınçıkması için her ihtimalin bulunduğunu öne sürmüştü. Bu arada Kuveyt ve Irak arasındaki çölde çıkan kum fırtınası Amerikan askerlerinin ilerlemesini yavaşlatacağı belirtiliyor. Kum fırtınası nedeniyle görüş mesafesi 10 metreye kadar düştü.

Amerikan ve İngiliz uçakları, Irak'taki 29 askeri ve sivil hedefe yaklaşık 2 milyon adet bildiri daha attı. Amerikan ordusundan yapılan açıklamaya göre, Irak'a atılan 1 milyon 980 bin bildiride, "koalisyon güçlerinin masum Iraklılara zarar vermeyeceği, Saddam Hüseyin'in kimyasal silah kullanması halinde kurbanların Irak vatandaşları olacağı ya da Irak ordusunun kitle imha silahı kullanmamasını, petrol alanlarını yakmamasını isteyen" mesajlar yer aldı. Iraklılara yönelik radyo yayını da yapan ABD, şimdiye kadar Irak'ta 17 milyondan fazla bildiri attı.” (Hürriyet, 19.03.2003).

2. Körfez savaşı resmi olarak 20.03.2203 tarihinde saat 03:15’te başlamaktaydı. Bu savaşın başlaması basında büyük yankı uyandırmaktaydı.” Irak lideri Saddam Hüseyin'e tanınan 48 saatlik sürenin bu sabah 03.15'te dolmasından 1.5 saat sonra Amerika "Irak'a özgütrlük" adlı operasyonunu başlattı. TSİ 04.32'de start alan operasyon hiç beklenmedik bir şekilde başladı. İlk bombardıman Diego Garcia Üssü, Körfez'deki gemilerden kalkan F-117 Hayalet uçakları tarafından gerçekleşti. Ardından Körfez'deki gemilerden Cruise ve Tomahawk füzeleri atıldı. Hedef, Irak üsleri yerine bu kez yalnızca Bağdat ve çevresinde bulunan yönetime ait saraylardı.

Saddam ve oğullarına verilen sürenin dolmasından sonra Beyaz Saray'dan yapılan açıklamada "Irak'ın silahsızlandırılması, Başkan Bush'un seçtiği bir zamanda başlayacak" denildi. Bu açıklamadan 1.5 saat geçmeden Bağdat'a bombalar yağmaya başladı. Bombardımanın başlamasıyla Bağdat'ta siren sesleri ve uçaksavar ateşi duyulurken kentin özellikle güneyi ile kuzeyindeki hedeflerin bombalandığı belirtildi.

Bölgeden siyah bulutlar yükselirken Irak Devlet Radyosu da yayınını kesti. Tüm dünya, başta CNN ve Fox telyevizyonlarındaki görüntülerle şaşkına döndü. Amerika resmen harekatı başlatmasına rağmen, başkent oldukça sessiz ve sakin görünüyordu. Çok geçmeden Beyaz Saray bunun nedenini "Çünkü bu başlattığımız harekatın ilk evresiydi" diye açıkladı. Askeri uzmanlara göre, bu limitli ve Saddam ile oğullarını hedef alan harekat, Irak diktatörüne sürgüne gitmesi için bir gözdağıydı.Bu arada ABD'nin Irak devlet radyosunun ara frekansını ele geçirdiği bildirildi. Bağdat'a yönelik harekatın başlamasından birkaç dakika sonra Irak devlet radyosunun yayını kesildi. Hemen sonra ise aynı frekanstan bir spiker Arapça "Bu, beklediğimiz gün" dedi. Pentagon'dan yapılan açıklamada 24 Tomahawk füzesi ile 40'a yakın bomba kullanıldığı belirtildi. AP haber ajansı da 06.00'da Bağdat'ın üstünde bir ateş topu meydana geldiğini öne sürdü."(Sabah, 20.03.2003)

ABD Başkanı Bush savaşın başlamasıyla birlikte ilk söylemini de şu şekilde ortaya koymaktaydı. "ABD Başkanı George W. Bush operasyonun başlamasından sonra bir açıklama yaparak "Savaş uzun sürebilir ve zor olabilir ama Irak'ı özgürlüğüne kavuşturacağız. Zafer bizim olacak" dedi. Bush Türkiye saatiyle 05.15'te yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında askeri operasyonun ön safhasının başladığını açıkladı. Bush Beyaz Saray'da kısa süren konuşmasında operasyonun nedenlerini açıkladı ve şunları söyledi: "Amerikan askerleri orada zulüm altında olanlara yardım edecek. Saddam masum insanları kalkan olarak kullanıyor. Ancak koalisyon güçleri sivillere zarar gelmemesi için ellerinden geleni yapacak. Irak'ın özgür olması için çalışacağız. bir çıkarımız yok. Mümkün olduğu kadar çabuk evimize döneceğiz. Zaferden başka bir sonuç beklemiyoruz." (Sabah, 20.03.2003).

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'da savaşla birlikte ilk söylemini şu temeller üzerine koymaktaydı. "ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Irak lideri Saddam Hüseyin'in iktidardan indirilmesi için oluşturulan ittifaka 30 ülkenin katıldığını, 15 ülkenin de destek sözü verdiğini söyledi. Kamuoyundaki 'savaşı azınlık istiyor' görüşünün yanlış olduğunu söyleyen Powell, 30 ülkenin

adını tam liste halinde belirtirken, diğer 15 ülkenin kimler olduğunu söylemedi. Siyasi gözlemciler bu gruptakilerin çoğunluğunu Arap ülkelerinin oluşturduğunu ancak halklarının tepkisinden çekindikleri için kimliklerini açıklamadıklarını vurguluyor. Powell, destek sözü veren 15 ülkenin ismi için "Zamanı gelince açıklanacak" ifadesini kullandı.

Powell'ın liste vermesi Irak'a karşı askeri operasyona karşı olduğunu her fırsatta söyleyen Fransa'nın bastırmasına bağlanıyor. BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Fransa, Amerika'nın "çoğunluk bizim yanımızda" söyleminin yalan olduğunu belirtiyordu. Amerikalı bakan Danimarka ve Hollanda dışişleri bakanları ile yaptığı görüşmelerde açık destek güvencesi aldığını ancak Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, savaşa karşı olduğunu yinelediğini söyledi.

Dışişleri Bakanlığı'nın yayınladığı "ittifakta yer alan 30 ülke" listesine Türkiye'nin de eklendiğini belirten Powell "Türkiye'nin işbirliği yapacağından emin olduğunu" söyledi. Meclis'in ABD önerisini kabul etmesi durumunda Bush yönetiminin "6 milyar dolar" önerisini tekrar gündeme getirebileceği imasında bulundu. Dışişleri Bakanı Powell, savaş planla-rının en az Iraklı sivil kaybı şeklinde düzenlendiğini belirtti.

Amerİkan Dışişleri Bakanlığı'nın "Irak'ın Silahsızlandırılması İttifakı'na Üye 30 Ülke"nin listesi ise şöyle: Afganistan, Arnavutluk, Avustralya, Azerbaycan, Bulgaristan, Kolombiya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, El Salvador, Eritre, Estonya, Etiyopya, Gürcistan, Macaristan, İtalya, Japonya (savaş sonrası), G. Kore, Letonya, Litvanya, Makedonya, Hollanda, Nikaragua, Filipinler, Polonya, Romanya, Slovakya, İspanya, Türkiye, İngiltere, Özbekistan.” (Sabah, 20.03.2003).

USS Abraham Lincoln uçak gemisinden kalkan ABD uçaklarının, Irak'ın batısını bombaladığı bildirildi. Tuğamiral John Kelly, uçak gemisindeki gazetecilere yaptığı açıklamada, uçakların, Irak birliklerinin uçuşa yasak bölgede devriye gezen koalisyon uçaklarına ateş açılması üzerine Irak

mevzilerinin bombalandığını söyledi. Kelly, "Koalisyon uçaklarının, dün Irak'ın güneyindeki uçuşa yasak bölgede devriye gezerken 4 kez açılan ateşe maruz kaldığını" belirtti. Tuğamiral Kelly, Amerikan birliklerinin, bu saldırıya sabah erken saatlerde, uçuşa yasak bölgenin batı kesimindeki "komuta ve kontrol mevzileri" olduğunu belirttiği "bir dizi hedefi" vurduğunu kaydetti.(Yeni Şafak, 20.03.2003)

Fransız gazetesi Nouvel Observateur, Azor Adaları'nda biraraya gelen Amerika, İngiltere ve İspanya liderlerinin, "Gemileri batmış, ücra bir adaya sığınmış 3 denizciye" benzediklerini yazdı. Gazete, "Şu ana kadar Bush'un becerdiği tek şey uluslararası düzenin temeli olan kurumları yerle bir etmek oldu. BM'yi küçük düşürdü, NATO'yu bir kenara itti, Avrupa'yı da unufak etti" dedi. n PARİS Financial Times, "Türkiye bir kenara itildi" başlıklı haberinde, ABD ile pazarlıklarda AK Parti hükümetinin tecrübesiz davrandığı iddia edildi. Gazete, tezkere Meclis'te yeniden oylansa bile AK Parti'nin olayların ardından sürüklenir izlenimi verdiği belirtildi. (Yeni Şafak, 20.03.2003).

ABD askerleri kara harekatına başladı. ABD 1. Deniz Piyade Sefer Gücü Kuveyt'ten sınırı geçerek Irak'a girdi. ABD'li askerlerle birlikte İngiliz Kraliyet Donanması'na bağlı askerlerin de Irak'ın güneyine girdi. Irak içlerine doğru giden birlikler sınır yakınındaki Umr Kasr ve Safvar yerleşim birimlerini ele geçirdiği bildirildi.İngiliz askeri kaynak, İngiliz güçlerinin de Irak'a yönelik kara operasyonuna katıldığını söylemişti. Aynı kaynak, Irak'a asıl saldırının bu gece başlayacağını duyurmuştu. İsmini açıklamak istemeyen bazı yetkililer ise ABDdeniz piyadelerinin Kuveyt-Irak sınırını geçmeleri ve yeni bombalama dalgasının ABD Savunma Bakanı David Rumsfeld'in bahsettiği "asıl harekat" olmadığı uyarısını yaptılar.

Kuveyt-Irak sınırını geçen 1. Deniz Piyade Sefer Gücü'nün Irak birliklerinin direnişiyle karşılaştığı bildirildi. Kuveyt Savunma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Irak ve ABD askerlerinin çatıştığı kaydedilirken, olası ölü ya da

yaralı konusunda bilgi verilmedi. Öte yandan, ABD'nin bu akşam ikinci bombardımanından sonra Bağdat'ın diğer kentler ve yurtdışı ile haberleşmesinin kesilmediği bildirildi. İngiliz denizaltılarının, Irak'ın başkenti Bağdat'taki hedeflere çok sayıda cruise füzesi attığı bildirildi. Bir İngiliz askeri kaynağı, Reuters'e yaptığı açıklamada, "İngiltere'nin, Bağdat'taki komuta ve kontrol merkezlerine birçok cruise füzesi attığını" söyledi.

İngiliz askeri kaynağının verdiği bilgiye göre, füzeler, Körfez'deki İngiliz denizaltılarından TSİ 20.00'da atıldı. Irak, sınırdaki liman kenti Umm Kasr'ın, Amerikan ve İngiliz birliklerinin eline geçtiğini yalanladı.

Irak resmi haber ajansı INA, Kuveyt resmi haber ajansı KUNA'nın, Irak'ın güneyindeki Umm Kasr kentinin düştüğü yolundaki haberinin doğru olmadığını öne sürdü. INA'nın haberinde, bu bölgede Irak askerleri ile koalisyon güçleriarasında çatışma olduğu doğrulandı. Umm Kasr, Basra kentinin 50 kilometre kadar güneyinde bulunuyor.

İngiltere Başbakanı Tony Blair, İngiliz birliklerinin, Irak'taki savaşa karadan, denizden ve havadan katıldıklarını bildirdi. Blair, televizyonda banttan yayınlanan ulusa sesleniş konuşmasında, İngiltere'nin bu savaştaki misyonunun, Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'i devirmek ve bu ülkeyi silahsızlandırmak olduğunu söyledi. Irak'ın başkenti Bağdat'ta sirenlerin yeniden çalmasından sonra, bu akşamın ikinci bombardımanı başladı. Bağdat'ta yeni patlamaların meydana geldiği belirtilirken, Irak televizyonu, bugünkü saldırılarda toplam 4 Iraklı askerin öldüğünü, 6'sının yaralandığını duyurdu. Bu arada, ABD ve İngiliz birliklerinin güneyde Um Kasr'tan sonra Safvar'ı ele geçirdikleri bildirildi. Kuveyt-Irak sınırını geçen ABD deniz piyadelerinin Irak'ın güneyinde Irak birliklerinin direnişiyle karşılaştığı haber verildi.

ABD'nin ikinci bombardımanından sonra Bağdat'ın diğer kentler ve yurtdışı ile haberleşmesinin normal olduğu belirtildi. ABD'nin Musul'a hava saldırısı başlattığı belirtilirken, Irak askeri sözcüsü, ABD ve İngiltere'nin 72 füzesinden

bazılarını vurduklarını açıkladı. İngiltere'de yayın yapan SKY televizyonu da, İngiliz Harrier jetlerinden sonra Tornado savaş uçaklarının da bu akşamki saldırılara katıldıklarını bildirdi. Irak'ın güneyinde, Basra Körfezi kıyısındaki Fav kentinde halkın evlerini terkettiği bildirildi. Fav kentine 200 kilometre mesafedeki İran'ın Ervendkenar kasabasında bulunan İran Haber Ajansı (İRNA) muhabiri, Amerikan güçlerinin saldırısından korkan halkın kentten ayrıldığını ve muhtemelen Basra kentine doğru gittiğini bildirdi.

Daha önce Fav kentinin dış kesimlerinin Amerikan güçleri tarafından bombalandığı bildirilmişti. Bu arada, Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği (IKYB) yetkilisi Salih Reşid, Irak hükümetinin denetimindeki bölgelerden gelmesi beklenen Kürt mülteciler için Kuzey Irak'ta Surdaş, Nalpariz, Meydan ve Kale Dize bölgelerinde 7 kamp kurduklarını açıkladı.Iraklı bazı askerlerin Kuveyt sınırından Irak'a geçen Amerikan deniz piyadelerine teslim olduğu bildirildi. Amerikan deniz piyadeleriyle birlikte olan CBS radyosu muhabiri, Iraklı askerlerin mayın döşerken yakalandıklarını söyledi.

Askerlerin sayısı hakkında bilgi verilmedi. ABC muhabiri de, bazı Iraklı askerlerin teslim olduğunu belirtti. Irak'ın başkenti Bağdat'ta bu akşam siren seslerinin yeniden duyulmasının ardından, önce Irak hava savunma sistemleri yoğun şekilde ateşe başladı. Irak savunma sistemlerinin ateşinden kısa bir süre sonra Bağdat'a bombalar yeniden yağdı.

Bombardımanın ardından gelen ilk bilgiler, Bağdat'taki hükümet binaları yakınında patlamalar meydana geldiği doğrultusundaydı. Bu haberlerin ardından Bağdat'taki, Dışişleri ve Planlama bakanlıklarının bulunduğu bölgeden dumanların yükseldiği ve Planlama Bakanlığı'nın çevresinde bulunan binaların da yandığı belirtildi.

Bu arada, ABD deniz piyadelerinin Kuveyt'ten Irak'a girdikleri bildirilirken, bir süre sonra, İngiliz Kraliyet Donanması'na bağlı askerlerin de Irak'ın güneyine girdiği haberi geldi. İngiliz askeri yetkilisi, İngiliz güçlerinin de Irak'a

yönelik kara operasyonuna katıldığını söyledi. Aynı kaynak, Irak'a asıl saldırının bu gece başlayacağını belirtti.

Irak askeri sözcüsü, Amerikan helikopteri vurduklarını duyururken,Amerikan Fox News televizyonu, Basra'nın batısındaki petrol kuyularının, Amerikan kuvvetlerinin ilerleyişini yavaşlatmak amacıyla ateşe verildiğini duyurdu.

Amerikan MSNBC televizyonu da, Bağdat'ın bombalanması sırasında Başbakan Yardımcısı Tarık Aziz'in bürosunun isabet aldığını ve binada yangın çıktığını, bombalama sırasında Tarık Aziz'in binada olmadığı sanıldığını duyururken, AP ajansı da, Bağdat'taki Cumhuriyet Muhafızları kışlasının da roketlerle vurulduğunu bildirdi. Bağdat'ın güneydoğusundaki bazı binaların yanmakta olduğu da gelen haberler arasında. Bağdat'ın güneydoğusundaki bazı binaların yanmakta olduğu bildirildi. Bölgedeki Reuters muhabiri, kentin güneydoğusundaki binalarla, kentin merkezinde bulunan Planlama Bakanlığı çevresindeki binaların yandığını söyledi. İtfaiye ve ambulansların yangın bölgesine gitmekte olduğu kaydedildi. Amerikan MSNBC televizyonu da, Bağdat'ın bombalanması sırasında Başbakan Yardımcısı Tarık Aziz'in bürosunun isabet aldığını ve binada yangın çıktığını bildirdi. Bombalama sırasında Tarık Aziz'in binada olmadığı sanılıyor. Bağdat'taki Cumhuriyet Muhafızları kışlasının da roketlerle vurulduğu bildirilmişti. (Hürriyet, 20.03.2003)

ABD’nin harekata başlaması üzerine Saddam’dan yanıt gecikmemişti. İşte Saddam’ın savaşa dair ilk söylemleri; “Savaş başladıktan 3 saat sonra televizyondan halkına seslenen Saddam, "Küçük Bush sizin değerinizi ve gücünüzü hafife aldı; insanlığa karşı suç işledi" dedi. Saddam Hüseyin, savaşın başlamasından 3 saat sonra, TSİ 07.32'de televizyona çıktı; 3 kez besmele çektikten sonra konuşmasına başladı. Allah'ın, zulme uğrayanların yardımcısı olduğunu söyleyen Saddam Hüseyin, şu sözlerle cihad ilan etti: "Soylu Arap halkının temsilcileri olarak sizlere, bu konuda daha önce söylemiş olduklarımı tekrarlamak istemiyorum. Bu değerli vatanı savunma

ilkeleri konusunda, daha önce de sizlere çağrılarda bulundum. Şu anda Irak'taki ailelerden her birinin bu şer güçlerine karşı bu zorlu günlerde onurumuzu korumak konusunda, Allah'ın huzurundaki sorumluluğumuza sahip çıkarak, Allah'ın düşmanlarına karşı sizler Iraklılar olarak zaferi elde edeceksiniz..."

Irak halkına kılıçlarını çekmeleri konusunda çağrıda bulunan Saddam Hüseyin, bu soylu mücadeleyi ancak akıl sahiplerinin idrak edebileceğini belirtti. Saddam, "Bütün ümitlerini kaybedecekler. Amaçladıkları bu suçlu siyonist zihniyle kalkıştıkları saldırıda bütün umutlarını yitirene kadar direneceğiz. Biz barışmayı biliyoruz ve barışı kazanacağız. Irak zafer kazanacaktır" dedi. Daha önce yaptığı konuşmalardan farklı olarak Filistin'den de bahseden Irak lideri, "Allah yücedir. Yaşasın Irak ve Filistin. Bu ulus yaşasın, insanların kardeşliği yaşasın. Barış ve güvenlik, adalet ve eşitlik karşısında yaşama hakkı yaşasın. Kılıçlarınızı çekin. Irak yaşasın, cihad yaşasın. Yaşasın Filistin..." diyerek sözlerini tamamladı.

Saddam'In bu konuşmayı nereden yaptığı bilinmezken, görüntülerin canlı olup olmadığı da açıklığa kavuşmadı. Irak liderinin sığınakta saklandığını iddia eden Amerikalı yetkililer, konuşmanın önceden çekilmiş bant görüntüsü olduğunu ısrar etti. Ancak analistler Saddam'ın elindeki kağıtlardaki yazıya dikkat çekerek "Kağıtlar alelacele bir el yazısıyla kaleme alınmış. Dolayısıyla yazının yakın zamanda yazılma ihtimali yüksek" dedi. Ancak uydu tarafından yakalanma riski, konuşmanın canlı olabileceği ihtimalini düşürüyor. Ayrıca Saddam'ın konuşmasından 10 dakika önce, Irak televizyonu yayınını kesmişti.” (Sabah, 21.03.2003).

Tüm bu söylemler ardı ardına dile getirilirken savaşta tüm hızıyla devam etmekteydi. Savaşın ilk etkileri ise basında şu şekilde yer almaktaydı.” AMERİKA, "Irak'a Özgürlük" adını verdiği operasyonun ölümcül safhasına dün gece TSİ 20.00'de geçti. İngiltere'den kalkan ve Türkiye üzerinden Irak'a giren B-52 ağır bombardıman uçaklarıyla başlayan "Şok ve Dehşet Harekatı", 5 kente düzenlendi: Bağdat, Tikrit, Musul, Kerkük ve Basra... Başkentte

devlet binalarının bulunduğu caddede taş taş üzerinde kalmazken, Musul ve Kerkük'teki patlamalar sabaha kadar sürdü. Harekatın açılışı Basra Körfezi ve Kızıldeniz'deki gemi ve deniz altılardan atılan Tomahawk füzeleriyle başladı. Bu füzelerin hedefi, Batı Bağdat ve Basra'ydı. Başkentte sirenlerin çalmaya başladığı dakikalarda, Kerkük'ten bombalama haberi geldi. ABD, harekatın 3'üncü gününde ilk kez bombardımanı Kuzey Irak'a taşıdı ve Kerkük'teki petrol kuyularının yanındaki üsleri vurdu.

Dünya televizyonları, Pentagon'dan yapılan "Şok ve Dehşet Harekatı başlamıştır" açıklamasını flaş haber diye duyurmaya başladığında, Bağdat alev topuna döndü. F-117 ve B-2 tipi 'Hayalet Uçakları'; Bağdat'ın devlet binalarının bulunduğu caddesine Cruise yağdırdı. Saddam'ın gizlendiği söylenilen bir sığınağa da tam 12 Cruise füzesi atıldı. TSİ 20.20'de F-117'ler bu kez Musul'a yöneldi. Kuzeyden inen B-52'ler de Bağdat Havaalanı'na halı bombardımanı yaptı. Bu esnada ABD "kara harekatı"nı da hızlandırdı. Katar'dan kalkan F-16'lar, Basra ile Bağdat arasındaki Cumhuriyet Muhafızları'na bomba yağdırarak, güneyden Bağdat'a ilerleyen 3'üncü Piyade Tümeni'ne yol açtılar. Gemilerden havalanan Chinook helikopterleri de Güney ve Kuzey Irak'a özel harekat timlerini indirdi. Bu ekipler Musul, Kerkük ve Basra etrafındaki petrol kuyularını kontrol altına aldı.

Kuyuların güvenliği sağlandıktan sonra hedef yine Bağdat oldu. ABD, Saddam'ın kaldığı sığınağı bu kez JDAM adlı sığınak delicilerle vurdu. TSİ 22.00'deki bombardımanda gökyüzünde dev bir ateş topu görüldü. 2 saat içinde tam 320 Tomahawk ve Cruise füzesi atıldı. Pentagon kayıtlarına göre, Bağdat'ta küle dönen binalar şöyle: Başkanlık sarayı, 6 hükümet binası, Saddam havalimanı, devlet televizyonu... Hüseyin Ailesi'nin bulunduğu söylenilen başkanlık binasının harabeye döndüğü belirtiliyor. Bağdat ise tam hasar raporunu bu sabah açıklayacak. ABD bu sabaha kadar Bağdat'taki 28, Irak'taki 78 başkanlık sarayını JDAM'la vuracağını açıkladı. Bağdat'a giren bombardıman uçaklarında 2 radar bozucu EA-6B "Prowler" tipi uçaklar eşlik

etti. F-18 ve F-14'lerde 225, 450 ve 900 kiloluk bombalar attı. " (Sabah, 22.03.2003).

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Amerikan askerlerinin konuşlandırılmasına ilişkin Türkiye'nin verdiği kararın ciddi bir hayal kırıklığına yol açtığını, ancak bu durumun artık "tarih olduğunu" söyledi. Powell, Washington'daki yabancı basın merkezinde gazetecilerin sorularını yanıtladı. Bir gazetecinin, "ABD kongresinin Türkiye için onayladığı 1 milyar dolarlık yardımı, Türkiye'nin Kuzey Irak'a girmemesi, insani yardımın sürmesi ve Irak'ta işbirliğinin devamı koşullarına bağladığını, bu konudaki kararın ABD Dışişleri Bakanı'na bırakıldığını" hatırlatması üzerine Powell, "Ben henüz bir karar vermedim. Bu konuda meslektaşlarım, ABD Hazine Bakanlığı ve uluslararası kuruluşlarla birlikte çalışacağız ve Türkiye'nin ihtiyaçlarının ne olduğuna dair bir değerlendirme yapacağız. Bu sadece işbirliği meselesi değil, Türkiye'nin o anda neye ihtiyacı olduğuna da bağlı" dedi. Colin Powell, şunları söyledi: "Türkiye'nin taleplerimiz konusunda harekete geçememesi yüzünden çok büyük hayal kırıklığına uğradığımız bir sır değil. Türk hükümeti de bu durumdan hayal kırıklığı duydu. Hayal kırıklığı gerçek, ancak aynı zamanda tarihin parçası oldu. Türkiye ile ilişkilerimiz güçlü ve sağlam. İleriye doğru yöneldik. Türkiye'nin, ekonomisini geliştirmesine yardım etmek istiyoruz." Powell, son haftalarda Türkiye'nin Irak konusunda gösterdiği işbirliğine de değinerek, "son haftalardaki işbirliği bizim için çok tatmin edici. Bunu da hesaba katacağım. Ancak şu aşamada, ne tür bir yargıya ulaşacağımı söyleyemem" dedi.

ABD'nin talepleri, sınırlı tezkerenin Türk Meclisinden geçmesi neticesinde savaşın ilerlemesiyle birlikte artmaktaydı. Bu talepler şöyle yer bulmaktaydı." ABD, Irak'ın yeniden yapılandırılması için Türkiye'den Irak'ta güvenliği sağlayacak asker ve tıbbi yardımdan, patlayıcı ve bilgi işlem uzmanına kadar bir çok konuda personel ve teknik destek istedi. Türkiye ABD'nin non-paper (gayri resmi) olarak ilettiği talepleri incelemeye başladı. Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül, ABD'nin Türkiye'den istediği asker ve personel harcamalarını karşılayıp karşılamayacağını öğrenmeye çalıştıklarını bildirdi. Talep listesinin ABD Dışişleri Bakanlığı kanalıyla Türk Dışişleri Bakanlığı'na iletildiğini belirten Gönül, ABD'nin talep yazısında "Irak'ın yeniden yapılandırılması ve inşa edilmesi için Türkiye'nin katkı kabiliyetlerinin" sorulduğunu belirtti. Gönül, ABD'nin "Ne kadar asker, ulaştırmacı, tıbbi yardım, patlayıcı imha uzmanı, Arapça bilen nükleer uzmanı, bilgi işlem uzmanı, altyapı inşa ve onarım ile ilgili uzman, iletişim personel ve malzemesi gönderebilirsiniz?" diye sorduğunu bildirdi ve kararın ABD'ye bildirileceğini ifade etti. Gönül, ABD'nin asker talebinin "security" (güvenlik) ibaresiyle istendiğini belirterek, Türk askeri gönderilmesi halinde Irak'ta güvenliğin sağlanması görevini üstleneceğini ve oluşturulacak "barış gücüne" dahil olacağını kaydetti. Gönül, taleplerin "non paper" (gayri resmi) olarak iletildiğini belirterek, "Uluslararası ilişkilerde paper, non-paper farkı önemlidir. Bu istek talebi paper olarak iletilseydi kesinlik arz edecekti. Ancak, non-paper olduğu için bizim rahatlıkla evet veya hayır deme hakkımız var" diye konuştu.

	Savaş Süreciyle İlgili Çıkan Toplam Haber Sayısı	Süreci Olumlu Gören	Süreci Olumsuz Gören
Sabah	113	35	78
Hürriyet	127	38	89
Yeni Şafak	89	-	89
Cumhuriyet	76	-	76

Tablo 3: Savaş Süreciyle İlgili Çıkan Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada ise ABD'nin harekat sonrası Irak'ın her alandaki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmaların ilgili makamlarca yapıldığı belirtildi.”(Sabah,18.04.2003). Kendisinin Öldüğüne dair eleştirileri gören Saddam halkına moral vermek için onlara kendisi göstermekteydi. Bu olay basında şöyle yer bulmaktaydı. ”Başkentin kuzeyinde bir semt. Amerikan askerleri şehri ele geçirmiş ama Saddam halkıyla kucaklaşıyor. Abu Dabi televizyonunun yayınladığı bu görüntüler Saddam'ın, Bağdat'ta heykeli yıkılmadan çok kısa süre önce halkına "veda ettiği"ni ortaya çıkardı. ABU DABİ televizyonunun dün yayınlandığı bir olay kaset, 9 Nisan'da yani başkent Bağdat'ın Amerikan birliklerinin eline geçtiği gün Saddam'ı başkent sokaklarında gösteriyordu. Habere göre görüntüler, başkentin kuzeyindeki Adhamiya Semti'nde çekildi.

Yüzlerce kişilik bir grubun destek sloganları arasında yürüyen Saddam, en önemli huylarından biri olarak bilinen titizliğini ve tokalaşmamayı bir kenara bırakıp, kalabalığın arasındakilerle kucaklaştı. Hemen yanında küçük oğlu Kusay vardı. Abu Dabi devlet televizyonu, video kasetin Bağdat'taki muhabirleri tarafından gizli tutulan kaynaklardan ele geçirildiğini bildirdi. Görüntülerİn çekildiği söylenen semt, bu hafta Reuters haber ajansına konuşan bir Iraklı'nın sözlerini de doğrular nitelikte. Kendisini eski bir gizli servis ajanı olarak tanıtan bu Iraklı, Saddam'ı başkentin düştüğü gün, söz konusu semtte gördüğünü söylemişti. Irak liderinin o gün Azamiye Camii'ne üç araçlık bir konvoyla geldiğini, yanında Kusay ve en yakın koruması El Emin Abd Hamid Hamud'un da olduğunu anlatmıştı. Abu Dabi televizyonunun yayınladığı görüntüler de bu anlatılanlara tam olarak uyuyor. Görüntülere göre Saddam, kalabalığın arasında bir süre yürüyor. Ardından halkı, onu kucaklayıp bir otomobilin üzerine çıkıyor. Irak lideri buradan yarım saatlik konuşma yapıyor. Kendisini destekleyen kalabalığa "Siperlerde sizin yanınızda çatışıyorum" diyen Saddam'ın, ABD'nin semti bombalamasından

12 saat kadar önce oradan ayrıldığı söyleniyor. Saddam'ın bu görüntülerle halkına "veda ettiği", ardından camiye giderek dua ettiği sanılıyor.

Camiye operasyon düzenleyen ABD askerleriyle Iraklı Cumhuriyet Muhafızları arasında çatışma çıkmış, olayda 1 ABD donanma askeri ölmüştü. Bu olay sonrası Irak lideri kayıplara karıştı. 1991'deki Körfez Savaşı sonrası ilk kez giymeye başladığı askeri üniformasıyla dolaşan Saddam'ın son videosunda yüzünün gülümsediği ve iyi göründüğü yorumları yapılıyor. Sağ kolunu havaya kaldırıp simgesi haline gelen şekilde halkını selamlıyor, ardından da sağ elini kalbinin üzerine götürerek teşekkür ediyor. Katar'daki ABD Merkez Karargah Komutanlığı yetkilileri, kasetin orijinal olup olmadığını inceleyeceklerini belirtti. Amerikalı yetkililer, Irak liderinin 4 dublörü olduğunu hatırlatarak görüntülerdeki kişinin o olup olmadığını henüz bilmediklerini de söyledi." (Sabah,19.04.2003). Bu kendini gösteriş kamuoyu tarafından Saddam'ın vedası olarak algılanmaktaydı.

Abu Dabi TV görüntülerin Bağdat'ın düştüğü gün çekildiğini öne sürdü. Görüntülerde Saddam Hüseyin'in Bağdat'ın merkezindeki mahallelerde kalabalık grupların sevgi gösterileri arasında omuzlarda taşındığı görülüyor. Ayrıca Saddam'ın sokaklarda halkı selamladığı görüntülerde şehrin en büyük camisinin kubbesi de seçiliyor. Amerikan CNN televizyonu tarafından da hemen yayınlanan görüntülerde, Saddam coşkulu bir kalabalık çevresini sararken korumaların yardımıyla bir aracın tepesine çıkarak Iraklıları selamlıyor. Görüntülerde, yeşil askeri üniforması içindeki Saddam, halkın arasına karışırken, bazıları Kalaşnikoflu halk "Canımız, kanımız sana feda olsun" şeklinde sloganlar atıyor. Saddam'ın yanında duran kişinin de küçük oğlu Kusay olduğu belirtiliyor. Abu Dabi televizyonu, Bağdat'ın Azamiye bölgesinde çekilen görüntülerin, Amerikan güçlerinin Bağdat'a girdiği 9 Nisan gününe ait olduğunu bildirdi. Televizyonun muhabiri Cabir Ubeyd, kaseti veren kişinin, görüntülerin 9 Nisan'da çekildiği konusunda garanti verdiğini söyledi. (Hürriyet, 18.04.2003)

Irak'ın bütün kentlerinde hemen her gün Amerikan işgalini protesto eden gösteriler yapılıyor. Bağdat'ta, ülkede güvenlik ve istikrarın sağlanmasını isteyen halk, Saddam Hüseyin ve ABD karşıtı gösteriler yaptı. Firdevs semtinde toplanan kalabalık, "Kendi kendimizi yönetmek istiyoruz", "Özgürlük istiyoruz", "ABD işgalini kabul etmiyoruz" ve "Irak'ta birlik istiyoruz" şeklindeki sloganlar attı. Bu arada Bağdat'ta Amerikan askerleri ve Irak polisleri tarafından başlatılan ortak devriye uygulamasına karşın, bazı semtlerde yoğun silah sesleri duyuldu. Necef kentindeki etkin dini okul Havza için düzenlenen destek gösterisine, onbinlerce kişi katıldı. Saddam Hüseyin rejimi tarafından 1999'da öldürülen Ayetullah Muhammed Sadık el-Badr, Ayetullah Ali Sistani ve diğer etkin Şii liderlerin fotoğraflarını taşıyan göstericiler, dini liderlerine bağlılıklarını dile getiren sloganlar attı. Samava İmamı Kadem El Addavi, göstericilere hitaben yaptığı konuşmada, bu gösterinin Necef'teki Havza'ya destek gösterisi olduğunu belirterek, buraya yönelik "tezgahlanan komploları" kınadı. El Addavi, "Samavalılar Amerikan askerlerinin, gelmekteki amaçlarına yani Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesi hedefine ulaştıktan sonra Irak'ı terketmesini istiyor. Geleceğimizi bizim çizmemize izin vermeliler" dedi. Iraklılar'ı birlik olmaya çağıran İmam, "Şiiler ve Sünniler arasında fark yoktur. Farktan söz edenler ya cahil ya da uluslararası küstah güçlerin ajanıdır. Hepimiz birlik olmalıyız" dedi. Nasıriye'de binlerce Şii, Irak'ın gelecekteki yönetimini belirlemek üzere önceki gün yapılan toplantıyı protesto etmişti.

Saddam Hüseyin rejimi döneminde çıkan Babil, el-Tavra ve el-Cumhuriye gibi gazeteler yayınlanmazken, bazı Iraklı aydınlar yeni gazetelerin yayın hayatına başlaması için girişimlerde bulunuyor. Iraklı aydınların, Bağdat'taki Amerikalı yetkililerle Cumartesi günü bir toplantı yaparak, bu konuyu ele almak istedikleri belirtildi. Irak televizyonu ve radyosunun da Bağdat Havaalanı'ndaki bir uçaktan yayın yaptığı öne sürüldü. Arapça yapılan yayınlarda, halka, ABD'nin Irak'a işgal için gelmediği ve Iraklıların birlik içinde olması gerektiği gibi mesajlar veriliyor. Irak'ın kuzeyindeki Musul kentinde Amerikan askerleri dün yine halkın üzerine ateş açtı. İşgal güçlerini protesto

etmek için Musul'daki bir meydanda toplanan halkın üzerine Amerikan askerleri tarafından açılan ateş sonucu ilk belirlemelere göre 10 kişi olay yerinde hayatını kaybederken, 8 kişi de yaralandı. Cesetler ve yaralılar olay yerine gelen ambulanslarla hastaneye kaldırıldı. AFP muhabirinin ez-Zehravi Hastanesi yetkililerinden aldığı bilgiye göre, hükümet binaları civarında ABD askerlerinin halkın üzerine gelişi güzel ateş açmaları sonucu en az 10 kişi ölürken 8 kişi yaralandı. Musul'da önceki gün de Amerikan askerlerinin valiyi protesto eden göstericilere ateş açması sonucu 12 kişi ölmüş, onlarca kişi yaralanmıştı. Bu arada, Katar'daki Merkez Komutanlığı'ndan Amerikalı Tuğgeneral Vincent Brooks, Musul'da önceki gün çıkan şiddet olaylarında 7 Iraklı'nın öldüğünü ve çok sayıda kişinin de yaralandığını bildirdi.

Uzun yıllar boyunca Irak rejimi tarafından desteklenen ve özellikle Irak-İran sınırında kurdukları askeri kamplardan İran'a karşı saldırılar düzenleyen Halkın Mücahitleri'nin kampları da ABD ve İngiliz güçlerinin hava saldırılarına uğradı. Önceki gün ve dün, Diyala kentindeki bazı kamplar bombalandı. Halkın Mücahitleri'nin 7 kamptan oluşan Bağdat'taki genel merkezi ise Amerikan askerlerinin Bağdat'a girişinden sonra yağma edildi. Bu arada Bağdat'ta, "dost ateşi" sonucu 1 ABD askeri öldü. ABD Merkez Komutanlığı, bir ABD deniz piyadesinin Bağdat'ta düşman sanılarak yanlışlıkla vurulduğunu açıkladı. (Yeni Şafak, 17.04.2003)

	Savaş Sonucuyla İlgili Toplam Haber Sayısı	Neticeyi Olumlu Gören	Neticeyi Olumsuz Gören
Sabah	98	27	71
Hürriyet	105	33	82
Yeni Şafak	86	-	86
Cumhuriyet	73	-	73

Tablo 4 : Savaş Sonucuyla İlgili Çıkan Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Bu tabloda savaşın sonucunu gazetelerin nasıl değerlendirdiğiyle ilgili sonuçları görmekteyiz.

Savaş bu şekilde sürmüş ve aslında her ne kadar günümüzde operasyon olarak devam etse de Irak'ın düşmesiyle birlikte fiilen sona ermişti. Bu bölümde daha çok basında savaşın nasıl bir süreç izlediğini anlatmaya çalıştık. Bir sonraki bölümümüzde de bu süreç içerisinde dile getirilen söylemleri değerlendirmeye çalışacağız.

B. 2003 IRAK SAVAŞININ SİYASAL PROPAGANDA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Savaş Öncesi İki Ülkenin Kamuoyunda Yarattığı İzlenim

Bu bölümde ABD'nin Irak'ın kullanmış olduğu söylemleri irdeleyip, doğru ve yanlış taraflarını ortaya koymaya çalışacağız.

Öncelikle ABD'nin savaş sürecinde kullanmış olduğu söylemleri incelemeye çalışalım. ABD, çok zor bir işe kalkışmaktaydı, çünkü dünya ne bir savaşa hazırdı, ne de ABD'nin bu savaşta taraf olmasına onay verilmekteydi. Çünkü tüm dünya da mevcut bir güçlüye karşı diş bileme eğilimi sürmekteydi. Tarihte tüm güçlü devletler bunu yaşamışlardır. Tüm ülkeler kendilerini o ülkeden hareketle yorumlamaya çalışmaktadırlar. ABD'de bu talihsizliği yaşamakta ve tüm dünya ülkelerinin kendisine karşı olan bu tutumuna maruz kalmaktaydı. Bunun üzerine ABD'yi daha da güçlendireceği öngörülen bir savaşta ABD'nin taraf olması kamuoyunu daha bir tedirgin etmekteydi. Çünkü ABD kendine savaşta rakip olarak Irak gibi nispeten daha kolay alt edebileceği bir rakip seçmiş ve belli ki bu rakibi çok kolay bir şekilde yenebilecek güçte görünmekteydi.

ABD dünya kamuoyunu ne yapsa bir savaşa inandırabilecek ve bu savaşı meşru kılabilecek gibi görünmemekteydi. Çünkü insanlar artık savaş kelimesini duymayı bile istememekteydiler. Dünya çok değil 50 sene evvel çok büyük bir savaştan çıkmış ve günümüzde bu savaşın izleri hala kendini

göstermekteyken, dünya kamuoyu yeni bir savaşa her ne kadar küçük bir savaş gibi görünse de kendini hazır hissetmemekteydi. Teknoloji ilerlemekte, modernizm alıp başını gitmekteyken, insanların hala çözümü savaşta görmeleri -bu her ne kadar çok hümanist bir yaklaşım olsa da – insanlara garip gelmekteydi.

Savaşın açıldığı ülke olan Irak'ın devlet başkanının isminin Saddam olması tüm dünyayı ilgilendiren bir husus olarak karşımıza çıkmaktaydı. Çünkü Saddam kriz anında ne yapacağı belli olmayan, çılgın olarak tabir edilebilecek kişilikte bir liderdi. Herhangi bir tehlike anında -ki savaş zaten tehlikeli bir olay olmaktayken- Saddam'ın tüm dünyayı tehdit edebilecek bir hareket yapmasından herkes endişe etmekteydi.

ABD Başkanı'nın isminin Bush olması da insanları tedirgin etmekteydi. Çünkü bu soy ismini insanlar 1. Körfez Savaşı'ından çok net bir şekilde hatırlamaktaydılar. Üstelik oğul Bush uyguladığı politikalarla kendi halkından ve tüm dünyada antipatiyle bakılan bir lider portresi çizmekteydi. Uzun zamandır tüm dünya tarafından ağız birliği etmişçesine eleştirilen bir lider bulunmamaktaydı. Belki bununla ilgili iki neden sıralayabiliriz. Birincisi Bush'un ABD'nin başkanı olması, tüm dünyada ABD'ye karşı bir olumsuz tavır varken, bu ülkenin liderine de bu tarz bir olumsuz yaklaşım olması normal sayılabilmektedir. İkinci neden olarak ise, Bush'tan önce başkanlık görevini yürüten Bill Clinton'un daha sempatik ve ılımlı bir lider imajı çizmesini söyleyebiliriz. Çünkü her ne kadar Bill Clinton'da yanlış politikalar yürütüp ismi skandallara karışsa da yapılan anketlerde, ismi sevilen liderler arasında geçmekteydi. Bush'a karşı olan bu olumsuz tavır elbette ki, onun açtığı savaşa da karşıtlık olarak dönebilecek gibi gözükmekteydi. Diğer bir deyişle zaten savaşa karşı olan dünya halkları bu savaşın taraflarından birinin Bush olması sebebiyle daha şiddetle böyle bir savaşa karşı olduklarını dile getirebilecek gibi gözükmekteydiler.

İşte yukarıda sıralan bu zor şartlar altında bu savaş karşıtlığı ortamında ABD tüm dünyayı meşru bir iş yaptığına inandırmaya çalışmaktaydı. Bu

yüzden söylemlerini çok doğru oluşturmalı, ve en azından bir nebze olsun kendilerine birkaç tane haklı neden bulmuş gibi yapmış zorunda gözükmekteydiler. ABD savaş öncesi oluşturduğu söylemlerle bu ne kadar başarabildi, savaş esnasında dünya kamuoyuna ne derece doğru söylemlerle ulaşabildi işte şimdi bunları incelemeye çalışacağız. Ancak öncesinde Irak'ın savaşa girmeden önce nasıl bir tablo çizdiğine bakmakta yarar olacağı kanaatindeyim.

Irak devleti aslında bu savaş söylemleri çıktığında mazlum olarak algılanabilir ve tüm dünya tarafından sempatiyle bakılan bir ülke haline gelebilirdi. Ancak en büyük handikapları yıllardır diktatörlük rejimi yürüten Saddam'ın yönetimde olmasıydı. Dünya kamuoyu sırf Saddam yönetimi yüzünden ABD'nin harekatına tam anlamıyla karşı çıkamazken, Irak'a da bir türlü sempatiyle bakamamaktaydı. Çünkü daha savaş söylentileri çıktığı andan itibaren Saddam ABD'ye kafa tutmakta ve olası bir savaş esnasında göğüs göğse çarpışabileceklerinin mesajını vermekteydi. Bu söylemler dünyanın gözünde Irak'ı biraz da olsa kaderine terk etme anlayışını beraberinde getirmekteydi. Çünkü Saddam kimseye ihtiyacımız yok, kendi ayaklarımız üzerinde durabiliriz mesajı vermeye çalışmaktaydı.

Irak yönetimi savaş öncesinde aslında hiçbir şey yapmasına ihtiyaç olmayan bir konumdaydı ancak, kendini savunurken bile devlet başkanı Saddam'ın yüzünden haksız durumlara düşebilmekteydi. Çünkü Saddam üslup olarak kendisine kavgacı bir tavrı seçmişti. Sırf bu tutumu yüzünden Irak'ın Saddam'dan kurtulması için ABD'nin Irak'a girmesini isteyenlerde yok değildi.

Yukarıda belirtilen durumlarda iki ülkede savaşa hazırlanmaya çalışmaktaydı. Bir sonraki bölümümüzde ülkelerin savaş sürecinde kullanmış olduğu söylemleri incelemeye çalışacağız.

2. Savaş Öncesi Ülkelerin Kullanmış Oldukları Siyasal Propaganda Stratejileri ve Söylemlerin Eleştirisi

Savaş öncesinde elbette iki ülkede savaşa neden olan olaylar üzerinde söylemlerini oluşturmuş ve bu temler üzerine söylemlerini oturtmuşlardı. İlk olarak ABD'nin savaş öncesinde Irak'a savaş açmasına neden olarak gösterdiği başka bir deyişle savaşı başlatma söylemlerini inceleyelim.

ABD Hükümeti savaş kararını almadan çok önceleri Irak'ı nükleer silahlar konusunda sürekli uyarmakta ve BM silah denetçilerini bu vesileyle sık sık bölgeye araştırmalar yapmak üzere göndermekteydi. Ancak her seferinde BM denetçileri somut verilere ulaşamamakta ve Irak'ın nükleer silah araştırmalarının gizli olarak yürütüldüğü varsayılmaktaydı. Bunun üzerine ABD hükümeti sıklıkla Irak hükümetini uyarmakta ve notalar göndermekteydi. Tüm dünyadan da ABD'nin bu tavrına destek gelmekle birlikte ortada somut verilerin olmaması herkesin elini kolunu bağlamaktaydı. Çünkü Saddam gibi ne zaman ne yapacağı belli olmayan bir liderin elinde bu tarz kitle imha silahlarının bulunması ihtimali bile herkesi ziyadesiyle korkutmaya yetmekteydi. Bu yüzden ABD'nin uyarıları herkes tarafından olumlu karşılanmaktaydı.

ABD hükümeti Irak konusunda ciddi bir politika izlediğini daha 1. Körfez Savaşı'nda elbette ki ortaya koymuştu. Ancak kimse ABD'nin ikinci bir kez bir savaş çıkacağı ihtimali üzerinde durmamaktaydı. O yüzden ABD'nin Irak'a yapmış olduğu uyarıların sadece sert tepki olarak kalacağı düşünülmekteydi. Bu yüzden kimse ortada ciddi bir sorun çıkacağı havası sezmemekteydi. Ancak günler geçtikçe ABD hükümeti tavrını iyice sertleştirmekte; eğer Irak hükümeti BM temsilcilerine yapmış oldukları nükleer silah çalışmalarıyla ilgili somut veriler vermezse bizzat olaya müdahale etmek zorunda kalacaklarını dile getirmeye başlamışlardı. ABD'nin bu sert tavrı da sadece sert bir gözdağı olarak nitelendirilmekteydi.

O dönem tüm dünya da bir silahsızlanma hareketi söylemi ortaya atılmakta ve tüm ülkeler bu harekete destek vermekteydi. Öyle ki Irak'ı yakından tanıyan bölge ülkeleri dahi Irak'ın böyle bir silahsızlanma hareketine katılmamasına bir anlam verememekte, dahası kendilerini tehdit altında hissetmekteydiler. Bu yüzden ABD söylemlerini sertleştirdikçe tüm dünyadan da Irak'a eğer böyle bir nükleer silah potansiyeli varsa derhal imha etmesi için baskılar yapmaktaydılar. Bu söylemler üzerine Irak'a karşı olan bu tutumların artmış olduğu gözlenmekte, hatta kamuoyu zor kullanarak Irak'ın yola getirilmesi fikrine alışmaya başlamaktaydı. Tam da bu noktada işler ABD'nin istediği gibi gelişmekteydi. Çünkü bu müdahaleyi yapacak isim ABD'den başkası değildi. Tüm dünyayı tehdit eden bir durum karşısında ABD sahne alacak ve dünyayı bu tehlikeden kurtaracaktı.

Dünya da birçok ülke Irak'ın nükleer silah konusunda suçlu olabileceğini düşünmekte, hele Saddam gibi sabıkalı bir devlet başkanları varken, kesinlikle suçlu olduğu fikrinde birleşmekteydi. Oysa ki henüz ortada kesin bir delil bulunmamaktaydı. Ancak konu Saddam ve Irak olunca kimse delile de gerek duymamaktaydı. Her ne kadar insanlar ABD'nin ileri sürdüğü söylemlere şüpheyle yaklaşsa da, ortada ciddi bir nükleer silah tehditi bulunduğu için ABD'nin böyle bir konuda tüm dünyayı gereksiz yere telaşlandıracağına kimse ihtimal vermemekteydi. İşte bu ortamda herkes Irak'a gerekirse zorla müdahale edilip elinden bu nükleer silahların alınması konusunda fikir beyan etmekteydi. Kimse bu müdahalenin ismini savaş olarak tanımlamamaktaydı elbette ancak şüphesiz Irak hükümeti için olay böyle algılanmamaktaydı. İşte böyle bir ortamda iş nükleer silah konusunda emin olamaya gelmekteydi ve bu işi de elbette ki suçlamayı yapan ABD kanıtlamak durumundaydı ve bunu BM silah denetçileri maharetiyle yapmaya karalı gözükmeydi. ABD bir süre daha BM raporlarına gözünü dikmekte ve buradan çıkacak Irak'ın nükleer silah faaliyetleri yaptığı konusunda karara göre hareket edecek gibi gözükmekteydi.

BM silah denetçileri aylar geçmesine rağmen hala somut bir veriye ulaşamamakta ve tüm dünyanın merakla beklediği raporu bir türlü sunamamaktaydı. Hal böyle olunca ABD'de ciddi bir sıkıntı yaşamakta ve atacağı adımları ertelemek durumunda kalmaktaydı. Peki şimdi nükleer silah söylemi yerini hangi söyleme bırakacak veya nasıl bir şekilde değiştirilecekti. Çok geçmeden nükleer silah söylemi yerini kanıtlamasa da Irak'ın bu faaliyetleri gizli olarak yürüttüğüne ve silah denetçilerine uygun çalışma ortamı yaratmadıkları şeklinde değiştirilmekteydi. Bu tarz bir söylem Saddam'ın silah denetçilerini ülkesine sokmadığı şeklinde dillendirilmekte ve iyice kanun tanımamazlığı öne çıkarılmak istenmekteydi. Söylem böyle yansıtılınca ABD'ye karşı olan güvensizlik yerini Irak'a karşı öfkeye bırakıyor gibi gözükmekteydi.

Irak cephesinde bu söyleme cevap gecikmemişti ve silah denetçilerinin ülkelerinde her türlü incelemeyi yapabilecekleri dile getirilmekteydi. İlk başta denetçilere tepkili oldukları bilinen Irak hükümetinin sonradan denetçilere izin verdiği sanılmaktaydı ancak ABD'nin açıklamasından ciddi kuşkular uyanmıştı. Ama Irak cephesinde silah denetçilerine kapılarının açık olduğu açıklaması gelince kafalar iyice karışmıştı. Herkes ilk başta ülkesine dışarıdan nükleer silah incelemesine gelen yetkilileri Saddam'ın pek hoş karşılamayacağını bilmekteydi. Ancak daha sonrasında böylesine uyumlu bir tavır göstermesi kendisine bu konuda duyduğu güveni göstermekteydi. Peki o zaman ABD yetkilileri kamuoyunu yanlış mı bilgilendirmekteydi? İşte bu kaygı ABD'yi bir an evvel söylem değişikliğine gitmeye mecbur bırakacak gibi gözükmekteydi. Çünkü dünya kamuoyunun ABD'ye olan güveni her geçen gün azalmaktaydı. ABD, Irak'la ilgili ortaya attığı hiçbir iddaayı kanıtlayamıyor gibi gözükmekte ve dünyanın gözünde ciddi bir prestij kaybına uğramaktaydı. Kamuoyu da zaman geçtikçe ABD'nin sunduğu verilere şüpheyle yaklaşmaya başlamaktaydı. Çünkü Irak'ta artık eski sert tavrını bir yana bırakmış gayet açık bir şekilde tüm istenilenleri ABD'nin beklemediği bir şekilde yapmaktaydı.

ABD söylemleri konusunda stratejik bir yanılgıya düştü denebilir. Özellikle nükleer silah söylemi Saddam tarafından daha ılımlı karşılanınca, doğrusu biraz hayal kırıklığına uğramış gibi gözükmekteydiler. ABD'nin bu noktada IRAK'ın silah denetçilerini kapıdan içeri dahi sokmayacağını planlamış olması ve böylelikle suçlu imajını çizeceğini düşünmesi geri tepmiş gibi gözükmekteydi. Çünkü Saddam başına geleceği görmekte ve eski sert tavrını bir kenara bırakıp gayet uzlaşmacı bir kimlikle tüm dünyaya, ABD'nin aslında niyetinin üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek olduğunu söylemekteydi adeta. Hal böyle olunca ABD ciddi bir söylem değişikliğine gitmek zorunda olduğunu görmekte ve nükleer silah söylemini de geliştirip dahası kanıtlamak durumunda kalmaktaydı.

Başka bir söylem üzerinden hareket etmek ABD'nin hem daha meşru sebepler sebepler bulmasına yardımcı olabilecek hem de nükleer silah söylemi için kanıtlar bulması için zaman kazandırabilecek gibi gözükmekteydi. Bunun üzerine Saddam'ın kirli geçmişi üzerine yoğunlaşılmasına karar verilmişti. Irak'taki mevcut yönetimin halkına zulmettiği ve Irak halkının çok zor durumda olduğu kamuoyuna anlatılmaya başlanmaktaydı. Başka bir deyişle Irak'a demokrasi götürme söylemi ortaya atılmaktaydı. Mevcut Saddam yönetimi kozmopolit bir yapısı bulunan Irak halkına çok kötü bir muamele göstermekte ve halk bu durumdan şikayetçi gözükmekteydi. Bu söylem çok doğru bir söylemdi. Hatta ABD'nin ortaya attığı iddianın fazlası bile vardı. Irak halkı çok kötü bir yönetimle karşı karşıyaydı. Ne Türkmenler, ne Kürtler, ne de Araplar Saddam yönetimini istemekteydi. Ancak gözden kaçırılan başka bir nokta daha vardı. Saddam'ın o bölge için başka bir alternatifi gözükmemekteydi. Çünkü Irak'ta yaşayan bu halkların hepsi birbirleriyle menfaat çatışması içerisinde oldukları için Saddam hiç değilse bir denge unsuru olarak bölgede yer almaktaydı. Bu dengenin herhangi bir sebeple bozulması demek, bölgenin yangın yerine dönmesi anlamına gelmekteydi. Bu yüzden kimse Saddam yönetiminden memnun olmamasına rağmen, pek fazla ses de çıkaramamaktaydı. Bunda elbette Saddam'ın acımasız politikalarının da etkisi büyüktü.

Kamuoyu Irak'ın iç yüzünü tam anlamıyla bilmediği için bu söylem onlar üzerinde etkili olmuş ve ABD bir nebze olsun nükleer silah söyleminin yerine daha güçlü bir söylem koyabilmiş olmanın rahatlığını yaşamaktaydı. Irak şüphesiz cadı kazanı gibiydi, halklar gerek Saddam yönetimi, gerekse birbirleri arasındaki yaşadıkları çekememezlikler nedeniyle memnuniyetsizdi. Ancak dışardan bu ülkeye nasıl demokrasi geleceği de doğrusu ciddi merak konusu olarak herkesin kafasını meşgul etmekteydi. Özellikle AB ülkeleri ABD'nin kendisini dünya üzerindeki her ülkede söz sahibi gibi gösterip, ülkelerin iç işlerine müdahale etmesini kaygıyla izlemekteydi. AB ülkeleri Amerika'nın bu tavrını fazlaca yayılmacı bulmakta ve Irak'a demokrasi götürme söylemini pek beğenmemekteydiler. Onlarda diğer ülkeler gibi Irak'taki mevcut yönetimden halkın memnuniyetsiz olduğunu bilmekteydiler ancak Irak'ın iç işlerine müdahale etme hakkını kendilerinde görmemekteydiler.

ABD savaşa başlamadan önce oluşturmuş olduğu iki ana söylemle farklı hedefleri ikna etmeyi başarmakta ancak iki söylemde de eksik kalan yönleri tamamlamak için yoğun çaba sarf etmekteydi. Özellikle hala nükleer silah konusunda kamuoyunun somut veriler beklemesi ABD'yi güç durumda bırakmaktaydı. Savaşa niyetli gözüken ABD savaş başlamadan önce kamuoyuna bu söylemiyle ilgili somut bilgiler vermek durumundaydı. Diğer yandan Irak'a demokrasi götürme söylemini ise daha netleştirmeli ve genişletmeliydi. Aksi takdirde ABD savaşa başlamadan önce büyük eleştirilerle karşı karşıya kalma tehlikesi yaşayabilirdi. Savaş öncesinde ABD bu söylemleri hazırlamakta ve savaşa kamuoyunu bu ana söylemlerle hazırlamaya çalışmaktaydı.

Irak hükümeti savaş öncesinde söylemlerini daha ziyade ABD'nin kendisine yönelik oluşturduğu söylemlere karşı savunma yaparak oluşturmaktaydı. Özellikle nükleer silah söylemi karşısında önce sert bir tutum izleyeceği sanılan Saddam'ın daha sonra kapılarını silah denetçilerine açması kamuoyu tarafından iyi bir hareket olarak algılanmaktaydı. Özellikle

her konuşmalarında gerek Saddam tarafından gerekse diğer kaynaklar tarafından sürekli olarak nükleer silah bulundurmadıklarını ve silah denetçilerinin ülkelerinde bununla ilgili bir kanıt bulamadığını dile getirmekte ve ABD'yi bu savunma söylemleri ile sıkıştırmaktaydılar.

Özellikle halkına daha önce yapmış oldukları göze alındığında ABD'nin bu oluşturduğu söylemde pek de haksız olmadığı görülmekteydi. Saddam ise bu söyleme karşılık seçim sonuçlarını göstermekte ve halkın % 95'in kendisini istediğini ifade etmekteydi. Fakat kamuoyu bu seçimlerin ne kadar demokratik bir ortamda yapıldı konusunda şüphe taşımaktaydı. Saddam'ın geçmişte yapmış olduğu toplu katliamlar başını ağrıtmaktaydı. Bu yüzden hazırlamış olduğu savunma söylemleri pek fazla etkili olmamaktaydı. Bu yüzden de ABD'nin eli güçlenmekteydi.

Süreç bu şekilde devam etmekteyken ABD savaşa iyiden iyiye hazırlanmış ve savaş başlamadan önce kendini kamuoyu gözünde haklı duruma getirecek söylemlerini güçlendirmeye çalışmaktaydı. Bunun için BM toplantısını kendisine fırsat bilen ABD, Colin Powell aracılığı ile söylemlerini kanıtlamaya gayret etmekteydi. BM toplantısında toplamış olduğu kimi kanıtları ülke temsilcilerine ve dünya kamuoyunun bilgisine sunan ABD, böylelikle savaş ilanını meşru kılmaya çalışmaktaydı. Ancak sunmuş oldukları kanıtlar cılız kalmakta ve kamuoyunun biraz daha kafasının karışmasından başka bir şeye yaramamaktaydı. Çünkü birkaç eski silah yapıldığı iddia edilen arsa ve birkaç pilotun konuşma kasetlerinden başka delil sunamayan ABD, bu toplantıda inandırıcılıktan uzak bir tablo çizmekteydi. Üstelik silah denetçilerinden de ne BM'nin ne de ABD'nin beklediği rapor çıkmamıştı. Silah denetçileri Irak'ta yürütmüş oldukları yoğun çalışmalara rağmen, hala Irak'ı nükleer silah yapımıyla veya elinde bulundurmasıyla ilgili suçlayacak delilleri toplayamamıştı. Aksine BM silah denetçilileri yazmış oldukları raporda Irak'ta yürütmüş oldukları çalışmalar süresince kendilerini tatmin edecek verilere ulaşamadıklarını dile getirmekteydiler.

Irak cephesi bu söylem üzerine BM silah denetçilerinin çalışması için ellerinden gereken kolaylığı gösterdiklerini dile getirmekte ve ABD'nin buna rağmen ikna olmadığını söylemekteydiler. ABD'nin BM toplantısında sunduğu kanıtlarla ilgili olarak ise Irak cephesi bu kanıtların inandırıcılıktan uzak olduğu konusunda görüş bildirmekte ve ABD'nin Irak'a girmeyi kafasına koyduğunu ve bu cılız ve komik delillerle kamuoyunu kandırmak istediğini dile getirmekteydiler. Bu söylemler üzerine her ne kadar kamuoyu Irak'a Saddam'a rağmen mazlum gözüyle bakar hale gelmekteydi. ABD ise savaşa başlarken elinde net sebepler olmayan bir ülke olarak Irak'ı işgal eden bir devlet imajı çizmekte ve ciddi eleştiriler almaktaydı. Tüm dünyada ABD ve savaş karşıtı eylemler sürmekte, kamu vicdanı ABD'yi haksız bulmaktaydı.

Savaş işte bu ana söylemler üzerine kurulmakta ve bu ortamda başlamaktaydı. Savaş esnasında geliştirilen söylemleri ise bir sonraki bölümde inceleyeceğiz.

3. Savaş Sürecinde Ülkelerin Kullanmış Olduğu Siyasal Propaganda Söylemlerinin Gazetelerde Yansımalarının Değerlendirilmesi

Bu kısımda yapmış olduğumuz gazete araştırmaları neticesinde betimleyici bir analiz yapmaya çalışacağız. Propaganda türlerine göre 2003 Irak Savaşı'na taraf olan ülkelerin söylemlerini değerlendirmeye gayret edeceğiz.

Araştırmamız çerçevesinde yapmış olduğumuz dört temel olay üzerinden 2003 Irak Savaşı'nın incelenmesi sürecinde, gazetelerde farklı söylemlere ağırlık verdiği sonucu çıkmaktadır. Örneğin Hürriyet ve Sabah gibi merkeze daha yakın gazeteler savaşın çıkması sürecinde terör söylemine daha ağırlık verirken, Cumhuriyet Gazetesinin demokrasi söylemini daha öne çıkardığı sonucunu görmekteyiz. Aynı sonuç savaş süreci ve sonucuyla ilgili bakış açısına da yansımış durumda. Örneğin Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri kesinlikle bu süreçle ilgili olumsuz haberleri yansıtırken, Sabah ve Hürriyet

gazetelerinin nispeten olumlu haberlere de yer verdiklerini görmekteyiz. Buradan Her ne kadar Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri karşıt görüşleri temsil etseler de konu Amerika ve Irak Savaşı olunca iki tarafında bu sürece karşı olumsuz bakış açısını öne çıkardıklarını görmekteyiz.

İncelemiş olduğumuz gazetelerden çıkan bir başka ilginç sonuç ise Türkiye'de tezkereye karşı bakış açısının yansıtılmasıyla ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Sabah ve Hürriyet gazeteleri tezkerenin geçmesine olumlu bakan görüşlere de yer verirken, tezkere karşıtı haberler daha ağırlıklı olarak yer bulmuştur. Ancak Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde tezkerenin geçişiyle ilgili hiçbir olumlu görüşe yer verilmediğini görmekteyiz. Bu noktada her ne kadar Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteler aynı tutumda gibi görünseler de Yeni Şafak gazetesinin olayı din kardeşliği tutumundan dolayı Irak'a karşı daha sempatik baktığını incelemekteyiz. Özellikle Irak'ın mazlum gösterilmesiyle ilgili haberlere Yeni Şafak gazetesinin daha ağırlık verdiğini araştırmamız neticesinde görmekteyiz. Cumhuriyet gazetesinin ise savaş olgusuna ve ABD Hükümetine karşı bir haber politikası izlediğini görmekteyiz. Özellikle Cumhuriyet gazetesinin savaş söylemiyle ilgili demokrasi söylemini eleştiren haberlere yer vermesinin, bu söyleme olan inandırıcılığı sorgulamasından kaynaklandığını görmekteyiz.

Sabah ve Hürriyet gazetelerinin birbirine yakın bir yayın politikasıyla aynı tutumu izledikleri ve savaş süreci, tezkerenin geçmesi gibi konularda genellikle daha ılımlı yaklaştıklarını incelemekteyiz. Özellikle tezkere sürecinde haberler genellikle tezkerenin geçmesi karşıtı gibi olsa da, arada tezkerenin geçmesi halinde Türkiye'nin ne gibi kazanımlar elde edeceğine dair haberlerinden yer aldığını görmekteyiz. Bu bakış açısının diğer olaylarda da aynı şekilde izlendiğini sonucuna varabiliriz. Tüm incelemiş olduğumuz savaş süreciyle, sonucuyla, savaşın söylemiyle ve tezkere konusundaki

haberlerde bu iki gazetenin her ne kadar savaş karşıtı bir haber politikası izlediğini görsek bile arada diğer bakış açısını da yer verdikleri ve diğer şekilde yorumlanması halinde ne gibi sonuçların doğabileceği hakkında haberlerin bu iki gazetede yer aldığını incelemekteyiz.

4. Propaganda Kurallarına Göre Ülkelerin Söylemlerinin Değerlendirilmesi

Bu kısımda propaganda türlerine göre ülkelerin söylemlerini değerlendirmeye çalışacağız. Öncelikle bütünleştirici propagandanın özünde tüm kamuoyunu bir söylem etrafında toplayabilmek yatmaktadır. Böylesine bir propaganda türünde amaç bu söylemi insanların kendi meselesi gibi değerlendirmesi sağlamaya çalışmaktır. Özellikle ABD Hükümeti teröre karşı Irak'a girdiklerini söylerken ve Irak'a demokrasi götürecekleri söylemini ortaya atarken kamuoyunu bu söylemin etrafında birleştirmeyi amaçladığını görülmektedir. Yine Irak Hükümetinin de ABD'ye karşı tüm İslam alemini cihada çağırırken bu amaçla hakeret ettiğini görmekteyiz.

Büyütme kuralının ülkelerin söylemlerine göre değerlendirmeye çalışırsak. Büyütme kuralının ana fikri, söylemek istediğimiz şeyi abartmak ve insanlara çok ilginç gelecek şekilde sunmaktır. Yani belirli bilgilerin veya haberlerin amaçlar doğrultusunda değiştirilip yeniden oluşturulması veya bu bilgilerin ya da haberlerin abartılması söz konusudur. Kuralın bu özellikleri dikkate alınarak ABD Hükümetinin özellikle bulmuş olduğu cılız kitle imha silahlarını abartmasını bu kurala örnek olarak gösterebilmekteyiz.

Propaganda kurallarından düzenleme kuralında ise az sayıdaki düşünce devamlı olarak tekrarlanmalı ve bu düşünceler kitlelerin bilinçaltına yerleştirilmelidir. Bu kurala göre ana mesajın yanında, bu mesajı destekleyen yan mesajlarda kullanılmalı ve bu mesajlar devamlı olarak farklı kanallardan verilmelidir. Çünkü bunun sonucunda insanlar bu duydukları mesajları

doğruymuş gibi algılayacaklardır. Bu kurala uygun olarak ABD Hükümetinin ana söylemlerinin yanına sürekli olarak Irak'ı ve liderini kötülemesini örnek olarak gösterebiliriz.

Yalınlık kuralında isminden de anlaşılacağı üzere, konunun basitleştirilmesi ve kitle tarafından anlaşılacak hale getirilmesine denir. Olabildiğince kitlelere yansıtılacak ifadeler kısalaştırılır ve "parola" ve "slogan" şeklinde sözler haline getirilmeye çalışılır. Bu propaganda türüne uygun olarak ABD, Saddam'ı kötü bir lider olarak tanıtarak hep Saddam isminin yanına olumsuz sıfatlar yerleştirmiştir. Irak Hükümetinin ise bu karşıt olarak aynı stratejiyi ABD yöneticilerine karşı aynı tutumu izlediğini görmekteyiz.

Birlik ve bulaşma kuralının temelinde yatan ana fikri şöyle açıklamamız mümkündür. İnsanlarda genellikle hakim olan düşünceler vardır. Toplumdan dışlanmamak için insanlar mecburen bazen kabul etmeseler de bu hakim düşünceyi benimsemek zorunda kalabilirler. İşte propagandacı için bu nokta kendi lehine çevirebileceği bir noktadır. ABD Hükümetinin Saddam ve Irak için uygulamış olduğu diktatör yönetim ve kitle imha silahı suçlamaları işte bu kurala uygun olarak insanlar tarafından kabul gördüğünü incelemekteyiz. Örneğin, hiç kimse tam anlamıyla kitle imha silahının var olup olmadığını bilmemesine karşın hakim görüş bu yönde olduğu için kamuoyunun bu yönde bir inanışa yönlendiğini görmekteyiz.

SONUÇ ve ÖNERİLER

2003 yılında Irak'ta yaşananlar tüm dünyayı derinden etkilemekle kalmamış, ilk defa topyekün bir savaş karşıtlığı fikrini de insanların beynine işlemiştir. Bunun birçok nedeni olmakla birlikte; en başta artık günümüzde insanlar meselelerin hala savaşla çözülmeye çalışmasına tepki duyması ve güçlü bir ülkenin göz göre göre güçsüz bir ülkeyi işgal etmesine de tepki koymasını bu nedenlerin en başında sıralayabilmekteyiz . Bu güçlü ülkenin Amerika olması insanları elbete savaş karşıtlığı konusunda biraz daha ateşlemekle birlikte, ABD'nin yürütmüş olduğu siyasal iletişim sürecinin kamuoyunu yeterince etkilememiş olması da savaş karşıtlığının tüm dünyayı bu kadar kısa sürede sarmasının en büyük nedenlerindendir.

2. Körfez Savaşı'nın çıkacağı 1. Körfez Savaşı'nda Amerika'nın bölgede tam olarak söz sahibi olamaması nedeniyle, ilk savaşın bittiği andan beri beklenmekteydi. Ancak bu savaşa uygun ortamın yaratılması için 11 sene beklemek gerekti. Çünkü gerek fizyolojik şartlar gerekse siyasi ortamın buna müsait olması için çalışmalar yapılmaktaydı. Bu çalışmaların sone ermesiyle birlikte, dünyanın en büyük silah üreticilerin biri olan ve aynı zamanda Dünya Barış Gücü Nato'ya üye olan Amerika tüm dünyada bir silahsızlanma hareketi adı altında söylemler oluşturmaya başladı. Bunun ilk ayağı olarak da birkaç ülkeyi elindeki nükleer silahları bir an önce imha etmeye davet etmekteydi. Bu ülkelerin başında ise Irak vardı. Yoğun geçen karşılıklı görüşmeler ve diyaloglardan sonra Irak'a BM silah denetçileri göndermekte ancak herhangi bir sonuç alınamamaktaydı. ABD bunun üzerine Irak'ı silahları saklamakla ve delilleri yok etmekle suçlayarak, Irak'ın lideri Saddam'ın halkına kötü davrandığını söyleyerek Irak'a demokrasi götürmek üzere yola çıkmaya karar verdi. Fakat bu söylemlerde eksik kalan bir yön vardı ki; o da kamuoyu bu söylemlere inanmamakta ev Bush'u tüm dünyayı kandırmakla suçlamaktaydı. O dönemde siyasi kulislerde kulaktan kulağa söylen ancak savaş karşıtlarının gösterilerinde bağıra çağıra dile getirdiği, Irak'ın zengin petrol kaynakları acaba ABD'nin asıl hedefimi olmaktaydı. İşte

bu görüşün kamuoyunda destek bulmasıyla birlikte ABD'nin savaş söylemleri inandırıcılığını yitirmekte ve tüm dünya savaş çıkarmaya niyetli olan başkan Bush ve kabinesine var gücüyle yüklemekteydi. Ancak kimse bu yüklenmeyi siyasi arenada yapamamakta sadece sokaklarla sınırlı kalmaktaydı.

Amerikalı uzmanlar 2003 Irak Savaş sürecinde ilk etapta bütünleştirici propaganda yöntemi kullanmaya çalışmışlar ve tüm dünyayı silahsızlanmaya davet etmişlerdir. Bu propaganda türünde ise aynileştirme, standardizasyon mantığı vardır. Yani geçerli normlara uyma propagandası da diyebiliriz başka bir deyişle. Tarih boyunca egemen güçlerin etkinliklerin sürdürebilmek için uyguladıkları bir propaganda türü olan bütünleştirici(tutucu) propaganda toplum içinde sınıflar farklılıkları, çıkar çatışmaları gözden saklamayı, düzenin akla uygunluğunu yaymayı amaçlar. Bireyin toplum içinde bütünleştirmek, düzene uyumlu hale getirmek gerekçe olarak sunulur (Alçora, 1981:107).

Bütünleştirici propaganda yöntemi Irak Hükümetini nükleer silah bulundurmasına karşı tüm dünyada silahsızlanma hareketi adı adıyla bir kamuoyu oluşturmak için kullanan ABD'li uzmanlar, geçerli kanıtları sunamayınca çok iyi başladıkları propaganda çalışmalarında başarısızlığa uğramışlardır. Bu silah bulundurma olayını biraz da propagandanın büyütme kuralını kullanmaya gayret ederek abartan ABD, büyüttüğü bu olayı kanıtlamadığı için propagandanın bu kuralını da işletememiştir. Büyütme kuralının ana fikri, söylemek istediğimiz şeyi abartmak ve insanlara çok ilginç gelecek şekilde sunmaktır. Yani belirli bilgilerin veya haberlerin amaçlar doğrultusunda değiştirilip yeniden oluşturulması veya bu bilgilerin ya da haberlerin abartılması söz konusudur. Amerikalı uzmanlar haberi abartmasına abartmışlardır ancak abartılan haberin içinin boş olduğu çok çabuk ortaya çıkınca çaresiz kalmışlardır.

Kitle İmha silahı söylemini kanıtlayamadığı için kamu vicdanının bu savaşa onay vermediğini gören Amerikalı yetkililer farklı bir propaganda

kuralını kullanmaya çalışarak işe girişmişlerdir. Yalınlık ve tek düşman kuralını Saddam üzerine uygulamayı seçen ABD, Saddam'ın bölgede ciddi bir tehdit olduğunu, halkına eziyet ettiğini dahası Irak'ta demokrasi namına bir olmadığını söylemişlerdir. Bu propaganda tekniğinde; yalınlık isminden de anlaşılacağı üzere, konunun basitleştirilmesi ve kitle tarafından anlaşılacak hale getirilmesine denir. ABD konuyu bu kadar basit anlatmıştı, doğrusu Saddam'da bu konuda masum değildi. Senelerdir halkına zulüm etmekteydi, fakat ABD bu propaganda tekniğini kullandıktan çok kısa bir süre sonra Irak'a demokrasi yerine, sivil halka işkence götürünce bu teknikte ilk etapta işlemesine karşın yetersiz kalmıştı.

Araştırmamız çerçevesinde yapmış olduğumuz dört temel olay üzerinden 2003 Irak Savaşı'nın incelenmesi sürecinde, gazetelerde farklı söylemlere ağırlık verdiği sonucu çıkmaktadır. Örneğin Hürriyet ve Sabah gibi merkeze daha yakın gazeteler savaşın çıkması sürecinde terör söylemine daha ağırlık verirken, Cumhuriyet Gazetesinin demokrasi söylemini daha öne çıkardığı sonucunu görmekteyiz. Aynı sonuç savaş süreci ve sonucuyla ilgili bakış açısına da yansımış durumda. Örneğin Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri kesinlikle bu süreçle ilgili olumsuz haberleri yansıtırken, Sabah ve Hürriyet gazetelerinin nispeten olumlu haberlere de yer verdiklerini görmekteyiz. Buradan Her ne kadar Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri karşıt görüşleri temsil etseler de konu Amerika ve Irak Savaşı olunca iki tarafında bu sürece karşı olumsuz bakış açısını öne çıkardıklarını görmekteyiz.

Dünya genelinde hakim bir görüş varsa bunu yıkmak ve yeni bir imaj yaratmak gerçekten çok yoğun çalışma isteyen bir süreçtir. Bunun için birçok iletişim faaliyetinin yanında toplulukları aynı anda etkilemeyi amaçladığınız için siyasal propagandayı çok doğru kullanmanız gerekmektedir. 2003 Irak Savaş'ı öncesi zaten dünyada bir Amerikan karşıtlığı söz konusuydu. Her ne kadar ABD Irak'a karşı bir kamuoyu yaratmaya çalıştıysa da, öncelikle

kendisini halkın gözünde sempatik kılacak bir takım olaylarla gündeme getirecek şekilde bir propaganda stratejisi izlemeliydi. Fakat ABD, sadece savaşa yönelik bir çalışmaya girdiğinden dolayı bir süre sonra kimi olaylarla gündeme gelince inandırıcılığını yitirmekteydi. Hal böyle olunca bunun üzerine ne kadar strateji ve söylem oluşturmaya çalışırsanız çalışın başarılı olmanız mümkün değildir. ABD en büyük stratejik hatayı öncelikle kendini dünya kamuoyunda hoş gösterecek söylemleri üretemediği için ve savaş sürecindeki söylemleriyle hareketleri arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanan samimiyetsiz görüntüsüyle yapmıştır. Bu hatalar ABD'nin savaş sürecinde başarısız bir propaganda çalışması yapmasına neden olmuştur.

Siyasal propaganda sadece sözün kullanılarak halkın miting meydanlarında hipnotize edilebileceği bir iletişim şekli değildir. Halkı o meydanlarda hipnotize etmek için sözün dışında sinema, edebiyat, kitap, dergi, radyo, televizyon, gazete vs.. gibi araçların tümünden çok iyi faydalanmanız gerekmektedir. Özellikle ABD'nin sinema yoluyla kendi kültürünü tüm dünyaya nasıl yaymaya çalıştığını görmekteyiz. Bu sosyolojik propangaya girmektedir. Sosyolojik propagandaya örnek olarak sinemayı verebiliriz. Örneğin her ülkenin yönetmeni kendi ülkesini ve yaşam tarzını filmlerinde yansıtmaktadır. Propaganda uygulanan grubun hedefi mümkün olan sayıda kişiyi birleştirmek, kendi yaşam biçimini çevreye diğer grup ve toplumlara yaymak ve bu yolla kendini ve egemenliğini kabul ettirmektir (Tolan, 1985:468). Ancak tek bir iletişim kanalında doğru işler yapmış olmak başarıyı getirmemektedir. ABD senelerdir, tüm araçları çok iyi kullanmış ve siyasal propagandayı çok etkin bir şekilde tüm dünya da uygulanmıştır. Ancak son Irak Savaş'ında bu araçlardan etkin bir biçimde faydalanamadığı için kamuoyu tarafından suçlu koltuğuna oturtulmuştur. ABD dünya kamuoyu için maddi çıkar peşinde koşan bir devlettir artık ve demokrasi, silahsızlanma sadece petrolü kazanmak için bir bahanedir. Bu çıkarım artık tüm dünyadaki herkes tarafından dünyanın döndüğü kadar iyi bilinmektedir.

ABD'nin bu savaş sürecinde siyasal propaganda açısından başarılı olamamasının ana nedeni söylemlerini sağlam temellere dayandıramamış olmasından kaynaklanmaktadır. Halbuki Irak gibi başında Saddam isimli kimsenin sevmediği bir yönetici bulunan bir ülkeye savaş açılırken yüzlerce söyleme, neden oluşturulması mümkünken, ABD kimyasal silah söylemiyle ortaya çıktı ve kanıtlayamadığı için başarısız oldu. Bu noktada kamuoyuna hiç değilse birkaç tane sağlam kanıt sunabilseydi, kamuoyunu tüm dünyayı büyük bir tehlikeden korumak için bölgeye müdahale ettiğine inandırabilirdi. Ancak özellikle BM toplantısında Colin Powell'ın sunduğu kanıtların cılız kalması ve BM izin vermese de Irak'a gireceklerini dile getirmesi kamuoyunda ciddi rahatsızlık yarattı. Kamuyona kulak verilmeli ve onlara karşı daha duyarlı bir yol izlenerek, Irak'a girmenin neden kaçınılmaz olduğu daha iyi anlatılmalıydı.

Tüm dünyada savaş karşıtı gösteriler yapılırken ABD bu konuda hiçbir stratejik hareket yapmaya gerek görmedi. Halbuki kamuoyunun bu tepkisi dikkate alınarak bu konuda duygusallığa yer olmadığı ve savaşın kaçınılmaz olduğu konusunda kamuoyunun ikna edilmesi gerekirdi. Bu yapılmadığı ve kanıtlar ortaya sağlam bir şekilde konulamadığı için, asıl amaç ortaya çıktı. Tüm dünya Amerika'nın silahsızlanma hareketinin aslında umurunda olmadığını ve tek istediğinin Irak'ın petrol kaynakları olduğunu konuşmaya başladı. Bu asıl amacın herkes tarafından konuşuluyor olması ABD'nin artık ne yapsa kimseye yaranamayacağı anlamına gelmekteydi. Amerika savaş sürecinde artık doğru da söylese kamuoyu söylenenlere kuşkuyla bakacaktı. İşte kamuoyunu bu ikna edemeyiş Amerika'ya Türkiye'de tezkerenin meclisten geçmemesine neden olmuştu.

Toplumu yönetenler, kendilerini seçenlerden etkilenirler, ABD'nin dünya halklarını ikna edemeyişi, ona siyasi anlamda destek veren ülkelerin sayısını en azından savaş sürecinde azaltmıştı. Örneğin Türkiye'de tezkere meclisten geçmemiş, İngiltere de ise Tony Blair'in koltuğu sallandığı için yardımı kısıtlı

olmuştu. Halkı hiçe saymak, propaganda stratejisini yanlış oluşturmak belki ABD'ye savaş kaybettirmedi ancak şurası kesin ki ciddi prestij kaybettirdi.

Savaşa başka bir söylemle başlaması gereken ABD Irak'a demokrasi götürme söylemini ortaya atmıştı bu defa. Ancak bu söylemede sivil halka yaptıkları ve medyayı kontrol altına alamaması nedeniyle son vermek zorunda kaldılar. Burada yapılan en büyük hata ise söylem çok güzel olmasına rağmen askerlerine hakim olamayan Amerikan'ın Irak'ta sivillere gerçekten çok kötü davranması ve hepsini potansiyel birer milis ilan etmesiydi. Eğer halka iyi davranmayı başarabilseydi hem Irak halkının hem de tüm dünyanın desteğini alabilirlerdi. Ancak ABD bunların hiçbirisini başaramadığı için Amerika'nın demokrasi anlayışı ciddi bir şekilde sorgulanmaya başladı.

KAYNAKÇA

AKARSLAN, Mediha; **Değişen Dünya Dengeleri Rusya Federasyonu Yakın Çevre Politikası Ve Türk Cumhuriyetleri**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1994.

ANIK, Cengiz; **Yarınki Siyaset**, Alternatif Yayınları, Ankara, 2003.

ANIK, Cengiz; **Siyasal İkna**, Vadi Yayınları, Ankara, 2000.

ALEMDAR, Korkmaz ;**Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, Afa Yay., İstanbul, 1999

ALTHUSSER, Luis; "**İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**" çev:Yusuf Alp, Mahmut Özışık, İletişim yay., İstanbul, 1991.

ATAÜZ, Sevin; **Siyasal İletişim Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, Ankara, 1986.

BALKANLI, Remzi; **Mukayeseli Basın ve Propaganda**. Resimli Posta Matbaası, Ankara, 1961.

BEKTAŞ, Arsev; **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, Bağlam yay., İstanbul,1996

BENNİGSEN, A ve LEMERCİER C Quelguejay ; **Step'te Ezan Sesleri**, Çev. Nezih Uzel İrfan Yayıncılık, İstanbul,1994.

BERKES, Niyazi ; **Propaganda Nedir**. Çoğaltma, Ankara,1942

BETTON, Gerard; **Sinema Tarihi** Çev: Şirin Tekeli 3.b., İletişim Yay, İstanbul, 1993

BİNARK, Mutlu; "**Acaba Türkiye'de Siyasal İletişimi Nasıl Yeniden Keşfedebiliriz? Üzerine Karınca Kararınca Bir Deneme**" G.Ü. İletişim Dergisi, Ankara,1994

BROWN, J.A.C ; **Siyasal Propaganda**, Ağaç Yay., İstanbul,1992

BONGRAND, Michel ; **Politika'da Pazarlama**, İletişim Yay., İstanbul,1992

CHOMSKY, Neom; **Medya Gerçeği**,Tüm zamanlar yay., İstanbul, 1993.

ÇANKAYA, Özden; **Dünden Bugüne Radyo Televizyon**, Beta Yay., İstanbul, 1997.

ÇAPLI, Bülent ; **Televizyon ve Siyasal Sistem**,İmge yay., Ankara, 1995.

ÇİVRİLİ, Nedim; **Kıyısından Köşesinden Reklamcılık**, Gündem Yay., İstanbul, 1993.

ÇORUH, Selahattin ; **Propaganda Reklam ve Halkla İlişkiler**. Çoğaltma, Ankara, 1969.

DALKIRAN, Nesrin; **Siyasal Reklamcılık Ve Basının Rolü**. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınevi, Ankara, 1995.

DUVERGER, Maurice; **Siyaset Sosyolojisi**, Varlık yay., İstanbul, 1995.

DOMENACH, J.M.; **Politika ve Propaganda**, Varlık Yay., İstanbul, 1995.

DOMENACH, J.M.; **Siyasi Propaganda**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1993.

ERDOĞAN, İrfan; **Uluslararası İletişim**, 1b, Kaynak Yay. İstanbul, 1995.

ERDOĞAN, İrfan; **İletişim, Egemenlik ve Mücadeleye Giriş**, İmge yay. Ankara, 1997.

ERTÜRK, Selahattin; **Propaganda ve Beşinci Kolun İkinci Dünya Harbinde Oynadığı Roller**, Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1995.

FREUD, Sigmund; **Kitle Psikolojisi**, Çev: Kamuran Şipal, İstanbul, 1996.

GİRİTLİ, İsmet; **Günümüzde Haberleşme ve Sorunları**. Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984.

GÖKSEL,B.Ahmet ve diğerleri; **Temel Halkla İlişkiler Bilgileri**, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İzmir, 2002.

GÜNEŞ, Sadık; **Medya ve Kültür**, Vadi yay. İstanbul, 1996.

HECKER, Julius; "**Rus Sosyolojisi**" Siyasal Bilgiler Dergisi Çev. Niyazi Berkeş, 1935.

HERMAN, Edward S. Ve NOAM Chomsky; **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir**, Çev. Berfu Akyoldaş 1b. Minerva yay. İstanbul, 1998.

HİTLER, Adolf; **Kavgam** Çev: M. Selam Uğurlu, Kamer Yay. İstanbul, 1998.

İNCEOĞLU, Yasemin; **Uluslararası Medya**, Der. Yayınları, İstanbul, 1997.

İNUĞUR, M.Nuri; **Basın ve Yayın Tarihi**.3.b Der yay., İstanbul, 1993.

İRVAN, Süleyman; **Medya Kültür ve Siyaset**, Ark yay. Ankara, 1997.

JAY,Martin; **Diyalektik İmgelem**. 1b. Çev:Ünsal Oskay, Ara yay., İstanbul, 1989.

JEANNENEY, Jean-Noel; **Medya Tarihi**. 1b. Çev. Esra Atuk, Yapı Kredi yay., İstanbul, 1998.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; **İnsan ve İnsanlar** 8.b. Evrim Yay. İstanbul, 1988.

KANSU, Işık; **Küreselleşme**. 3b İmge Kitabevi Yay. Ankara. 1997.

KALELİ, A.Dursun; **Siyasetin Temel Unsurları**, Huzur Yay. Ankara, 1995.

KIŞLALI, Ahmet Taner; **Siyasal Sistemler**, 1b. İmge Kitabevi yay. Ankara, 1991.

KAPANİ, Münci ; **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi yay. İstanbul, 1992.

KAYABALI, İsmail ve ARSLANOĞLU Cem Ender; **Propagandanın Sosyo Psikolojik Temelleri**, Çoğaltım, Ankara, 1983.

KAZANCI,Metin; **Halkla İlişkiler**, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara, 1980.

KIRATLI, Metin; “**Niçin Almanya Bir Rosevelt ve Amerika Bir Hitler Çıkaramadı**” Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, cilt 16 no:4 Ankara, 1961.

KURAN, Alp; **Kapalı İktidar,** Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı Yay. İstanbul, 1962.

KOCABAŞ, Süleyman; **Osmanlı İstasyonlarında Yabancı Parmağı**, Vatan Yay. Kayseri, 1992.

KÖKER, Eser; **Politikanın İletişimi İletişimin Politikası**, Vadi Yayınları, Ankara, 1998.

MAUCORPS.P ; **Sosyal Hareketin Psikolojisi**, çev. Selman Evrim Anıl Yayınevi, İstanbul, 1958.

MCQUAİL,Denis; **Kitle İletişim Kuramı**. 1b. Çev.Ahmet Haluk Yüksel. Anadolu Üni. Kibele Sanat Mer., Eskişehir, 1994.

MUTLU,Erol; **İletişim Sözlüğü**. 1b. Ark yay., Ankara, 1994.

NEUMANN, Elisabeth Noelle; **Kamuoyu (Suskunluk Sarmalının Keşfi)**, Dost yay. Ankara, 1998.

ONARAN, Alim Şerif ; **Kamuoyu El Kitabı**. Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984.

OSKAY, Ünsal; **Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**, Ankara Üni. Siy. Bil. Fak. Yay. Ankara, 1998.

ÖZSOY, Osman; **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, Alfa yay., İstanbul, 1998.

ÖZSOY, Osman ; **Politik Propaganda Teknikleri**. 1b. Alfa Basım Yayım, İstanbul, 1999.

PELTEKOĞLU,Filiz Balta ; **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beta Basım, İstanbul, 2001.

QUALTER,Terence,H; "**Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi**" çev:Ünsal Oskay, Ankara Üni. Siyasal Bil. Fak. Der. Cilt 35, No:14 Ankara, (Ocak-Aralık 1980).

RİGEL, Nurdoğan ; **Medya Ninnileri**, Sistem yay. İstanbul, 1993.

SCHİLLER, Herbert ; **Zihin Yönlendirenler**, Pınar yay. İstanbul, 1993.

SHİRER, Wiliam; **Nazi İmparatorluğunun Doğuşu Yükselişi ve Çöküşü,** çev. Rasih Güven,Ağaoğlu Yayınları. İstanbul, 1968.

SAĞNAK, Mehmet; **Medya-Politik**, Eti yay. İstanbul, 1996.

SALİHLİOĞLU, Hüseyin; **Alman Kültür Tarihi,** İmge Kitabevi, İstanbul, 1993.

SARICA, Murat; **Siyasal Düşünceler Tarihi**, 6.b. Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1993.

ŞAHBAZ,Pars; "**Türkiye'nin Tanıtım Harcamalarının Dış Turizm Talebine Etkileri**", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 3, İzmir, 2000.

ŞENEL, Alaadin; **Siyasi Düşünceler Tarihi**, 5.b Bilim ve Sanat Yay. Ankara, 1996.

TATAR, Taner; **Siyaset Sosyolojisi**, Ara Yay. İstanbul, 1990.

TURAM, Emir ; **Medyanın Siyasi Hayata Etkileri**, İrfan yay. İstanbul, 1994.

TÜRKMEN, Faik; **Seçim Propagandası Sanatı**, Çoğaltma. İstanbul, 1953.

TOKGÖZ, Oya; **Siyasal İletişim. Türkiye’de Sosyal Bilimler Araştırmalarının Gelişimi** Der. Sevil Ataüz, Sosyal Bilimler Dergisi. Ankara, 1986.

TOPUZ, Hıfzı; **Siyasal Reklamcılık**, Cem Yay. İstanbul, 1991.

USLU, Zeynep; "**Siyasal İletişim ve 24 Aralık 1995 genel Seçimleri**." Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı 1. Cilt, Ankara, 1996.

UZTUĞ, Ferruh; **Siyasal Marka**. 1.b. Mediacat yay., İstanbul, 1999.

WOLTON, Dominique; Siyasal İletişim:Bir Model Yaratmak. Çev:Hülya Tufan, Ömer Caviner. Birikim Dergisi, 1991.

YAVAŞGEL, Emine; "**Siyasal İletişim Kuramı**" İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.

ZEBİL, Yüksel; "**Amerikan Yüzyılı ve Politika Bağlamında Independence'nin Düşündürdükleri**" 25. Kare Sayı:18, 1997.

ZİYAOĞLU, Rakım; **Propaganda ve Sanatı**, Halk Yay, İstanbul,1963.

Sabah Gazetesi

Zaman Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Tezler

BARUT, Basri; **Türkiye'de Siyasi Partilerin Seçim Propagandaları ve Bu süreçte Medya İlişkileri**, İstanbul, 1995.

ERALP, Mesut; **Siyasal Propaganda ve Bazı Ülkelerde Uygulanışı**, İstanbul,1998.

KOÇ, Rezal; **Siyasal İletişimde Propagandanın Önemi; Bir Örnek Olay Nazi Propagandası,** İstanbul, 2000.

ODABAŞI, Arda; **Televizyon ve Siyasal Propaganda**, İstanbul, 2000.

TOPBAŞ, Hasan; **Seçmenlerin Motive Edilmesinde Siyasal Afişlerin Yeri: 1999 Genel ve Yerel Seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin Kullandıkları Siyasal Afişler Örneği**, Ankara, 2003.

UĞUR, Bedrettin ; **Siyasi Propaganda Açısından 18 Nisan 1999 Genel Seçimi ve Medya**,İstanbul, 2000.

ÖZET

ÇAVDAR, Hakan. Siyasal Propaganda Açısından 2003 Irak Savaşı(2.Körfez Savaşı) ve Medyadaki Yansımaları.Yüksek Lisans Tezi.2007

Propaganda; bir bireyin yada grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip, biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için haberleşme araçlarından yararlanarak ve bu bireylerin ya da grupların belirli bir durum veya konudaki tepkilerin kendi amaçlarına uygun tepkiler şeklinde olacağını umarak giriştikleri bilinçli bir faaliyettir.

Propaganda amacını gerçekleştirirken kişinin serbest iradesini kullanarak bir karara varması yanında, bireye verilmek istenen düşünce otomatik olarak bilinç altına yerleştirilmektedir. Bu yüzden propaganda yaparken çok dikkatli olmalı, önceden hazırlanmış ayıklanmış bilgileri, propagandanın etkisini artıracak biçimde kullanmak gereklidir. Propagandanın temel amacını “fertlerin kabule zorunlu olmadıkları bir düşünceyi istekleriyle yapmaya kabule, yapmaya zorlanamayacakları bir hareketi istekleriyle yapmaya yöneltmektir” şeklinde ifade edebiliriz.

2003 yılında Irak’ta meydana gelen ve hala günümüzde tam anlamıyla çözüme kavuşmamış olan 2. Körfez Savaşı esnasında ABD ve Irak Hükümetleri arasında cephede yapılan savaşın dışında cephe gerisinde de adeta bir siyasal propaganda savaşı yaşanmış ve iki tarafta haklılıklarını ortaya koyabilmek için yoğun bir çalışma yürütmüşlerdir.

İki ülkenin tüm dünyaya kendi haklılığını savunma çabası dünya kamuoyunun savaş hakkındaki düşüncelerini bir bakıma ikiye bölmüştür. Kimileri Irak’ın bu savaşta ezilen taraf olduğunu düşünürken, kimileri ise Saddam’ın senelerdir yaptıklarıyla kendi sonunu hazırladığı fikrinde birleşmişlerdir. Ancak iki tarafta tam anlamıyla kamuoyunu ikna etmeyi başaramamışlardır.

ABD hükümeti kamuoyunu bilgilendirirken yaptığı stratejik hatalar ve öne sürdüğü söylemleri kanıtlayamaması nedeniyle zor anlar yaşarken, Irak Hükümeti ise Saddam faktörü ve siyasal propaganda araçlarını etkin kullanamaması nedeniyle dünyadan beklediği ilgiyi görememiştir.

Siyasal propaganda çalışması doğru yapıldığında kitleleri lehinize çevirebileceği gibi, yanlış uygulandığında da senelerce oluşturduğunuz imajı yıkabilecek kadar etkin ve önemli bir siyasal iletişim aracıdır. Bu aracı etkin kullanmak için ülkeler söylemlerini siyasal propaganda stratejilerini uzman kadrolarla belirlemekte, hatta adımlarını atmadan önce bu adımların halka nasıl izah edileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler

1. Propaganda
2. 2003 Irak Savaşı
3. Medya
4. İletişim
5. Gazete

ABSTRACT

ÇAVDAR, Hakan. 2003 Iraq War (2. Gulf War) As Political Propaganda and Media Bounce. Master Thesis. 2007.

Propaganda is a conscious activity an individual or a group attempted to determine, shape, control or change the attitudes of other individuals or groups by using means of communication and expecting the reactions of these individuals or groups concerned with a specific condition or a matter that will be suited to their aims.

While propaganda realizes its aim, the idea required to given to the individual is settled to the subconscious automatically, besides one reaches a decision by using free will. Therefore it’s necessary to be careful, to use the prepared and cleaned informations by increasing the propaganda’s effect. We can express the basis aim of propaganda, “it’s to direct individuals to accept an idea intentionally they are not obliged to accept and to do an action intentionally they can not be forced to do”.

During 2. Gulf War happened in Iraq in 2003 and still couldn’t be solved totally, almost a political propaganda war have been realized behind the front, except the war between Government of USA and Iraq in the front and both of two sides carry out a hard working to prove their rightfulnesses.

The effort to defend their rightfulnesses all of the world of two countries in one respect divided the ideas of public opinion of the world about the war into two. While some thinks that Iraq is the crushed part in this war, some agree with the idea of that Saddam prepared his conclusion by he has been done for years. But both of two parts could not completely achieve to persuade the public opinion.

While Government of USA is in a difficult situation because of the strategical mistakes when made conscious public opinion and could not prove the expressions proposed, Government of Iraq could not attract attention from the world because of factor Saddam and could not use the means of propaganda influentially.

Political propaganda working is an active and important means of political communication that it can direct the masses in your favor when it is carried out correctly and destroy the image you constituted for years when it is carried out wrongly. The countries determine their expressions and political propaganda strategies with specialist staff, even before they take a step, first think about how it can be explained to the public.

Keywords

1. Propaganda
2. 2003 Iraq War
3. Media
4. Comminication
5. Newspaper